BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică

ANUL VIII-lea No. 2.

FEVRUARIE.

TABELA MATERIEĬ

BUCUREȘTĬ

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCĬ

34, Strada Principatele-Unite 34

1884.

ANUL VIII. BUCUREŞTĬ, FEBRUARIE 1884. No. 2.

BISERICA ORTHÓDOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

APARE O DATĂ PE LUNĂ

„Predică Cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

Misteriul Eucharistieĭ.

(Urmare, veḑĭ Nr. 12, anul VII-lea, p. 721).

Eucharistia ca jertvă: a) adeveritatea séŭ realitatea acesteĭ jertve.

Creḑêndŭ şi mărturisindŭ, că Prea-Sânta Eucharistie este adevĕratŭ misteriŭ, Biserica Orthodoxă, de asemenea crede şi mărturiseşce, cu tóte erorile protestanţilor (1), că Eucharistia este tot-o-dată adevĕrată şi reală jertvă, adecă, că în Eucharistie corpul şi sângele Mântuitoruluĭ nostru, precum pe de-o-parte, se dă spre mâncare ómenilor, aşa pe de-alta, se aduce jertvă luĭ D-ḑeŭ pentru ómenĭ (confes. orth. part. I. resp. la întreb. 107).

1. Acestŭ adevĕrŭ ni'l-a comunicatŭ însuşĭ Mântuitorulŭ Christos. Incă în convorbirea sa profetică despre instituirea Eucharistieĭ, după ce a vorbitŭ despre ea ca despre un misteriŭ şi hrană mântuitóre a ómenilor, ḑicêndŭ: *„De va mânca cine-va din pâinea acésta, viŭ va fi în vecĭ"*, Domnul imediat a adaos: *şi pâinea, pe care*

(1) Luther. Captiv. Babyl. t. II. fol. 283; Calvin. Inst. IV, 18, n. 1 squ; Zwingl. de canon. missæ epichir. vol. III, p. 100 ed. Schul. et Schult.

eŭ o voĭ da, corpulŭ meŭ este, pe care eŭ îl voiŭ da pentru viața lumeĭ (Ión VI, 51.), și prin acésta clar a arătatŭ, că acestŭ misteriŭ va avea totŭ-o-dată și însemnătatea de jertvă milostivitóre adusă luĭ D-ḑeŭ. De asemenea și la instituirea adevĕrateĭ Eucharistiĭ, după ce a ḑisŭ discipolilor sĕĭ, când le-a propus pânea bine-cuvîntată: „*luațĭ, mâncațĭ: acesta este corpul meŭ*, a adaus: *care se frînge pentru voĭ;* și când le-a propusŭ pacharul bine-cuvîntatŭ ḑicêndu-le: „*bețĭ dintru acesta toțĭ: acesta este sângele meu al legeĭ ceĭ nóuă*, de asemenea adăogând s'a exprimatŭ: *care pentru voĭ și pentru mulțĭ se varsă spre ertarea păcatelor.* Afară de acestea, chiar prin separarea sângeluĭ de corpul sĕŭ în misteriul Eucharistieĭ, arătând la pătimirele sale cu corpul pe cruce și la vărsarea sângeluĭ cursŭ din cósta Luĭ, lămurit a datŭ a înțelege, că acest misteriŭ, care să sevîrșeste în amintirea jertveĭ ceĭ rescumpărătóre adusă de El la Golgota, și însușĭ este o adevărată jertvă.

2. Acest adevĕrŭ este învederatŭ și din învĕțătura Apostolilor. S-tul Pavel, spre a feri pe creștiniĭ corinteniĭ de participarea cu păgâni la cele jertvite idolilor a scrisŭ: „*Vedețĭ pre Israil dupre corpŭ; aŭ nu ceĭ ce mănîncă jertvele părtașĭ sunt altaruluĭ? Decĭ ce ḑic eŭ? că dóră idolul este ceva? séŭ ce se jertfeșce idoluluĭ este ceva? ci pentru că cele ce jertfescŭ némurile, diavolilor jertfescŭ iar nu luĭ D-ḑeŭ; nu voescŭ dar ca să vĕ faceți voĭ părtașĭ diavolilor. Nu puteți bea pacharulŭ D-luĭ și pacharulŭ diavolilor; nu puteți fi părtașĭ meseĭ D-luĭ și meseĭ diavolilor*, (1. Cor. X, 18—21). Contrapunênd aicea masa séŭ altarulŭ creștinescŭ meseĭ séŭ altaruluĭ păgânŭ, pe care în ade-

vĕrŭ s'aŭ adusŭ jertfe de cătră păgânĭ, de şi necurate şi luĭ D-ḑeŭ contrare, dascălulŭ neamurilor, învederatŭ, propune, că şi la masa creştină, în misteriul corpuluĭ si al sângeluĭ D-luĭ se săvîrşaşte adevĕrata şi reala aducere de jertvă luĭ D-ḑeŭ. Intr'o altă epistolă a sa, ferindŭ pe ceĭ ce credŭ în Christos de jertvele aduse de Iudeĭ, care 'ş'aŭ perdutŭ înseninătatea şi puterea cu venirea Mesieĭ, acelaşŭ Apostolŭ a scrisŭ; *„avemŭ altarŭ* (Θυσιαστηριον-jertvelnicŭ), *dintru care a mînca n'aŭ volnicie ceĭ ce slujescŭ cortuluĭ* (Evr. XIII, 10; confr. I cor. X, 18), şi cu asfel de numire şi contrapunere a altaruluĭ, séŭ jertfelniculuĭ Nouluĭ aşeḑĕmântŭ, celuĭ vechiŭ, pe care Iudeiĭ în adevĕr aŭ adus jertvele lor, şi din care în urmă aŭ mâncatŭ, din noŭ a mărturisitŭ că şi pe jertvelnicul creştinescŭ se aduce adevĕrata jertvă luĭ D-ḑeŭ, ce se dă spre mâncare numaĭ credincioşilor.

3. Despre acéstă jertvă a Nouluĭ aşeḑământŭ a fostŭ prevestitŭ judeilor încă în vechiul aşeḑământ prin profetul Malahi. — *„Nu este voia mea întru voĭ, ḑice Domnul Atot-ţiitorul şi jertvele nu le voiŭ primi din mâna vóstră. Căcĭ de la răsăritul sóreluĭ şi până la apusŭ numele meŭ să prea măresce* (se va prea mări) *între popóre, şi în totŭ locul se aduce* (se va aduce) *tămâe şi jertvă curată; căcĭ mare este numele meŭ* (va fi) *între popóre, ḑice Domnul Atot-ţiitorulŭ"* (Malah. I, 10, 11). Invederatŭ că cuvîntulŭ aci este despre jertva cea nóuă, curată, luĭ D-ḑeŭ plăcută şi de peste tot locul. Şi ce jertvă este acésta? Nu se póte, fără îndoială, a înţelege sub ea jertvele judeilor, care cu claritate se presintă aci ca desaprobate de D-ḑeŭ, şi care s'aŭ adusŭ numaĭ în unŭ locŭ determi-

natŭ; nicĭ cu atâta maĭ multŭ — jertfele păgâneşcĭ, care nicĭ într'unŭ sensŭ, după spiritul S-teĭ Scripturĭ, nu potŭ a fi numite curate şi luĭ D-ḑeŭ plăcute. Nu se póte înţelege nicĭ jertva spirituală, despre care vorbeşce psalmistul (Ps. L. 9); pentru că asfel de jertvă, şi înainte, tot-dé-una aŭ adus'o luĭ D-ḑeŭ ómeniĭ bunĭ şi evsevioşĭ, — între acestea în profeţie se preḑice despre jertva nóuă, care prin urmare înainte n'a fostŭ, despre jertva vēḑută séŭ exterióră care se opune jertvelor Iudaice, şi are destinaţiunea ale înlocui. Nu se póte încă înţelege (aci nicĭ) acea précurată şi luĭ D-ḑeŭ plăcută jertvă, pe care a adus'o pre cruce Domnul şi Mântuitorul pentru păcatele lumeĭ întregĭ: pentru că jertva acésta este adusă într'unŭ locŭ—la Golgota,—iar profetul preḑice despre jertva curată, care să aduce în totŭ locul. Remâne dar, dupe părerea S-ţilor părinţĭ (1), a înţelege sub acéstă jertvă propriŭ Prea-Sânta Eucharistie, ca jertvă într'adevĕr nóuă (1 cor. XI, 25, 26), jertvă curată şi luĭ D-ḑeŭ plăcută, care se aduce în totŭ locul.

4). Aşa a privitŭ tot-dea-una Sânta Biserică catholica (universala) la misteriul corpuluĭ şi sângeluĭ D-luĭ, dupre tradiţia martorilor ocularĭ şi a servitorilor Cuvêntuluĭ. Acésta se vede, *maĭ ântâiŭ* din tóte liturghiile eĭ, unde ea, săvêrşindŭ Eucharistia mărturisesce solemnel înaintea luĭ D-ḑeŭ, că 'ĭ aduce pe Sântul jertvelnicŭ jertvă cuvêntătóre şi fără de sânge *pentru toţĭ şi pentru tóte* (2). Al doilea din

(1) Iren. adv. hær. IV, 17, n. 5; Iustin. Dialog. cum Tryph. n. XLI; Ippolit. De charism. c. XXVI; Euseb. Demon. St. Evang. 1, 10; Christost. adv. Iud. orat. v. n. 12; Theodorit. in Malach. 1, 11.

(2) Vezĭ Liturgia S. M. Vasile şi S. I. Chrisostomŭ; deasemenea — Renaudot. Liturg. Orient. T. I, II; Asseman. Cod. Liturg. eccles. univ. T. V.

mărturiile Sinódelor ecumenice precum: *a*) *Al Niceĭ I:* „Pe Sânta masă stă Mielul (Agneţul) luĭ D-ḑeŭ, *care ridică pĕcatul lumeĭ* (Ióan I, 29), adusŭ de preoţĭ întru jertvă fără de sânge“ (1); *b*) *Al Efesuluĭ:* „Noĭ sĕvârşim în Bisericĭ aducerea jertveĭ ceĭ fără-de-sânge, şi astfel ne apropiemŭ la tainele cele misteriόse şi bine-cuvêntate şi ne sânţim, împărtăşindu-ne cu Sântul Corpŭ şi curatul Sânge al luĭ Christos, celuĭ ce a rĕscumpĕrat pe toţĭ“ (2); *c*) *Din Trula*: „Fiind-că ne-am încredinţat noĭ, că în diferite Bisericĭ, după óre-care obiceiŭ întăritŭ, să aducŭ la altarŭ strugurĭ, şi sânţiţiĭ servitorĭ unindu'ĭ cu jertva cea fără de sânge a proaducereĭ, aşa pe amândouă împreună le împărţescŭ poporuluĭ; pentru acésta recunóscemŭ necesarŭ (găsim de cuviinţă) ca de acum înainte nicĭ unul din sânţiţiĭ servitorĭ să numaĭ facă acésta ci să predee poporuluĭ singură proaducerea spre viaţa de vecĭ şi lăsarea pĕccatelor“ (3); *d*) *Din Nicea II:* „Nicĭ Domnul, nicĭ Apostoliĭ, nicĭ Părinţiĭ, jertva cea fără de sânge adusă de preoţĭ, nicĭ odată nu aŭ numit'o chipŭ, ci chiar corpŭ şi sânge“ (4); In fine, acésta, se vede şi din nenumĕratele mărturiĭ a S-ţilor părinţĭ şi dascălĭ aĭ Bisericeĭ, precum:

A S-tuluĭ Ignatie Purtătorul de D-ḑeŭ: „Stăruesce ca să te folosescĭ de unica Eucharistie: căcĭ unul este corpul Domnuluĭ nostru Is. Chr. şi unul este paha-

(1) Gelas. Cyzicen. comesst. in Acta concil. Nic c. XXXI. Diatip. 5. confr. Can. 18 aceluiaşiŭ Sinod.

(2) Concil. Ephes. p. II. Act. 1 (p. 121. ap. Binium).

(3) Can. 28 Confr. Can. 3 şi 32,

(4) Concil. Nic. II. Act. VI. Lect. Epiph. Diac.

rul dupĕ unimea sângeluï Luï, un jertvelnicŭ (ἐν θυσιαστήριον) precum şi un Episcopŭ" (1).

A S-tuluĭ Iustin martirul: „Noï aducem în numele Luï tóte jertvele, pe care Is. Chr. a ordonat ale aduce, adică în Eucharistia pâneï şi a paharuluï. Aceste jertve aduse de creştinï în tot locul, Dumnezeŭ priimindu-le, atestéză că ele 'ï sunt Luï plăcute . . ." (Malah. I, 10) (2).

A S-tuluĭ Ipolit: „După înălţarea Luï (Is. Chr.) noï aducând, dupe instituirea Luï, jertva cea curată şi fără de sânge, am hirotonisit Episcopï, presviterï şi diaconï, în numĕr de şépte" (3).

A S-tuluĭ Ciprian: „Sângele luï Christos nu se aduce, dacă în pahar nu este vin, şi sânţirea jertveï D-luï să sĕvârsesce neregulat, dacă proaducerea şi jertva nu va conrespunde pătimireï. . . Căcï dacă Is. Chr. Domnul şi Dumnezeul nostru, singur este cel maï Mare preot a luï Dumnezeŭ şi Tatăluï, şi cel întâï singur pe Sine s'a adus jertvă Tatăluï, şi a ordonat a face acésta întru amintirea Luï; apoï, va să dică, acel preot, într'adevĕr, săvârşeşte lucrul luï Christos (Via Christi fongitur), care imitéză ceea ce a făcut El, şi atuncï aduce în Biserică adevărata şi deplina jertvă luï Dumnezeŭ Tatăluï, când o aduce aşa, cum a adus'o însuşï Christos" (4).

A *S-tuluĭ Ión Chrisostom*: „Si ce? Nu aducem noï jertvă în fie-care di? Aducem, săvârşindŭ amintirea

(1) Epist. ad Philadelp. c. IV, Cfr. ad Magnes. c. VIII; ad Ephes. c. V.

(2) Dialog. cum. Tryph. n. CXVII; Cfr. n. XLI.

(3) De Charism. c. XXVI in Galland, T. II, p. 512.

(4) Epist. LXIII al Caecil.

morțeĭ Luĭ. Și acéstă jertvă este una, iar nu maĭ multe. Cum-una, ĭar numaĭ multe? Așa. . . . . Noĭ totdé-una aducem pe Acelaș: nu acum o óie iar mâine alta, ci tot-dé-una aceașĭ, — prin urmare una este și jertva. — Nu cum-va fiind-că jertva să aduce în multe locurĭ, sunt maĭ mulțĭ și Christoșĭ? Nicĭ de cum, — ci unul este Christos, și aicĭ cu totul întreg, și acolo cu totul întreg, — un singur corpŭ. — precum a adusŭ în multe locurĭ, Elŭ este unŭ corpŭ, iar nu maĭ multe corpurĭ; așa una este și jertva" (1).

De asemenea sunt mărturiile: Sântuluĭ Irineŭ (2), Tertulian (3), Eusevie al Cesarieĭ (4), a Sântuluĭ Gr. Nisul (5), a Mareluĭ Vasilie (6), a luĭ Didim Alexandrénul (7), Ambrosie (8), Ironim (9), Augus-

---

(1) In Hebr. homil XVII, n. 3; cfr. în 1 Curinth. homil XXIV, n. 4; in Eph. homil III, n. 5; de sacerd. III, 4; VI, 4.

(2) Adv. Haer. IV, 17, n. 5, cfr. 18, n. 4.

(3) Accepto corpore Domini et reservato utrumque salluum est, et participatiò sacrificti et executio officii (De or. n. XIV.

(4) Demonstr. Evang. 1, 10; V, 3; Hist. eccles X. 8.

(5) In Chr. Resur. orat. 1, opp. T. III, C. p. 389, ed. morel.

(6) „Când preotul odată a săvârșit și a predat jertva; cel ce a priimit'o ca cu totul întrégă, cuminicându-se în fie-care ḑi, cu dreptul trebue a crede, că primeșce și se cuminică dela însușĭ predatorul" Пись.м. 93, кь Кесар. къ тѣ. Сѣ. Оп. X. 220).

(7) 'Ευσεβῶς καὶ ὁσίως προσφερομένην δέχεται ἀναίμαντον θυσίαν (ὁ Θεος) (De trin. 11, 7, n. 8). 'Ατεισάγει δὲ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ λογικὴν τοῦ κυριακοῦ σώματος καὶ ἅιματος in Ps. XXXIX. 7 ap. Corder. Caten).

(8) De offic. ministr. 1. 48, n. 248,

(9) Vitulus saginatus, qui ad pœnitentiæ immolatur salutem, ipse salvator est, cujus quotidie carne pascimur, cruore potamur (Epist. ad Dames, XIV).

tin (10), Teodorit (11), Kiril Alexandrénul (12), şi alţiĭ (13).

(Va urma) † Silvestru B. Pitişténu.

---

(10) Oblulit ibi presbyter sacrificium corporis Christi (De civ. Dei XXII, 8, n. 6. cfr. XVI, 22; XVIII, 20, n. 2).

(11) Μόνος δὲ ἀμώμως ἀγνός ἱερεύεται ὁ ἄιρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κοσμου. In Malach. 1, 11, Cfr. in Ps. CIX, 4.

(12) Διὰ δὲ-γε τοῦ οἴνου τήν μυστικὴν ἐυλογίαν ὑποδηλοῦν τῆς ἀγαιμάκτου θυσίας τὸν τροπον, ἣν ἐνταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἀποπληροῦν ἐιθίσμεθα. In Jes, (XXV, 6) lib. III, T. 1.

(13) Clim. Alex. Strom. IV. 25: Origen in Lev. homil XIII. n. 3; etc.

Petru Movilă

(Biografia)

(Urmare, vedĭ No. 1 an. VIII.)

VII

Activitatea pasterală a Metropolituluĭ Petru Movilă. Păstorul, ca şi păstoriţiĭ, Bisericeĭ ortodocse din Kiev, eraŭ amerinţaţĭ la 1633 de cătrĕ uniaţĭ, cariĭ la acéstă dată avéŭ unŭ Metropolitŭ în persóna luĭ Rutski, cu unŭ Archiepiscopŭ în Poloţc şi patru episcopiĭ — în Vladimir, Pinsc, Cholm şi Smolensc. Aceştĭ inimicĭ de mórte aĭ ortodocsieĭ ruse avéŭ la spatele lor pre Biserica papală cu tóte ordinele eĭ, pre Regatul polonŭ cu Senatul şi acum îşĭ acaporase maĭ tóte averile Metropolieĭ, ale Episcopilor, Mônăstirilor şi kĭar ale Bisericilor ruse. Petru Movilă, pentru aşĭ deskide calea spre o activitate maĭ fructiferă, trebuea să învingĕ pre uniaţĭ şi apoĭ să împace şi spiritele ortodocşilor, cariĭ, deşi recunoscéŭ în Petru Movilă pre singurul păstorŭ, propriu petru aceste timpurĭ, nu eraŭ cu totul liberĭ de acea distincţiune de rasă, care făcea din Petru Movilă unŭ streinŭ în Biserica rusă şi încă unŭ streinŭ, care se râdicase pre tronul uneĭ Metropoliĭ, unde se afla Isaia Copinski, omŭ al poporuluĭ rusŭ, de unŭ meritŭ asceticŭ. Dar să lăsămŭ şi aicĭ pre Petru Movilă, ca să ne descrie el singurŭ posiţiunea sa din Biserica rusă, dupre cum o represintă în una din enciclicele séle pastorale cătrĕ frăţia din Moghilev, cu data din 1634 Noemvrie 4 :

Credŭ, că nu vĕ sûntŭ necunoscute *ostenelele şi keltue-*

lele, pre care noĭ cu plăcere le-am purtatŭ, nu fŏrĕ de ajutorul bine-credinciosuluĭ poporŭ, pentru binele Bisericeĭ luĭ D-ḑeŭ şi linişcirea întregeĭ ortodocsiĭ, cu călătoriile nóstre la cele doĕ adunărĭ din timpul locotenenţeĭ şi la atreia din timpul încoronăreĭ îndurătoruluĭ nostru Rege. Acum voĭ mângâeţi-vĕ, că aveţĭ în noĭ pre *păstorul vostru priviligétŭ, precum şi pre alţĭ iubitorĭ de D-ḑeŭ Episcopĭ,* cariĭ cu băgare-de-sémă, zelŭ şi stăruinţă se ocupă de sufletele vóstre. Să dea D-ḑeŭ, ca şi la viitórea adunare să *putemŭ câscīga drepturile nóstre,* şi atuncĭ va veni şi pentru poporul nostrŭ rusŭ mângâerea dorită. Dar, keltuindŭ pĕnĕ la cea de pre urmă sărăcie cu cele treĭ călătoriĭ la adunărĭ şi averea nóstră proprie, moşcenită dela părinţĭ, şi averea mônăstireĭ nóstre, cu atâta maĭ mult, căcĭ cu aceste mijlóce restaurămŭ şi Biserica S-teĭ Sofiĭ, catedrala nóstră, carea era cu totul căḑută, noĭ cu stăruinţă vĕ rugămŭ nu numaĭ să vĕ presentaţĭ la adunare, dar să ne şi ajutaţĭ cu mijlócele vóstre atât pentru călătoria nóstră la adunare, cât şi pentru preînnoirea Bisericeĭ nóstre catedrale a Metropolieĭ». (a).

Prin urmare, Petru Movilă la suirea luĭ pre tronul Metropolieĭ de Kiev avea a lupta cu lipsurile materiale ale acesteĭ Bisericĭ, întrebuinţândŭ averea părintească pentru înflorirea eĭ; trebuia să lupte pentru *realisarea drepturilor,* câşcigate prin actul de împăcare al uniaţilor cu ortodocşiĭ, dresatŭ în sesiunea adunărilor Regatuluĭ din 1633; săse ocupe de *organizarea cleruluĭ* Bisericeĭ de Kiev, pentru a putea susţinea lupta cu uniaţiĭ; să face *construcţiunĭ şi reparaţiunĭ* la Bisericile şi mônăstirile Eparchieĭ séle; şi înfine să *prepare prin mijlocul instrucţiuneĭ pre deviitoriĭ clericĭ* aĭ Bisericeĭ ortodocse ruse, căutândŭ tot-o-dată a arăta şi contimpuranilor seĭ *importanţa privilegiăreĭ séle,* ca Metropolitŭ al Kievuluĭ. Eca în resumatŭ *activitatea pastorală* aluĭ Petru Movilă, care era reclamată de la dînsul, ca Metropolitŭ al Kievuluĭ, de cătrĕ Biserica rusă de la finele jumătăţeĭ întâia a seculuī al XVII-lea, şi noĭ să studiămŭ maĭ întâĭ luptele luĭ Petru Mo-

(a) Виленск. Археогр. Сбрн. II, No. 38 pag. 52.

vilă cu uniaţiĭ pentru drepturile Bisericeĭ ruse din Regatul polonŭ şi din prima jumătate a seculuĭ, ce ne ocupă.

La suirea luĭ Petru Movilă pre tronul Bisericeĭ de Kiev, ortodocşiĭ eraŭ într'o posiţiune cu totul neregulată faţă cu statul.Eĭ avéŭ numaĭ unŭ Archiepiscopŭ legalŭ celŭ de Liov, în persóna luĭ Ieremia Tisarovski, ĭar Metropolitul uniatŭ Rutski căuta a pune mâna pre Metropolia de Kiev, făcêndŭ a nu se confirma Metropolitul Isaía Copinski, precum şi ceĭalalţĭ Episcopĭ aĭ Bisericeĭ ortodocse din Regatul polonŭ. Cu alegerea luĭ Petru Movilă de Metropolitŭ al Kievuluĭ şi a celoralalţĭ Episcopĭ aĭ Bisericeĭ ortodocse acéstă neregularitate încetéză şi Biserica de Kiev este de acum representată prin nisçe persóne legale, séŭ cum se ḑicea atuncĭ, *priviligéte*, care avéŭ dreptul de a tracta cu Statul polonŭ în cestiunĭ de administraţiune. Şi resultatul nemijlocitŭ al acesteĭ regulărĭ a Prelaţilor Bisericeĭ ruse cu Statul a fostŭ punerea în aplicaţiune a celor şése capitule, câscigate de cătrĕ ortodocşĭ la adunarea din 1633, când cu alegerea Regeluĭ Vladislaŭ, şi prin care capitule Biserica ortodocsă era egalizată, pre chârtie, cu cea uniată. Ḑicemŭ pre chârtie numaĭ; căcĭ latiniĭ şi cu uniaţiĭ din adunarea, când s'aŭ elaboratŭ aceste capitule, ḑicéŭ «Noĭ am protestatŭ la timpŭ în contra acesteĭ legĭ şi noĭ nu putemŭ, să o primimŭ pĕnĕ ce nu va fi aprobată de Papa» Şi maĭ jos uniaţiĭ, rĕspunḑêndŭ ortodocşilor cariĭ afirmaŭ, că eĭ aŭ scrisŭ Papeĭ, adaugă: «Papa a scrisŭ nu în formă de chotărîre, ci de convicţiune = non per modum decisionis, sed adhortationis; ĭar acum Regele va trămite la Papa solĭ, ca să-lŭ róge din partea sa şi a republiceĭ, ca el să-şĭ dea consimţimêntul seŭ asupra articulelor de împăcare, şi atuncĭ ele vorŭ avea putere» (a). Şi pentru ca să ne convingemŭ că cele ḑise de uniaţĭ avéŭ să devinĕ realităţĭ faţă cu drepturile ortodocşilor din Regatul polonŭ şi că luĭ Petru Movilă ĭĭ presta de a lupta încă cu uniaţiĭ, să facemŭ câte-va ecstracte dintr'o gramată a luĭ Vladislaŭ din 14 Martie 1635, cu care pune în aplicaţiune pri-

(a) Supplem. ad hist. Russ. Monum. No. 68 pag. 163—169.

vilegiile, acordate uniaților prin cele șése capitule de împăcare ale adunăreĭ din 1633. Prin acéstă gramată către uniațĭ Vladislaŭ se esprimă: «Dar fiind-că S. Părinte (Papa) nu a pronunțatŭ judecata sa și n'a făcutŭ pĕnĕ acum o declarațiune positivă; și pre lîngă aceste, la adunare nu era cu putință a trece la vre o lucrare a patrieĭ, fŏrĕ de aceste mĕsurĭ, de aceia noĭ a trebuitŭ să cedămŭ ómenilor, ce nu se află în unie. Cu tóte aceste, noĭ am procedatŭ astŭ-feliŭ nu cu scopul, *de a confirma drepturile schismeĭ*, ci pentru binele comunŭ, și acum certificămŭ, că, pentru dragostea nóstră către ómeniĭ, ce se află în unie cu Biserica romană, conservămŭ metropolia și averea, ce-ĭ apărține, pentru eternitate; că asupra uniaților trebue să rĕmânĕ pentru tot-de-una Archiepiscopia de Poloțc, Episcopiile de Vladimir. Pinsc, Cholm și Smolensc cu tóte mŏnăstirile, Bisericile și averile, ce li apărținŭ etc» (a). A urmatŭ o altă gramată din partea luĭ Vladislaŭ, cu data dela 18 Martie, către ortodocșĭ, prin care el stabilesce și privilegiile ortodocșilor din Regatul polonŭ, dar, dupre cum se póte vedea din comparațiunea celor șése capitule din anul 1633 cu gramata din 18 Martie 1535 și dupre cum observa și I. P. S. Macarie, tóte privilegiile, acordate ortodocșilor la 1633, aŭ fostŭ ciuntite în favórea uniaților prin gramata, maĭ sus citată (b). Nu le-a fostŭ de ajunsŭ uniților zelul, cu care se referă către dînșiĭ Regele Vladislaŭ; eĭ la 18 Martie aŭ presentatŭ împreună cu latiniĭ în adunare unŭ protestŭ, din care noĭ, pentru limpeḑirea situațiuneĭ, facemŭ următorul ecstractŭ: «Dar, dupre cum ne-a anunțatŭ tronul apostolicŭ, noĭ nu putemŭ primi capitulele, fŏrĕ de neliniscea consciințeĭ și fŏrĕ de periculul mântuireĭ nóstre (c), de aceia noĭ acum declarămŭ, că cu nicĭ unŭ kipŭ nu ne putemŭ învoi cu acele capitule și cu constituțiunea (legea) adunăreĭ actuale,

(a) Кулѣшъ. Viara Pravoslavna ..., pag. 261—262. Вилен. Археогр. Сборн. I, No. 138 pag. 356 II. No. 44 pag. 60.

(b) Ист. русск. Церкви. Макарія, T. XI, pag. 477—479.

(c) Aicĭ trebue să notămŭ, că unia se încuĭbase în Biserica rusă din Kiev numaĭ dela 1604 și în timpŭ numaĭ de 31 de anĭ, éca la ce pretențiunĭ ajunsese.

relartivă la legea grecéscă și prelații uniațĭ sûntŭ datorĭ să apere drepturile și averile lor, și *nu de voĭe, dar cu sila vorŭ ceda acele Bisericĭ, ce nu le vorŭ putea lua dela neuniațĭ»* (a). Éca situațiunea Bisericeĭ de Kiev la 1635 și totodată și adversariĭ luĭ Petru Movilă, cu cariĭ el avea a lupta pentru păstorirea acesteĭ Bisericĭ. Dar în prudența luĭ, el șĭ-a pusŭ speranța în D-ḑeŭ, avêndŭ ferma convicțiune, că viitorul va ajuta ortodocsieĭ, și cu timpul va eși triumfătóre.

Și în adevĕr. Papaliĭ cu uniațiĭ se convinsese, că Petru Movilă duce lupta cu dînșiĭ și în basa relațiunilor séle cu magnațiĭ polonĭ, dar maĭ ales, că el la totŭ pasul se referia la Patriarchia de Constantinupolŭ. Devine archimandritŭ al Lavreĭ; institue scóla sa din Lavră și maĭ pre urmă colegiul din mônăstirea Brațca; înființéză maĭ multe frățiĭ, cu care în diferite puncte ale Eparchieĭ séle susține lupta cu uniațiĭ; el cu tótă ocasiunea și tot-dé-una cere aprobarea Patriarchuluĭ. De aceia și Regele Vladislaŭ, de sigurŭ sub-influința papalilor, recurge la unŭ mijlocŭ fórte ingeniosŭ, cu care, déca izbutiaŭ, de sigurŭ că paralisaŭ tótă activitatea pastorală a luĭ Petru Movilă. La 5 Septemvrie 1636, în ajunul adunăreĭ din acestŭ anŭ, Petru Movilă primesce din partea luĭ Vladislaŭ o enciclică, adresată tuturor prelaților ortodocșĭ ai Bisericeĭ ruse, prin care, după ce se preface, că el se preocupă de împăcarea uniaților cu ortodocșiĭ, adaugă: «Noĭ dorimŭ, ca voĭ în ajunul adunăreĭ viitóre să vĕ înțelegețĭ cu tóte frățiile (fiind-că la voĭ și frățiile aŭ unŭ mare rolŭ în afacerile credințeĭ) și să căutațĭ mijlócele, cu care s'ar putea găsi înțelegerea dintre voĭ și uniațĭ; fiind-că pĕnĕ când nu vĕ vețĭ învoi între voĭ pe baza unor mijlóce sigure, o parte nu va înceta să neliniscéscĕ pre cealaltă, să o urmăriascĕ cu judecățĭ și să o persecute. Scimŭ, că cestiunea principală dintre voĭ și uniațĭ va fi supunerea vóstră cătrĕ Patriarchul de Constantinupolŭ; dar, déca vĕ vețĭ gândi ce a devenitŭ acea catedră și cum se află ea acum,

(b) Din manuscript. bibliot. I. P. S. Macarie Metrop. de Moscva. No. 106 pag. 82.

cu ușurință vețĭ înțelege, că fôrĕ de a nimici drepturile Patriarchieĭ (a), voĭ puteţĭ, dupre ecsemplul Moscveĭ și al altor Staturĭ, să aveţĭ și la voĭ acasă aceia, pentru care vĕ referițĭ la alțiĭ... (b). Și ca dovadă, că acestŭ planŭ era urzitŭ dela Roma, unde se calcula, că îndată ce Petru Movilă se va declara de Patriarchŭ, are să fie nevoitŭ a cere confirmarea sa dela Papa, ni póte servi o epistolă a Papeĭ Inocentiu X dela 10 Iunie 1636, cătrĕ voevodul de Volînia, prin care acesta este lăudatŭ pentru stăruințele luĭ în convertirea la unie a luĭ Petru Movilă și a Episcopuluĭ Atanasie Puzina (c). Dar Petru Movilă, ca orĭ-ce omŭ prudentŭ și care ținea la împlinirea disposițiunilor regale, a trămisŭ enciclica luĭ Vladislaŭ la toțĭ Episcopiĭ și la tóte frățiile, și tuturor le-a atrasŭ atențiunea, ca la acéstă adunare, unde are săse tracteze despre patriarchie, să trimițĕ óménĭ, *cunoscuțĭ prin zelul lor cătrĕ ortodocsie* (d)

Ruinândŭ Petru Movilă intriga papalilor în modul, indicatŭ maĭ sus și lucrândŭ și aicĭ dupre vekia sistemă românéscă, în asociațiune strîns-legată cu Biserica, Petru Movilă nu întrerupe unŭ momentŭ lupta contra uniaților, ajutațĭ de papalĭ și guvernul polonezŭ, și luptele lui, ca Metropolitŭ al Kievuluĭ, sûntŭ încoronate de totŭ succesul. In Kiev uniațiĭ avéŭ la disposițiunea lor un ordinŭ religiosŭ, supranumitŭ al Basiliénilor. Acestŭ ordinŭ monachalŭ, deși uniatŭ și la disposițiunea uniaților pentru luptele lor cu ortodocsia, atârna de-a dreptul dela Roma și proto-archimandritul ordinuluĭ era alesŭ de cătrĕ monachĭ și nu se supunea Metropolituluĭ uniatŭ (e). Proto-archimandritul Rafail Corsac, cu ordinul basiliénŭ, devenise spaĭma ortodocșilor din Kiev dela 1626—1638. In acestŭ timpŭ Petru Movilă, care căpătase cele șése capitule, prin care ortodocsia se ega-

(a) Papaliĭ se vede, că lucréză pretutindinea și tot-dé-una dupre aceleșĭ prescripțiunĭ, supunêndu-se circumstărilor.

(b) Suppl. ad. hist, Russ, Monum. No. 72.

(c) Theiner. Vet. Monum. Polon. et Lith. III, No. 357 pag. 412.

(d) Зубрицкі Лѣтоп. Львов. братста la anul 1636.

(e) Constituțiunile și legea ordinuluĭ basiliénŭ aŭ fostŭ confirmate de cătrĕ Papa Urban VIII. (Vedĭ jurnal. Христіянское Чтеніе 1864 No. I pag. 11—75).

lizase çu unia în regatul polonŭ, se pune pre capul luĭ Corsac cu ortodocşiĭ seĭ şi la 1638 acestŭ monachŭ uniatŭ şi fanaticŭ este nevoitŭ a alerga la Roma pentru ajutorŭ şi acolo, în 1641, móre (a). Şi pentru ca să înkeĭemŭ maĭ bine acéstă parte, relativă la luptele luĭ Petru Movilă cu uniaţiĭ, noi presentămŭ aicĭ opiniunea I. P. S. Macarie, relativă la timpurile, ce ne ocupă: «Prin capitulele luĭ Vladislaŭ a fostŭ recunoscută pentru Biserica ortodocsă ecsistenţa eĭ legală cu tóte instituţiunile eĭ, aŭ fostŭ reîntórse ortodocşilor drepturile lor vekĭ, şi dăruite lor patru Eparchiĭ şi cu Metropolia cincĭ; în aceste articule ortodocşiĭ aŭ găsitŭ o basă nouă şi sigură pentru apărarea lor. Şi décă câte odată Regele a publicatŭ diplome în favórea uniaţilor, apoĭ astŭfeliŭ de diplome el a emisŭ şi în favórea ortodocşilor. Décă pre alocurea uniaţiĭ se râdicaŭ în contra ortodocşilor, apoĭ pre aiurea şi eĭ eraŭ supuşĭ unor asemenea mĕsurĭ şi în unele locurĭ ortodocsia se bucură de drepturile séle în tótă libertatea şi maĭ fŏrĕ de pedică. In genere, *posiţiunea Bisericeĭ ortodocse* pre timpul luĭ Vladislaŭ al IV şi al *Metropolituluĭ Petru Movilă*, cŭ tóte nemulţumirile din partea uniaţilor şi a latinilor, ce încă nu se curmase cu totul, *s'a înbunatăţitŭ în modŭ simţitorŭ în tóte cele cincĭ Eparchiĭ ale eĭ*» (b).

«In Kiev, adaugă I. P. S. Macarie, oraşul capitalŭ al Eparchieĭ metropolitane, acéstă skimbare era şi maĭ însemnată. *Aicĭ ortodocsia*, se póte dice, *triumfase. Totŭ*, ce se afla aicĭ în puterea unieĭ, Biserica catedrală a S. Sofiĭ cu Bisericile, ce-ĭ apărtinéŭ şi mônăstirea Vidubiţc, *a trecutŭ în mânele Metropolituluĭ ortodocsŭ.* Si acestŭ Metropolitŭ întrebuinţa tótă stăruinţa, ca să reedifice, pre'noiascĕ şi să înfrumuseţeze nu numaĭ catedrala şi mônăstirea, ce i se cedase, dar şi alte mônăstirĭ şi Bisericĭ spre bucuria ortodocşilor» (c).

Eca Petru Movilă în luptele luĭ cu uniaţiĭ pentru păstorirea

(a) Ист. базиліанск. ордина în jurn. Христ. Чтеніе 1864 broşura pre Ian. p. 50.
(b) Ист. русск. Церкв. Макарія. T. X, pag. 483—484.
(c) Ibid. pag. 484,

Bisericeĭ de Kiev, dupre cum ni-lŭ presintă I. P. S. Macarie în istoria Bisericeĭ ruse, citată maĭ sus. De acum să desfaşurămŭ maĭ de aprópe şi mijlócele, de care s'a servitŭ el în luptele de tóte dile cu uniaţiĭ şi specialminte, să arătămŭ cum a întrebuinţatŭ el în aceste lupte frăţiile Bisericeĭ ortodocse de Kiev.

Noĭ am vědutŭ în desfăşurarea biografieĭ luĭ Petru Movilă, că Biserica ortodocsă din Kiev dispunea de maĭ multe mônăstirĭ, pre care le numiaŭ fraţiĭ. Astŭ-feliŭ era fraţia de Liov, cu care eraŭ în relaţiunile cele maĭ apropiéte boeriĭ şi Domnitoriĭ Moldoveĭ, fraţia sfeto-duchovscaia, carea la 1633 în adunarea aceluĭ anŭ a Regatuluĭ a presentatŭ cele doě memoriurĭ, unde ortodoşiĭ ş'aŭ desfăşuratŭ drepturile lor din Regatul polonŭ; fraţia braţcaia, în carea Petru Movilă şi-a aşedatŭ colegiul seŭ. In genere, în Biserica rusă de Kiev eraŭ maĭ multe mônăstirĭ cu titlul de frăţiĭ, care urmariaŭ pre lôngă scopurile monachale şi nisce scopurĭ curat sociale, ca desvoltarea cultureĭ ortodocse, căutarea bólnavilor, şi tóte ţinéŭ lupta contra uniaţilor maĭ cu aceléşĭ mijlóce, de care se serviaŭ şi aceştia. Aşa frăţia belsca, fundată în Eparchia Vlădimir la 1593, când încă Episcopul Ipatie Poteĭ era ortodocsŭ, ajunsese pre la 1633 a fi o mônăstire cu totul uniată şi monachiĭ ortodocşĭ alungaţĭ şi despoiaţĭ de tóte drepturile lor. Fiind însě ca aceştĭ monachĭ la alungarea lor din mônăstire nu uĭtase aşĭ asigura actul fundaţiuneĭ, Petru Movilă cu influinţa sa a izbutitŭ, ca la adunarea din 1633 să'ĭ reintegreze în tóte drepturile răpite, ĭar la 1634 Maĭ 24, le-a datŭ o gramată, prin care ĭĭ pune sub ascultarea Metropolituluĭ de Kiev, ca Ecsarchŭ al Patriarchieĭ de Constantinupolŭ (a) Asemenea frăţia de Moghilev, carea era fundată tot-pre la finele secululuĭ al XVI-lea, la 1619 cu tóte mijlócele, de care dispunea, nu'şĭ putea construi Biserica, din causa persecuţiuneĭ uniaţilor, şi nicĭ aşĭ pune în aplicaţiune statutele, relative la funcţionarea scóleĭ mônăstirescĭ şi a spitaluluĭ. La 1634 Noemvrie 4, acéstă mônăstire capătă de la Petru Movilă

(a) A. 3. P. V, No. 9.

o gramată, prin care îşi realizază pre deplin scopul fundaţiuneĭ séle şi se pune sub privigherea Metropolituluĭ de Kiev, Ecsarchul Patriarchieĭ (a). Pre lôngă frăţiile, ce s'aŭ reintegratŭ în drepturile lor, Biserica ortodocsă de Kiev sub conducerea luĭ Petru Movilă a înfiinţatŭ şi alte frăţiĭ nouĕ. Aşa în oraşul Pinsc la 3 Martie 1633 s'a înfiinţatŭ o nouă frăţie cu scólă şi spitalŭ, unde sè învĕţa limbele grécă, latină, rusă şi poloneză, şi care frăţie s'a pusŭ sub ascultarea Patriarchieĭ de Constantinupolŭ (b). La 1633 Maĭ 18, treĭ nobilĭ din oraşul Crement a fundatŭ fraţia cu acestŭ nume, prescriindu-ĭ, ca regule de conduită, canónele S-luĭ Vasilie, ĭar ca scopurĭ ultimare viéţa monachală, funcţionarea uneĭ scolĭ şi întreţinerea unuĭ spitalŭ pentru bolnavĭ şi a uneĭ tipografiĭ. La 1636 Septemvrie 13, Petru Movilă a datŭ frăţieĭ gramata sa binecuvêntătóre, prin carea determină modul de activitate al frăţieĭ şi îĭ prescrie, ca în tóte casurile de apelatie frăţia să recunóscĕ supramaţia Metropolituluĭ de Kiev, ca Ecsarchŭ patriarchalŭ (c). Tot astŭ feliŭ a lucratŭ Metropolitul Petru Movilă cu fraţia Cuteinscaia, înfiinţată la 1630 şi cu cea înfiinţată maĭ pre urmă în Buĭnicĭ şi numită a Borcalabuluĭ, care la 1633 Ianuarie 1 aŭ fostŭ confirmate cu gramatele metropolitane şi puse sub privigherea Ecsarchatuluĭ de Constantinupolŭ, ecsercitatŭ de cătrĕ Metropolitul Petru Movilă (d). Şi în genere, Metropolitul Petru Movilă pentru luptele Bisericeĭ ortodocse din Kiev cu uniaţiĭ a *reintegratŭ în drepturile lor pre tóte fraţiile ortodocse ecsistânde, a fundatŭ alte frăţiĭ nouĕ, le-a pusŭ pre tóte sub directa sa manuducere*, în calitate de Ecsarchŭ al Patriarchieĭ de Constantinupolŭ, *asigurându-le cu modul acesta contra amerinţăreĭ uniaţilor şi făcêndu-le şi maĭ propriĭ pentru luptele în favórea ortodocsieĭ*, séŭ dupre ecspresiunea luĭ Vladislaŭ din scrisórea cătrĕ Petru Movilă pentru înfiinţarea Patriarchieĭ de Kiev,

(a). Билен. Арх. Сборн. II, No, 34, 35, 37 şi 39.
(b). Сборн. Минск. грам- N°, 164.
(c) Пам̃мтн. Минск Кіев. Коммс. I Грамата и устав̃ кремнецкаго братства
(d). А. Ю şi З. Р II, No.56.

punêndu-le în posițiune, de «*a avea și mai multă putere în actele credinței*».

Alăturea cu meritul lui Petru Movilă de luptătorŭ contra atacurilor, provenite din partea uniaților, noi vomŭ urmări aici și titlurile lui de restauratorŭ și edificatorŭ al templurilor Bisericei ortodocse de Kiev. Caterala metropolitană din Kiev, S. Sofie, răpită fiindŭ de uniatĭ, a fostŭ adusă în stare de ruină pênĕ la 1633, iar acum la predarea ei Metropolitului Petru Movilă a fostŭ și despoétă de totŭ avutul ei. La 1634 Metropolitul Petru Movilă a începutŭ restaurarea ei, iar la 1644 Biserica a fostŭ terminata și din zugravélă (a). Mônăstirea Vidubițc de lôngă Kiev a fostŭ primită de cătrĕ Petru Movilă dela uniați în ruină și pustiétă; iar în anul următorŭ el, după ce a rastaurat'o pre de plin și i-a facutŭ tóte construcțiunile necesare cu împrejmuiri, la 1636 Noemvrie 23, în molitevnicul, dăruitŭ acestei mônăstiri, se titulézá pre sine :

„КТИТОРОМЪ И ОБНОВИТЕЛЕМЪ ТОГО СВ МОНАСТЫРѢ ВЫДУБИЦКАГО ПО КОНЕЧНОМЪ ЗАПУСТЕНІИ И РАЗРУШЕНІИ ЕГО ОТЪ ОТСТУПНИКЪ УНИТОВЪ“ (b).

„Ctitorul și pe'noitorul acestei s-te mônăstiri Vîdubițc, după pustiirea și ruinarea ei desĕvêrșită de cătrĕ trădătorii uniați“.

Tot în același timpŭ, Metropolitul Petru Movilă s'a apucatŭ de restaurarea Lavrei de Kiev cu pescerele ei. A desgropatŭ și edificatŭ Biserica de lôngă Lavra, supra-numită св. Спаса- = a Mântuitorului, care dupre tendițiune era făcută de Vladimir, crestinătorul Rușilor. O altă Biserică tot a lui Vladimir din Kiev, numită десятиная = a decea, care era cu totul ruinată, a fostŭ reconstruită de cătrĕ Petru Movilă în anul 1635, când a și desgropatŭ relicviile S. Vladimir, și pre care, ne putênd'o

[a] Опис. Кіево-Софи. Соборъ pag. 35; А. Ю și З. Р. III, pag. 28, 65; Строев. Опис. старопеч. книгъ pag. 188. Закровск. опис. Кіева II, 782.

[b] Максимович. Сборн, II, 201.

termina pĕnĕ la finele vieteĭ séle, i-a lăsatŭ o mie galbenĭ pentru ase termina după mórte. Atreia Biserică, de ovekime necunoscută, şi cu patronul S. Vasilie, a fostŭ reconstruită din noŭ de cătrĕ Petru Movilă la 1640 cu spesele mônăstireĭ Braţcaia, unde se afla colegiul movilénŭ, dându-ĭ de patronŭ s-ţiĭ Treĭ-ĭerarchĭ (a). Şi tóte aceste construcţiunĭ şi preînoirĭ Petru Movilă le facea cu spesele propriĭ, ale Lavreĭ, cu contribuţiunile ortodocşilor din Biserica de Kiev, şi în cele de pre urmă cu ajutórele Ţarilor Moscveĭ. Ţarul Michail Teodorovicĭ şi apoĭ fiiul luĭ Alecsie Michailovicĭ aŭ fostŭ în corespundenţe continue cu Petru Movilă dela 1628 pĕnĕ la la începutul anuluĭ 1646 şi atâta influinţa a avutŭ Petru Movilă asupra Ţaruluĭ Alecsie, că acesta regulase salariarea tutuşror Bisericilor şi a mônăstirilor în construire, séŭ pre'noire (b).

N'aŭ scăpatŭ din vedere Petru Movilă nicĭ mônăstirile de femeĭ, care şi pre acele timpurĭ adăpostiaŭ pre nenorocitele Bisericeĭ ruse de Kiev, ce pre la 1633 umpleaŭ treĭ mônăstirĭ de femeĭ—mônăstirea Inalţăreĭ, carea avea până la 100 de călugăriţe, a Arătăreĭ Domnuluĭ, de lôngă mônăstirea Michailovsca, unde a fostŭ egumenă femeia Metropolituluĭ Iov Boreţki, şi mônăstirea Florovscaia de lôngă frăţia Braţcaia. Mônăstirea Florovscaia, în virtutea unuĭ decretŭ a Regeluĭ Sigismund August, dela 1566, ajunsese proprietate individeală a protopopuluĭ de Kiev, Iacob Gulkevicĭ, care dispunea de mônăstire el şi succesoriĭ luĭ ca de averea proprie. Acésta era o neregularitate şi Metropolitul Petru Movilă în acţivitatea sa pastorală a căutatŭ să o punĕ la regulă. Şi în adevĕr. El la 1636 kiamă la sine pre nepotul protopuluĭ, Ivan Boguş Gulkevicĭ, ce se afla monachŭ în Lavră, şi ĭĭ cere, ca să renunţă la tote drepturile de proprietate asupra mônăstireĭ şi cu gramata luĭ Vladislaŭ al IV-lea dela 27 Decemvrie acelaşĭ anŭ pune mônăstirea sub protecţiunea şi conducerea Archimandrituluĭ Lavreĭ de Kiev, care

[a] Закровск. Опис. кіева. I, 209,28 ; Памятн. Кіев-Коммис. II, No. 11.
(b Ист. русск. Церквы Макаріе. Т. XI, ; 485 — 487.

în virtutea decretuluĭ de numire a Metropolituluĭ Petru Movilă, era el însușĭ (a).

Aceste sûntŭ luptele și în resultatŭ actele, ce se recunoscŭ astă-ḑĭ, ca făcêndŭ parte din activitatea pastorală a luĭ Petru Movilă față cu Biserica ortòdocsă de Kiev, și ele se resumă: *în recunóscerea Bisericeĭ și a cleruluĭ eĭ, ca instituțiune de Statŭ, în organisarea de frațiĭ, precum și în pré noirea și construirea de Bisericĭ.* De acum să studiemŭ și actele, relative la *organisarea* cleruluĭ Bisericeĭ de Kiev, facêndŭ lectorilor noștri cunoscute mijlócele, prin care acestŭ clerŭ, dupre opiniunea luĭ Petru Movilă, îșĭ putea împlini misiunea sa. Sciea Petru Movilă, că moralitatea și demnitatea cleruluĭ dintr'o Biserică se are numaĭ în urmarea împlinireĭ datoriilor séle de *învĕțătorŭ* și *sânțitorŭ consciințiosŭ* al credincĭoșilor. De aceia privirile luĭ de păstorŭ sûntŭ în dreptate asupra mòduluĭ, cum clerul Bisericeĭ ruse trebue să învețe pre poporŭ și apoĭ cum să lŭ sânțiască. Și maĭ specialŭ:

In Biserica ortodocsă de Kiev era în usŭ arta oratorică eclesiastică, numindu-se predicatorĭ „казнодѣи — făcĕtorĭ de cazaniĭ; dar aceștĭ predicatorĭ eraŭ așa de rarĭ și de mărginițĭ, că Smotrițki, rĕspunḑêndŭ prin Ecsegesisul« seŭ protopopuluĭ Andreĭ Mujilovski, se ecsprimă: «Tu vorbescĭ despre aĭ tĕĭ: óre noĭ nu avemŭ barbațĭ înțelepțĭ și capabilĭ? Sciu bine și fŏrĕ de laudele «antidotisuluĭ» teŭ, că voĭ avețĭ omenĭ înțelepțĭ și kĭar învĕțațĭ cu prisos; dar numaĭ, cu tótă stăruința, cunoscintele și înțelepciunea lor poporul vostru este așa de săracŭ de pânea cuvêntuluĭ luĭ D-ḑeŭ, că abia se mișcă în mântuirea sufletelor lor. O, nefericitule și înțeleptŭ învĕțătorŭ! Unde sûntŭ urmele înțelepciuneĭ vóstre, cu care te lauḑĭ, cu care te îngâmfezĭ? Anume înțelepțiĭ teĭ predicatorĭ aŭ creatŭ amăgirile eretice! Décă n'ar fi cărțile predicatorilor latinĭ, atuncĭ tu nu te-aĭ sui pre amvonŭ, oratorule, și n'aĭ avea cu ce să impresionezĭ lumea, sofistule. Sărută pre Besie, care te învață pre

[a] Бобланъ. Сборн. Матерiал. для мст. типографiи Кiево. II, 45. A. 10 и 3. P. II No. 52. 59. 145.

tine să predicĭ pre amvonŭ; eŭ sciu bine, că fŏrĕ de el rótele tale ar scîrţâi, ca la o căruţă fŏrĕ de unsóre; şi cu tóte aceste, tu eştĭ înţeleptŭ şi cu toţĭ aĭ tĕĭ. Unul se sue pre amvonŭ cu Osorie, altul cu Fabriciu, al treilea cu Scarga, şi alţiĭ cu alţĭ predicatorĭ aĭ Bisericeĭ romane, fŏrĕ de eĭ n'aţĭ face nicĭ unŭ pasŭ . . . *In tótă Rusia ta cea întinsă nu aĭ nicĭ treĭ învĕţatĭ*, şi cu tóte aceste te laudĭ, că eĭ suntŭ cu miile» (a). Nu împărtăşimŭ în totul aceste vederĭ ale luĭ Smotriţki faţă cu Biserica ortodocsă de Kiev, din atreia decime a seculuļuĭ al XVII lea; dar iarăşĭ nu avemŭ probe despre o cultură înfloritóre a cleruluĭ kievlénŭ din acele timpurĭ, maĭ ales în ceia, ce privesce clerul parochialŭ, Petru Movilă a avutŭ, ca păstorŭ, mult de lucru spre a-lŭ face demnŭ de clericatul Bisericeĭ ortodocse de Kiev.

Şi maĭ întâiŭ, el s'a ocupatŭ, ca cuvêntul luĭ D-deŭ să rĕsune de pre tribunele Bisericilor diverselor frăţiĭ. Aşa frăţiile de Liov şi de Vilna numĕraŭ maĭ mulţĭ «făcĕtorĭ de cazaniĭ». Pre urmele acestor frăţiĭ vekĭ din Biserica rusă ortodocsă aŭ mersŭ şi frăţiile, cele înfiinţate din noŭ, ca cea de Luţc, Cremeneţ şi altele, iar pre timpul luĭ Petru Movilă «făcĕtoriĭ de cazaniĭ» rĕsunaŭ în Lavra de Kiev şi în mônăstirea Braţcaia, ca Tarasie Zemca şi Ignatie Ocsenovicĭ Staruşicĭ. Dela Ignatie ni este cunoscută o cazanie funebră din anul 1641, făcută la mórtea Cnézuluĭ Ilie Cetvertinski. Manuscriptul de cazaniĭ, ce se conservă şi pĕnĕ astă-dĭ în biblioteca Academieĭ de Kiev, cuprinde învĕţăturile făcute de cătrĕ diferiţiĭ fraţĭ din mônăstirea Braţca la 1641, şi ele atestă unŭ gradŭ de cultură înaintată şi cuprindŭ citate din autorĭ nu numaĭ slavonĭ şi polonezĭ, dar kĭar latinĭ şi grecĭ, şi autorul acestor cazaniĭ se vede, că cunoscea şi limba ebraică. Aicĭ întâlnimŭ discursurĭ la tóte Duminicile şi sĕrbătorile de preste anŭ, ba la unele câte doĕ şi treĭ discursurĭ; şi din desvoltarea conţinutuluĭ discursurilor se vede, că autorul a avutŭ în vedere doctrinele papalilor despre purcederea S. Spiritŭ, despre postul Sîmbeteĭ, se desfaşură multe din cim-

(a) Ист. русск. Церкви Макарія Т. XI, pag. 566 Nota 450.

cumstările luptelor Bisericeĭ ortodocse cu uniaţiĭ (a). In genere, acéstă carte de predice se vede a fi lucrată pentru usul de tóte ḑilele a Bisericeĭ.

Dar «cazaniile» făcute prin mônăstirĭ, eraŭ restrinse la numĕrŭ şi de aceste nu putea profita masa poporuluĭ; a trebuitŭ luĭ Petru Movilă săse gândiascĕ la mijlócele, prin care clerul parochialŭ ar fi fostŭ pusŭ în posiţiune, de a învĕţa poporul. Nu era de ajunsŭ, o enciclică pastorală, adresată preuţilor, prin care Metropolitul ar fi kĭematŭ pre preuţĭ la împlinirea datorieĭ lor de învĕţătorŭ. Clerul însuşĭ avea necesitate, a fi învĕţatŭ în cunóscerea verităţilor religĭuneĭ creştine şi în împlinirea datoriilor séle; şi Petru Movilă pentru acésta se gândesce la o carte a Patriarchuluĭ de Constantinupolŭ, Calist, întitulată «Εὐαγγέλιον διδακτικὸν=Evangelie învĕţătóre». Acéstă carte era tradusă şi tipărită în limba slavonă încă dela 1616, dar Petru Movilă face ase traduce din noŭ în limba malo-rusă şi la 1637 o tipăresce în tipografia Lavreĭ de Kĭev, însoţind'o de o prefaţă, prin care caută a convinge pe clerul Bisericeĭ séle, că el este datorŭ a citi acéstă carte cât se póte de des, şi cu dînsa să înveţe pre poporŭ adevĕrurile credinţeĭ şi ale pietăţeĭ (b).

In dorinţa de păstorŭ consciinţiosŭ a luĭ Petru Movilă a intratŭ îngrijirea şi maĭ de aprópe a turmeĭ încredinţate luĭ. El era adînc pătrunsŭ de convicţiunea, că D-ḑeŭ va cere odată rĕspunsŭ pentru fie-care sufletŭ, ce compunea turma păstorieĭ séle; şi de aceia îlŭ vedemŭ ocupându-se de cărţĭ, care ar fi fostŭ în stare, de a susţinea pietatea creştinilor. Aşa el dispune, ca Silvestru Cosov, fostŭ profesorŭ în gimnasiul Kievo-movilénu, să compunĕ şi să tipăriască la 1635. «Petericul lavreĭ pecersca, séŭ vieţile S-lor părinţĭ aĭ Pecerscăĭ». Acéstă carte, menită a intra în mânele fie-căruĭ creştinŭ ortodocsŭ, conţinea pre lôngă biografiile Sânţilor Lavreĭ, adunate din cronice şi patericul manuscriptŭ al La-

(a) Сахаров. Обозр. славяно-русск. библiогр. No. 264, 402. Опис: рукописей Моск. синода библ. No. 246.

[b] Сахаров. Обозр. слав-русск. библiогр. No. 162, 349.

vreĭ, maĭ avea date istorice din Baroniu, Dlugoş, Strâĭkovski fapte, relative la cele cincĭ creştinărĭ ale Ruşilor şí o chronologie a Metropoliţilor ortodocşĭ dela creştinarea Rusieĭ prin S. Vladimir şi pĕnĕ la Petru Movilă; ambele aceste tractate din Patericŭ eraŭ îndreptate contra papalilor şi a uniaţilor, cărora li arăta indirect continuitatea Bisericeĭ ortodocse ruse din Kiev (a). O altă cartĕ, lucrată tot din iniciativa Metropolituluĭ Petru Movilă în limba tot malo-rusă şi cu aceĭaşĭ destinaţiune, se póte kĭar considera, ca o maĭ departe desvoltare a Petericonuluĭ, este «Teraturgima, séŭ minunele, petrecute atât în mônăstirea pecersca, cât şi în catacombele (pescerele) eĭ». Acéstă carte populară este compusă de cătrĕ monachul din Lavră, Atanasie Calnofoĭski, cuprinde şésedecĭ şi patru minunĭ, petrecute între anii 1594—1638, şi este tipărită în anul 1638. (b) Asemenea se potŭ cita, ca cărţí de acelaşĭ genŭ, eşite tot din iniciativa luĭ Petru Movilă şi destinate pentru poporŭ, şi «Descripţiunea minunelor icóneĭ Maĭceĭ Domnuluĭ» supra-numită Cupétinscaia, şi «yiéţa precuvioşilor Varlaam şi Iosif, cea dintăiŭ tipărită la 1638 de cătrĕ Calnofoĭski, ĭar adoa tradusă din grecesce în limba malo-rusă şi tipărită la 1637 de acelaşĭ.» (c)

Biserica rusă ortodocsă în prima jumătate a seculuĭuĭ al XVII-lea suferia nu numaĭ de lipsa de învĕţătură a credincĭoşilor, dar avea nevoie preuţiĭ eĭ, de a fi conduşĭ şi ajutaţĭ kĭar în actul sânţireĭ poporuluĭ; şi Petru Movilă în păstorirea Bisericeĭ de Kiev nu pregetă, a'şĭ împlini şi acéstă datorie. Avêndŭ la disposiţiune unŭ numĕrŭ de ḑece tipografiĭ, care eraŭ aşeḑate în diferite centrurĭ monachale, séŭ fraţiĭ, dintre care numaĭ în Liov treĭ; şi concentrându-şĭ aceste tipografiĭ activitatea lor maĭ ales în tipărirea de cărţi rituale; Petru Movilă în îngrijirea sa pastorală a luatŭ disposiţiunĭ, ca tóte cărţile, tipărite în tipografiile din Eparchia Bisericeĭ orto-

[a] Patericon, abo zuvoty s. s. oycov pieczarskich ... V. Kiiovie, v. drucarni Lavry pieczarskiey, roku 1635

[b] Τερατουργημ.., ludo cuda, które byly tak v samym sviefo cudotvcrnym Monastyru pieczarskim kiovskim ... Z Drukarni kijovo-piekzarskiey roky 1638.

[c] Сахаров Сбозр. библiограф. No. 345.

docse ruse, să fie ferite de influența uniaților și tot-o-dată să ésă la lumină într'unŭ modŭ maĭ corectŭ. De aceia el a instituitŭ în Kiev un comitetŭ de censură, compusŭ din preuțiĭ maĭ culțĭ aĭ orașuluĭ, a trămisŭ către tóte tipografiile enciclicele séle, prin care interḑicea tipografilor tipărirea de cărțĭ «fĕrĕ bine-cuvêntarea archipăstoréscă», și la înființarea din noŭ a fie-căria tipografiĭ el li prescriea regule de manuducere. Éca o parte din regulele pre care le prescrie Petru Movilă tipografuluĭ din Liov, Michail Sliozca;

„Я книги, которыѧ бы презъ друкъ на свѣтъ не вышли, албо не добре исправлены выданы были, тѣды длѧ коррикторы и совершенной аппробаціи до презвитеріумъ нашего Кіевскаго, подъ послушенствомъ свѧтѣйшаго патріарха Константинопольскаго будучото, маешъ и повиненъ будетъ, помененный панъ Сліозка присылати екземпляръ длѧ прочитана“ (a).

„Iar cărțile, care se vorŭ tipări, să nu ésă la lumină, décă nu vorŭ fi date spre o bună îndreptare, adecă pentru corectură și aprobarea definitivă a presviteriuluĭ nostru din Kiev, care se află sub ascultarea întru tot prea sânțituluĭ Patriarchŭ de Constantinopolŭ; Iar amintitul panŭ Sliozca are a se supune, ca să trămiță ecsemplare spre cetire.“

Cu tótă îngrijirea păstoruluĭ Bisericeĭ ruse, de ase avea numaĭ cărțĭ corectate și în sensul Bisericeĭ ortodocse, tipografiiĭ din Liov și póte kĭar Sliozca, împinsŭ de dorința de câscigŭ și împedecatŭ de greutățile comunicațiuneĭ, nu s'a supusŭ prescripțiuneĭ de maĭ sus și în anul 1638 séŭ 1639 publică unŭ «Euchologiŭ», plinŭ de tot feliul de erorĭ, în contra căruia Metropolitul Petru Movilă se rădică cu prescripțiunĭ interḑicĕtóre. Așa prin «Euchologiul» seŭ dela 1639, tipăritŭ în tipografia de Kiev, Petru Movilă aduce la cunoscința turmeĭ séle, că aceĭ creștinĭ, cariĭ vorŭ întrebuința «Euchologiul», tipăritŭ în Liov, la serviciile divine «suntŭ privatĭ de bine-cuvêntarea sa» (b).

(a) Кіев. Епарх. вѣдом. 1873 No. 22 pag. 650.

(b) In Liov s'aŭ tipăritŭ doĕ „Euchologiĭ“. Unul la anul 1637 de către frăția de Liov și acesta are binecuvêntarea luĭ Petru Movilă, ĭar al doilea cam pre la 1638, celŭ interḑisŭ de păstorul de Kiev, lipsesce cu totul (Строев. Опис. старопеч. книгъ Толстова No. 93). De și acéstă carte lipsesce cu totul din bibliotecele ruse, ea trebue săse fi aflândŭ prin bibliotecele mônăstirilor nóstre. Căcĭ odată interḑisă în Biserica rusă, ea trebue să-șĭ fi avutŭ trecere printre monachiĭ Moldoveĭ și kĭar între boerĭ.

Și pentru ca să ne formămŭ o idee despre caracterul particularităților, întroduse de Petru Movilă în corectarea și retipărirea cărților de serviciŭ ale Bisericeĭ ruse, noĭ atragemŭ în particular atențiunea lectorilor noștri asupra cuprindereĭ «Euchologiuluĭ» seŭ, care dupre opiniunea nóstră represintă cu maĭ multă fidelitate activitatea liturgică a archipăstoruluĭ nostru. Acéstă carte a fostŭ tipărită de cătrĕ Petru Movilă în doĕ edițiunĭ, una la 1629 (a) și adoa la 1639, când era Metropolitŭ al Kievuluĭ. In edițiunea din urmă a «Euchologiuluĭ» pre Petru Movilă l'a preocupatŭ treĭ lucrurĭ; întâiŭ el s'a îngrijitŭ, ca acéstă edițiune să ésă corectată și pentru acésta el singurŭ ni spune; că s'a colationatŭ:

„Съ тїкстомъ правдиваго грец-каго и старожитныхъ рѹсскихъ и московскихъ слѹжебниковъ". (b)

„Cu tecstul grecŭ celŭ corectŭ, cu cele rusescĭ vekĭ, precum și cu tecsturile euchologiilor de Mosсva."

À doa preocupare a Metropolituluĭ Petru Movilă în edițiunea din 1639 a «Euchologiuluĭ» este și aceĭa, că acestŭ «Euchologiŭ» prin cele doĕ-ḑecĭ și șépte de ecteniĭ și rugăciunĭ, adause la finele cărțeĭ, păstorul urmăresce și acelŭ scopŭ particularŭ, ca păstoriții seĭ să se róge pentru ceĭ căḑuțĭ în unie și anume pentru «întórcerea celor amăgițĭ» pentru «desrădăcinarea eresurilor și a schismeĭ» pentru «ceĭ ce dispóĭe Bisericile de averile lor» pentru «îmbunătățirea servitorilor Bisericescĭ» etc. (c) Tóte aceste rugăciunĭ și altele de feliul acestora ni arată în modul celŭ maĭ pipăitŭ relele, de care suferia biserica rusă pre timpul Metropolituluĭ Petru Movilă, precum și mijlócele de îngrijire ale turmeĭ de sub archipăstoria sa. In fine, din acelașĭ «Euchologiŭ» se maĭ vede și acea particularitate, că Petru Movilă cu înjgebarea acesteĭ cărțĭ a maĭ urmăritŭ și unŭ scopŭ curat didacticŭ; adecă, după ce a făcutŭ, ca să se publice la fie-care serviciŭ rugăciunile respective, dupre cum se află în tóte «Euchologiile» Bisericeĭ ortodocse, pre cele maĭ multe din serviciĭ le-a în-

(a) Despre acéstă edițiune veḑĭ jurn. Bis. ort. Rom. an. VII No. I pag. 28—33.
(b) Сахаров. Сборн. библiогр. N-le 260, 278, 375, 392, 421, 425, și 434.
(c) Loc. citate.

soţitŭ cu câte o prefaţă, unde însuşĭ Petru Movilă ecsplică preuţilor din Biserica rusă elementele liturgice şi kĭar cele dogmatice din fie-care misterŭ, séŭ serviciŭ divinŭ (a). Şi resumândŭ activitatea pastorală a luĭ Petru Movilă din punctul de privire al îngrijireĭ luĭ pentru actualitatea Bisericeĭ ortodocse ruse, şi în special pentru rădicarea cleruluĭ acesteĭ Biserici, noĭ supunemŭ la cunoscinţa lectorilor nostri, că în timpul de patru-spre-ḑece anĭ aĭ archipăstorireĭ luĭ Petru Movilă din Biserica de Kiev *s'aŭ publicatŭ şépte-ḑecĭ şi una de cărţĭ în cele ḑece tipografiĭ din Eparchia sa, tóte censurate de-dînsul séŭ de «presviteriŭ», unele însoţite de prefeţe şi învăţĕturĭ, eşite din dorinţa archipăstorală, de aşĭ vedea turma scăpată de acelŭ dispreţŭ şi observaţiunĭ amare din partea uniaţilor*...

Nu numaĭ de actualitatea Biseriсeĭ ruse era preocupatŭ Petru Movilă; în îngrijirea luĭ archipăstorĕscă întra şi viitorul acesteĭ Biserici, şi el are rolul şi de regeneratorŭ al Biseriсeĭ ruse. Dar, maĭ 'nainte de ce vomŭ desfăşura şi acéstă lature a activităţeĭ pastorale a luĭ Petru Movilă, să facemŭ locŭ şi să arătămŭ şi piedicele, ce le-aŭ întâmpinatŭ el în cariera sa de păstorŭ prevĕḑĕtorŭ al Biseriсeĭ de Kiev.

Este o lege *pământéscă*, ca activitatea şi binele să fie crucificatŭ, încarceratŭ şi înveninatŭ, séŭ în casul celŭ maĭ puţin rĕŭ, calumniatŭ şi împedecatŭ în mersul desvoltăreĭ séle; cu alte cuvinte, să fie, dupre cum observă S. Apostolŭ Paul, ḑicêndŭ despre sine: «Datu-mi-s'aŭ mie îngerul sataneĭ, care, lovindu-mĕ preste obrazŭ, să nu mĕ mândrescŭ». Petru Movilă, ca omŭ de activitate, deşi se bucura de tit'ul de «Metropolitŭ priviligiatŭ»; deşi la spatele séle avea pre ceĭ maĭ mulţĭ din magnaţiĭ polonĭ, kĭar rude de ale luĭ, şi pre Regele Vladislaŭ al IV lea; şi deşi în respectul posiţiuneĭ şi a meritelor personale era pre acele timpurĭ singurŭ în dreptŭ a fi consideratŭ ca îngerul păzitorŭ şi kĭar mântuitorul Biseriсeĭ ruse; cu tóte aceste, ḑicemŭ, considerente şi a-

(a) Veḑĭ analisa acestuĭ „Euchologiŭ" şi particularităţile luĭ în jurn. Biserica ort. română locul citatŭ maĭ sus.

jutóre pentru activitatea sa, el a fostŭ nu puţin nemulţemitŭ de contimpuranii seĭ, carii i-aŭ adausŭ la pacharul morţeĭ luĭ cel premature şi o dosă de intrigĭ şi de nemulţemirĭ. E pre adevĕratŭ, că însăşĭ activitatea intelectuală continuă şi fŏrĕ de pregetŭ a luĭ Petru Movilă era pre de ajunsŭ, ca să-ĭ umple cupa morţeĭ séle, dar acéstă cupă de nemulţemirĭ şi suferinţe maĭ mult séŭ maĭ puţin liniscite nu ar fi fostŭ în stare de alŭ omorî aşa de timpuriŭ, décă ea nu conţinea şi otrava ingratitudineĭ unora din membriĭ Bisericeĭ de Kiev; şi la aceste în modŭ sumarŭ adăugămŭ, că décă Petru Movilă a lăsatŭ în urma sa unŭ şirŭ de fapte marĭ pentru Biserica rusă, apoĭ aceste se datorescŭ numaĭ caracteruluĭ său celuĭ energicŭ, cu care el se vede lucrândŭ tot-de-una în realizarea bineluĭ.

Maĭ întâiŭ bătrînul Isaia Copinski nu se putea împăca de locŭ cu posiţiunea sa de Metropolitŭ «degradatŭ», deşi el avea treĭ ecsemple de urmatŭ în persóna celor treĭ consorţĭ aĭ seĭ de păstorie. Rĕmânêndŭ ca să trăiascĕ tot în mônăstirea Michailovsca, el nu maĭ înceta cu protesturile séle contra luĭ Petru Movilă, adresate autorităţilor civile şi eclesiastice şi apoĭ începuse a revolta şi pre preuţiĭ maĭ ales ceĭ chirotonisiţĭ de dînsul, respândindŭ despre Petru Movilă totŭ feliul de calumniĭ. La 10 Augustŭ 1635 Isaia părăsesce mônăstirea Michaĭlovca (a), ĭar partiḑaniĭ luĭ cu Ierlicĭ în frunte nĭ-aŭ transmisŭ fama, că «bătrînul şi bolnăviciosul Isaia a fostŭ luatŭ în timpul nopţeĭ numaĭ în cămaşă şi asvêrlitŭ pre unŭ calŭ, ca unŭ şacŭ, şi apoĭ dusŭ în Lavra». (b) După doĭ anĭ şi anume la 1637, Isaia introduce în cărţile oraşuluĭ Vladimir unŭ protestŭ contra luĭ Petru Movilă, prin care, acum numindu-se Archiepiscopŭ de Novgorod-Severskiĭ, se plânge contra «marelor intrigĭ şi opresiunĭ» din partea luĭ Petru Movilă, şi că, ducêndu-se la Regele «pentru privilegiĭ», Petru Movilă ĭ-a luatŭ mônăstirea Michailovsca cu tóte averile eĭ. (c) Că

(a) A. 3. P. V. No. 12.
(b) Iерличъ Letopisie pag. 51.
(c) Протестація Исаіи — въ град. Владимір. книгъ. 1637 No. 8 cfr. Православ Обозрѣн. 1874 I, 319.

interesele luĭ Petru Movilă reclamaŭ, ca Isaia să nu maĭ lŏcuiască în Kiev, *despre acésta numaĭ este îndoială*; dar ïarăşĭ şi Isaia era din persónele ce nu alegea mijlócele contra adversarilor seĭ. Décă este să credemŭ scriitorilor uniaţĭ, apoĭ Isaia a alergatŭ la Metropolitul uniatŭ Rutski şi l'a rugatŭ, ca să intervină pentru dînsul la Regele Vladislavŭ (a); şi Regele a scrisŭ luĭ Petru Movilă:

«Отецъ Митрополитъ опрессій больше занехалъ.»	«Părintele Metropolitul să nu facĕ maĭ mult opresiunĭ»

şi tot-o-dată îlŭ obligă, ca să reîntórcĕ luĭ Isaia mônăstirea Michailovsca, amerinţându-lŭ cu o amendă de 16,000 leĭ (b). Atuncĭ Metropolitul Petru Movilă, înţelegêndŭ cu ce feliŭ de omŭ are a face, a recursŭ la împăcăciune şi la 1 Fevruarie 1637 s'a dusŭ în oraşul Luţó, unde era Isaia, şi în presenţa maĭ multor persóne din clerŭ, şi după maĭ multe dispute a declaratŭ Isaia, ḑicêndŭ, că:

„Квиговалъ Могилꙋ изо всѣ на него починеныхъ протестацій и отказалсѧ отъ всѣхъ противъ него процессовъ". (c)	„El a akitatŭ pre Movilă de tóte protesturile, făcute şi a renunţatŭ la tóte procesele contra luĭ."

N'a apucatŭ a se despărţi bine Isaia de Petru Movilă, şi pre dată a întrodusŭ în cărţile oraşuluĭ Vladimir protestul de maĭ sus contra luĭ Petru Movilă, adăugândŭ totŭ-o-dată, că el a foştŭ silitŭ săse învoĭască la nimicirea proceselor séle, numaĭ pentru «aşĭ cruţa sănătatea». Maĭ mult, cu gramata Regeluĭ dela 27 Maĭ 1637 Petru Movilă este supusŭ uneĭ comisiunĭ, înaintea căriea trebuea să dea sémă de purtarea sa cu Isaia. Deşi tóte aceste protesturĭ eraŭ bine venite pentru uniaţĭ, totuşĭ comisiunea de anketă se vede, că a găsitŭ tótă dreptatea luĭ Petru Movilă; căcĭ în anul următorŭ Isaia

(a) Суша. Saulus et Paulus pag. 95—96.
(b) Ист. русск. Церкви. Макарій. T. XI, pag. 503—504.
(c) Иcт. русск. Церкв. Макарій. T. I, pag. 504.

întreprinde o campanie maĭ mare, de acum şi contra poporuluĭ şi a guvernuluĭ polonezŭ, şi care l'a costatŭ pre Petru Movilă şi maĭ mult...

In anul citatŭ şi anume în păresimĭ Isaia se apucă de scrie o scrisóre dintr'o localitate necunoscută numită, Polesie, cătrĕ monachiĭ din mônăstirile Lubensc, Mgarsc, Gustinsca şi Ladinsca, şi prin acéstă scrisóre aduce calumniile cele maĭ neruşinate contra luĭ Petru Movilă. El se esprimă :

„Однокопечно, Король польскій и паны радные и лацкіе арцыбискупы приговорили на сеймѣ, что въ ихъ польскій и въ литовской землѣ православной христьанской вѣрѣ не быть, и христьанскіе церкви поломать, и книги рускіа вывесть. А Кіевскій де Митрополитъ Петръ Могила вѣры христьанской нынѣ отпалъ, и благословенъ де Митрополитъ Петръ Могила отъ папы Римской нынѣ въ великой постъ въ патріархи, будто

„De odată, Regele polonezŭ şi boeriĭ şi archiepiscopiĭ leşeşcĭ s'aŭ sfătuitŭ în adunare, ca în pămêntul lor polonezŭ şi al Litveĭ să nu maĭ fie credința ortodocsă creştină şi să sfărame Bisericile creştine, ĭar cărțile rusescĭ să le lepede. Iar Metropolitul (*da*) (a) al Kievuluĭ acum a căḑutŭ dela legea creştină şi s'a bine-cuventatŭ (*da*) Metropolitul Petru Movilă în Patriarchŭ acum în postul cel mare

(a) Nu ne putemŭ ecsplica sensul acesteĭ particule din acéstă scrisóre, care pare a ținea locul luĭ же=da, o particulă rusă, ce represintă o afirmațiune în trécătŭ. In acéstă scrisóre a luĭ Isaia şi numaĭ în acésta, are pre alocurea sensul afirmativŭ, lăsândŭ a se înțelege, că ceia, ce i-a spusŭ cnézul Corşinski, este adevĕratŭ. De aceia şi noĭ acum am tradus'o cu românescul *da*.

бытъ Патріархомъ христіанскіа вѣры. А-присегалъ де онъ, Петръ Могила, Королю и всѣ-мъ панамъ раднымъ и арцыбискупамъ лѫц-кимъ, что єму хрєстъ-ѧнскую вѣру ученьемъ своимъ попратъ и ус-тавимъ всее службу церковную, по повеле-нью папы Римскаго, римскую вѣру, и цер кви христьанскіа во всѣхъ польскихъ и ли-товскихъ городахъ превратитъ на кастелы лѫцкіє, и книги рускіє всѣ выбєстъ. А въ Ми-трополиты де въ Кіевъ. въ печерскій монастырь на Петрово мѣсто Мо-гилы благословленъ ны-нѣ Карсакъ, бывшій владыко пинскій. А бытъ де въ Кієвскомъ печерскомъ монастыри Лѫцкимъ Чернцомъ Борнадиномъ, а въ Ин-

de cătrĕ papa dela Roma, că adecă, să fie patriarchŭ al credinţeĭ creştine (a). Şi s'a juratŭ (*da*) el, Petru Movilă, Regeluĭ şi tuturor boerilor de némŭ şi archiepiscópilor leşeşcĭ, că el va îndrepta cu învĕţătura sa credinţa creştinéscă şi va regula totŭ serviciul bisericescŭ, din ordinul papeĭ, cu credinţa de Roma şi că pre Bisericile crestineşcĭ prin tóte oraşele Poloniei şi ale Litveĭ are să le prefacĕ în bărăţiĭ leşeşcĭ şi tóte cărţile ruse are să le scóţĕ afară (b). Iar ca Metropolitŭ (*da*) al Kievuluĭ şi la mônăstirea Peçersca, s'a bine-cuvêntatŭ în locul luĭ Petru Movilă acum Corsac, fostul Episcopŭ de Pinsc. Şi să fie (*da*) în

(a) Alusiune la intriga uniaţilor.

(b) Alusiune la corectarea cărţilor bisericescĭ de către Petru Movilă.

кольскомъ, Кіевскомъ монастыри быть приговорено Лядкимъ Босаномъ, а въ Михайловскомъ монастыри быть Доминиканомъ (a).'

Pecersca din Kiev monachĭ leşescĭ dintre Bernardinĭ, ĭar în monastirea Nicolsca de lângă Kiev s'a chotărît a fi bosanŭ leşescŭ şi în mônăstirea Mihailovsca să fie dominicanŭ".

Cu astŭ-feliŭ de neadevĕrurĭ, recunoscute de toţĭ ómeniĭ cu judecată, amăra Isaia sufletul luĭ Petru Movilă; şi ele, lasŭ că eraŭ greŭ de suportatŭ, ca calumniĭ, dar ce era şi maĭ tristŭ, că avéŭ resunetŭ şi în sufletul monachilor ignoranţĭ. Nu maĭ departe, de cât în luna luĭ Maĭ 1638, adecă imediat după trămiterea acesteĭ enciclice pamfletŭ, egumenul Vasilie dela mônăstirea Gustinsca cu şése-ḑecĭ şi şése fraţĭ şi cu unŭ-spre-ḑece familiĭ de sătenĭ părăsescŭ mônăstirea şi se ducŭ ase aşeḑa cu lăcuinţa în ţinuturile împărĕţieĭ de Moscva. Tot acésta facŭ şi alţĭ monachĭ din alte mônăstirĭ şi kĭar călugériţele din mônăstirea Letinsca în numĕrŭ de cincĭ-ḑecĭ, cu şése-spre-ḑece servitóre. (b) In genere se póte ḑice, că scrisórea luĭ Isaia, deşi el o motiva cu nisce comunicărĭ din partea cnézuluĭ de Volînia, Corşinski, á produsŭ o mare învălmăşală în toţĭ monachiĭ neculţĭ aĭ Metropolieĭ de Kiev şi ajunsese la partiḑĭ, din care uniĭ ţinéŭ cu Metropolitulŭ Petru Movilă, ĭar alţiĭ credéŭ în Isaia. Éca o probă despre relaţiunile monachilor din mônăstirea Gustînsca cu ceĭ, ce se duseso din acea mônăstire:

„Червъ ты, а не человѣкъ, — какъ ты отца своего и всѣхъ насъ, обшаго пастыря Исаія Копинскаго отрекся еси, благословеніе и клятву поплевалъ еси, и его самаго мало на смерть не предалъ еси, и иному пастырю мамона ради последовалъ еси? (c)

„Verme eştĭ tu, şi nu omŭ, — cum? tu te-aĭ lepădatŭ de părintele teŭ şi de noĭ toţĭ, de păstorul comunŭ, Isaia Copinski, aĭ scuĭpatŭ asupra bine-cuvêntăreĭ şi a jurămêntuluĭ şi puţin de nu l-aĭ omorîtŭ pre dînsul şi aĭ urmatŭ pentru mamona unuĭ altŭ păstorŭ?

(a) А. Ю. и З. Р. II, pag. 5, 7—8, 12, 14, 16.
(b) Ист. русск. Церкв. Макарія. Т. XI, pag. 508—509.
(c) Лѣтоп. Густынск. мон. pag. 30—38.

Tótă revolta acésta a monachilor nu s'a liniscitŭ, de cât cu mórtea luĭ Isaia, carea, dupre o notă din puternicul Lavreĭ de Kiev, se vede a se fi petrecutŭ la anul 1640 Octomvrie 5 (a). De altă parte, şi Metropolitul Petru Movilă a trebuitŭ să lucreze şi pentru liniscirea monachilor, dar maĭ ales pentru popularea şi organizarea mônăstireĭ Gustînsca, în carea a adusŭ monachĭ din alte mônăstirĭ şi li-aŭ trămisŭ şi unŭ egumenŭ din Lavra de Kiev. Apoĭ tot în anul 1640, când mônăstirea se repopulase iarăşĭ cu monachĭ, Petru Movilă s'ă dusŭ în mijlocul lor şi a mângâiatŭ cu cuvêntul seŭ păstoralŭ pre fraţĭ, încurajându-ĭ şi sânţindu-li crucea, ce trebuéŭ să pună în temeliile Bisericeĭ celeĭ marĭ, construite din noŭ. Asemenea el a intervenitŭ pre lôngă Vasilie Lupul, Domnitorul Moldoveĭ, ca să ajute la construirea acesteĭ Bisericĭ, de unde «monachiĭ aŭ primitŭ unŭ ajutorŭ nu micŭ» (b).

Nu maĭ înşirămŭ aicĭ nemulţemirile şi mĕsurile, de care s'a servitŭ Petru Movilă la luarea pre séma ortodocşilor a Bisericeĭ catedrale din Kiev, S-ta Sofie, la împărţirea Bisericilor şi a mônăstirilor între ortodocşĭ şi uniatĭ, deşĭ pentru acestŭ scopŭ Regele Vladislaŭ numise comisiunĭ, conform decisiunilor séle dela 1633, anul încoronăreĭ. Trecemŭ de-à dreptul la activitatea pastorală a Metropolituluĭ Petru Movilă, atingĕtóre de viitorul Bisericeĭ de Kiev; adecă la organirarea scólelor, menite de a forma clerul Bisericeĭ de Kiev şi în genere de acultiva societatea din Eparchiile, ce Próvedinţa divină îĭ încredinţase.

In respectul cultureĭ din viitorŭ a cleruluĭ Bisericeĭ de Kiev Regele Vladislaŭ cu ocasiunea încoronăreĭ séle a stipulatŭ unele privilegiĭ, cu care ortodocşiĭ putéŭ şi în modŭ legalŭ aşĭ avea scólele lor. Dar aceste privilegiĭ eraŭ mărginite şi Vladislaŭ şi aicĭ, de sigur tot sub înfluinţa papalilor, a îngustatŭ culltura ortodocşilor la gradul de instrucţiune secundară, ĭar Petru Movilă lucra, ca maĭ ales colegiul movilénŭ

(a) Максимовичъ Собр. Сочнн. I, 389. II. 204.

(c) Ист. русск. Церкви. Макарія. T. XI, pag. 510. Vasilie Lupul era în relaţiunĭ cu chatmaniĭ căzăcescĭ prin Petru Movilă. Tot el a mijlocitŭ măritarea Rucsandreĭ, fiiceĭ luĭ Vasilie Lupul cu chatmanul Timuş, cariĭ s'aŭ cununatŭ în Iaşĭ după mórtea luĭ Petru Movilă.

să fie râdicatu la rangŭl de Academie. Eca acele privilegiĭ acordate de Regele Vladislaŭ maĭ ales scólelor din Kiev şi Vilna:

«In scholis etiam Kiiovien-sibus et Vilnensibus græce et latine docere nonunitos per-mittimus, ita tamen, et humaniora non ultra dialesticam et logicam doceant» (a).	«In scólele din Kiev şi Vil-na permitem ne-uniţilor'ă învĕţa grecesce şi latinesce, ĭar din cultura umanióră să în-veţe nu maĭ mult, de cât dialectica şi logica.

Deşi aceste privilegiĭ, acordate de cătrĕ Vladislaŭ scólelor Bisericeĭ ruse şi în special colegiuluĭ movilénŭ, punéŭ sub scutul legalŭ al Statuluĭ cultura cleruluĭ, totuşĭ Petru Movilă n'a încetatŭ cu activitatea sa păstorală pentru râdicarea colegiuluĭ movilénŭ la rangul de Academie. Maĭ întâiŭ el a recursŭ la mijlócele legale, şi a făcutŭ prin influinţele séle, ca Regele să consimţă şi el la dorinţa luĭ Petru Movilă. S'a făcutŭ kĭar decretul regalŭ pentru acestŭ scopŭ, dar crearea uneĭ Academiĭ pentru ortodocşĭ nu convenea de locŭ papalilor şi uniaţilor şi cancelarul coróneĭ, Zadjic, Episcopul de Cholm şi Toma Zamoiski, sub cancelarul, nu s'aŭ învoitŭ cu nicĭ unŭ preţŭ, de a aplica asupra decretuluĭ sigiliul Statuluĭ (b). Atuncĭ Petru Movilă se încrede sieşĭ şi numaĭ în basa consimţimêntuluĭ regalŭ şi a partiduluĭ de cultură ortodocsă din Regatŭ lucréză, ca colegiul seŭ de faptŭ să fie o Academie teologică, lăsândŭ viitoruluĭ sarcina, de a se îngriji şi pentru partea formală a scóleĭ. Din datele istorice, ce ni s'aŭ conservatŭ, se cunósce, că în colegiul movilénŭ se propunéŭ «învĕţăturile maĭ înalte», învĕţătoriĭ se numiaŭ «profesorĭ» ĭar învĕţăceiĭ «spudeĭ şi studenţĭ» (c) Dămŭ aicĭ o parte din prefaţa cărţeĭ luĭ Petru Movilă, întitulată «Antologion», unde el, adresându-se cătrĕ învĕţăceiĭ scóleĭ de Kiev, li arată dorinţa inimeĭ séle din anul 1636 Maĭ 24 pentru acéstă pepinieră:

„Постаравшисѧ, съ Божїю помощїю, при	„Stăruindŭ, cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, şi cu slabele

(a). Din manuscriptele I. P. S. Macarie, publicatŭ în Ист. русской цѣркви. T. XI pag. 480.
(b). Островск Dzieje . . . III, pag. 251. Кулѣш. Viara. pag. 255.
(c). Опис. Кіево-Соф. Собора. Apendice No. 41, pag. 213. Лиѳосъ pag. 376.

моихъ слабыхъ силахъ, на мои собственныѧ средства, обновить гимназію, т. е. школы въ Кіевъ, от части бывшіѧ уже въ упадкѣ и опустѣлыѧ, а снабжалъ васъ, снабжаю и до конца моей жизни не престану снабжать книгами, учителями, содержаніемъ въ нихъ бѣдныхъ сотоварищей, — студентовъ, и прочими надобностями. Но мнѣ желательно также, чтобы въ тѣхъ школахъ не только преподавались высшіѧ науки, а еще болѣе и выше всего посѣевалось и вкоренѧлось въ серцахъ вашихъ благочестіе, безъ котораго всякаѧ мудрость есть глупость предъ Богомъ и справедливо такъ именует-

mele puterĭ, de a reînfiinţa gimnaziul, séŭ scólele din Kiev, care în parte eraŭ în decădere şi pustiére, cu propriile mele mijlóce, eŭ v'am ajutatŭ, vĕ ajutŭ şi pĕnĕ la sfêrşitul vieţeĭ mele nu voiŭ înceta a vĕ ajuta cu cărţĭ, profesorĭ, cu întreţinerea în dînsele a consorţilor săracĭ (a), a studenţilor şi cu tóte cele necesare. Dar eŭ dorescŭ de asemenea, ca în acele scóle să se propunĕ nu numaĭ *sciinţele înalte*, ci maĭ mult şi preste aceste să se semene şi în inimele vóstre să prindĕ rădăcinĭ pietatea, fŏrĕ de care tótă înţelepciunea este prostie înaintea luĭ D-ḑeŭ, şi cu dreptŭ cuvêntŭ se ḑice aşa. Eŭ am dispusŭ şi am poruncitŭ celor, ce se oste-

(a). Petru Movilă întrebuinţază numirea de consorţŭ, spre ase ţinea de actul reorganisăreĭ Academieĭ, unde el se numesce pre sine confrate a fraţilor din mônastirea Braţca.

тсѧ. Порꙋчалъ ѧ и приказывалъ трꙋдѧщимсѧ, какъ при мнѣ, такъ и въ тѣхъ школахъ, чтобъ какимъ либо методомъ краткимъ и вамъ юношамъ, совершенно приличнымъ, собрали расположили и издали въ свѣтъ аскетическіѧ ꙋпражненіѧ. Ниодномꙋ однакожъ изъ нихъ при всей охотѣ и ꙋсердіи не представлѧлось, какъ вамъ извѣстно, къ томꙋ досꙋга, частію же по причинѣ занатій и дрꙋгихъ трꙋдовъ церковныхъ и школьныхъ. Тогда, подꙋмавъ, что кто ищетъ времени, тотъ ꙋже тратитъ времѧ, а самъ рѣшилсѧ, какбы длѧ отдохновеніѧ отъ дрꙋгихъ ежедневныхъ трꙋдовъ и заботъ, взѧть на себѧ обѧзанность, чтобы въ весеннее цвѣтꙋ-

nescŭ ca, precum aicĭ, aşa şi în celelalte scóle, cu o metodă scurtă şi proprie voî tinerilor, să se adune, să se dispunĕ şi să se scótĕ la lumină ecsercițiile vóstre ascetice. Cu tóte aceste nicĭ unul din acestia, cu tótă dorința şi sîrguința, n'a avutŭ, dupre cum voîvĕ este cunoscutŭ, timpul necesarŭ, pentru acésta, în parte din causa ocupațiunilor şi a altor ostenele cu Biserica şi scóla. Atuncĭ, mĭ-am ḑisŭ, că celŭ ce caută timpul, acela cu acésta îlŭ perde pre el, şi m'am chotărîtŭ eŭ singurŭ, ca, pentru recrearea mea dela celelalte ocupațiunĭ şi grijĭ de tóte ḑilele, să ĭéŭ asupră'mĭ obligațiunea, ca, în timpul celŭ înfloritorŭ al etățeĭ vóstre ceĭ înflori-

щее время вашему цвѣтущему, дѣтскому и юношескому, возрасту собрать на лугахъ богодуховенныхъ церковныхъ наукъ и св. писаній, издающіе достойное признательности благовоніе цвѣты благочестивыхъ размышленій и умиленныхъ молитвъ, и вамъ, всему содружеству, т. е. конгрегаціи кіевскихъ школъ въ знакъ отеческой любви, въ даръ принести, что теперь и исполняю (a)."

tóre din copilărie și tinereță, să adunŭ din dumbrăvile sciintelor bisericescĭ, inspirate și din S. Scriptură florĭ mirositóre de cugetărĭ pióse și de rugăciunĭ umilitóre, și să le proaducŭ în darŭ voî, întreguluĭ consorțiu, adecă congregrațiuneĭ scólelor din Kiev, ca semnŭ al iubireĭ părintescĭ; aceia ce acum și împlinescŭ".

Aceste sûntŭ părintescele dorințĭ ale luĭ Petru Movilă față cu colegiul seŭ. Și décă am sta să le resumămŭ, ele s'ar reduce la studiarea «sciintele înalte» și la ecsercitarea studenților în «viéța piósă» carea să fie în stare a forma inima studenților și ale inspira «pietatea». Și în fine maĭ avêndŭ în vedere, că la colegiul movilénŭ aŭ funcționatŭ, ca rectorĭ, între alțiĭ, Isaia Trofimovicĭ Cozlovski, (1632—1638), care se supranumia «Doctorŭ în teologie» și «dascălul prea înțeleptŭ al Teologieĭ» și dela 1646 Inokentie Ghizel, iarășĭ unŭ bărbatŭ eruditŭ, ce îșĭ făcuse studiile la universitățile stre-

(a) Анфологіонъ, сирѣчь молитвы и поученія душеполѣзная — въ душевную пользу спудеовъ и всѣхъ благочестивыхъ, либо молитвенникъ 1636 Maĭ 24. Prefața. Сахаровъ Обозр. слав — русск. библіог. No. 334.

ine, nu putemŭ să părăsimŭ convicţiunea, că Petru Movilă *făcuse din colegiul movilénŭ o Academie de faptŭ.*

Pentru întreţimerea scóleĭ din Kiev, pre carea Petru Movilă o numia când scólă, când gimnaziu, şi alte orĭ colegiu, a destinatŭ doĕ moşiĭ de ale Lavreĭ-Vişenca şi Gnîden, precum şi o a treia moşie asa proprie, pre carea o cumpărase cu 4000 galbenĭ polonezĭ. După aceste a construitŭ în mônăstirea Braţca o Biserică de lemnŭ, cu patroniĭ s-lor Boris şi Gleb, pre carea, a numit'o a «congregaţiilor»; fiind că aicĭ se întruniaŭ studenţiĭ pentru rugăciune (a). A construitŭ în partea despre méḑă-nópte a mônăstireĭ unŭ palatŭ cu doĕ caturĭ, unde a stabilitŭ clasele şi biblioteca scóleĭ, ĭar pentru studenţiĭ săracĭ a instituitŭ burse (b).

O altă pepinieră pentru formarea cleruluĭ Bisericeĭ ortodocse de Kiev, séŭ servindu-ne aicĭ de o ecspreiune a luĭ Petru Movilă, pentru «învĕţarea sciinţelor libere de cătrĕ fiiĭ şléchteĭ şi aĭ poporuluĭ de jos» era şi scóla din Vineţ, carea maĭ pre urmă s'a numitŭ Goĭsca, dela numirea satuluĭ, unde se aşeḑase. Acèstă scólă este fundată tot de cătrĕ Petru Movilă la 1639 Ianuarie 2, cu ajutórele materiale ale castelaneĭ de Smolensc, Raisa Solomereţca. Acéstă piósă nobilă din turma cea cuvêntătóre a luĭ Petru Movilă şi sub conducerea luĭ, a fundatŭ o mônăstire de călugĕrĭ în satul Goĭsca şi a pus'o sub patronarea Archistratiguluĭ Michail, cu obligaţiunea specială de a înfiinţa scólă, dupre asemănarea «celoralalţe Academiĭ şi colegiurĭ». Pentru susţinerea şcóleĭ şi a fraţilor mônăstireĭ, fundatóre a destinatŭ doĕ moşiĭ ale séle cu tótă averea şi venitul lor, şi de altă parte a pus'o sub protecţiunea luĭ Petru Movilă şi a fraţilor din mônăstirea Braţca. Celŭ întâiŭ Rectorŭ al acesteĭ scóle a fostŭ Ignatie Staruşicĭ, ĭar dupa dînsul Inokentie Ghizel pĕnĕ la 1646. (c)

Petru Movilă, privitŭ şi ca omŭ de cultură, se póte numi îngerul păzitorŭ şi mântuitorul ortodocsieĭ moderne. Mintea

(a). Acéstă Biserică se află şi astă-dĭ în Academia de Kiev şi pórtă acelaşĭ supranume, dar numaĭ e construită de pétră şi pusă sub patronareá S. Ioan teologul.

(b) Ист. русск. Церкви Макарія. T. XI, pag. 493—495.

(c) Вѣст. запад. Россія 1867 T. IV, cart. XI, part. I. pag. 44.

luĭ, pentru mânturirea ortodocsieĭ de papalĭ şi reformaţĭ, nu era mărginită numaĭ în Biserica de Kiev, a căria îngrijire forma obligaţiunea luĭ specială. El în vasta sa minte era preocupatŭ şi de celelalte Bisericĭ ortodocse; faptele luĭ o dovedescŭ acéstа. Pre la 1641 Petru Movilă adresază o epistolă Ţaruluĭ de Moscva, Michail Teodorovicĭ, presentându-ĭ rugămintea, care este «maĭ mare, de cât tóte rugăminţele luĭ = всѣхъ паче прошеній своихъ», ca să înfiinţeze în Moscva o mônăstire specială, în carea să pótĕ trăi:

„Старцы и братіѧ общежительнаго кіев-скаго братскаго монастырѧ и обучать дѣтей боѧрскихъ и простаго народа граматѣ греческой и славѧнской“;

„Părinţiĭ şi fraţiĭ mônăstireĭ kinoviale Braţca din Kiev şi să înveţă pre copiiĭ boerilor şi aĭ poporuluĭ simplu carte grecéscă şi slavinéscă“

apoĭ îĭ comunică Ţaruluĭ, ca voevodul Vasilie al Valachieĭ i-a scrisŭ luĭ Petru Movilă de maĭ multe-orĭ şi că i-a şi tramisŭ:

„Благообразныхъ иноковъ и добре ученныхъ учителей“. (a)

„monachĭ respectabilĭ şi învĕţătorĭ bine învĕţaţĭ“.

Inşusĭ faptele istorice, cunoscute pĕnĕ acum, atestă, că Petru Movilă în îngrijirea sa de păstorŭ ortodocsŭ n'a uĭtatŭ nicĭ pre Biserica Moldoveĭ, carea era Biserica patrieĭ séle natale. Cam pre la 1642 el sfatuindu-se cu Patriarchul de Ierusalem Dositeĭ, care se afla la Kiev; şi învoindu-se la rugămintele luĭ Vasilie Lupul şi ale Metropolituluĭ Varlaam, trămite la Iaşĭ pre învĕţatul teologŭ Sofronie Pociatski cu maĭ mulţĭ fraţĭ, cariĭ terminase cursurile în Academia Moviléna, şi cu scopul de a funda o scólă dupre modelul celeĭ din Kiev (b). La 1643 Petru Movilă a înlesnitŭ luĭ Vasilie Lupul

(a). А. Ю и З Р. III, N-lea 33, 44.
(b). Ист Кіевск. Академ. Макарія pag. 77—82.

şi Metropolitului Moldoveĭ Varlaam înfiinţarea uneĭ tipografiĭ, carea să fie în stare a tipări cărţĭ în limbele grécă, slavonă şi «Moldovenéscă» (a). In fine la 1645, adecă cu doĭ anĭ înaintea morţeĭ séle, Petru Movilă a visitatŭ Iaşiĭ, fiindŭ găzduitŭ de cătrĕ Vasilie Lupul. Acéstă visită a Metropolituluĭ Petru Movilă a avutŭ de motivŭ celebrarea cununieĭ Marieĭ, fiĭceĭ luĭ Vasilie Lupul cu Radevil, prietenul luĭ Movilă, dupre cum am vĕḑutŭ maĭ sus, ĭar discursul, ţinutŭ cu acéstă ocasiune se póte vedea în prefaţa misteriuluĭ nunteĭ din «Euchologiu». De altă parte, Metropolitul Petru Movilă a visitatŭ şi şcóla cea înfiinţată de cătrĕ Vasilie Lupul în mônăstirea Treĭ-ierarchlor din Iaşĭ, unde, ca profesorŭ de sciinţele teologice, era fiiul Bisericeĭ de Kiev, Sofronie Pociatski, şi discipulul luĭ Petru Movilă (b).

Şi pentru ca să vedemŭ rolul luĭ Petru Movilă ca fundatorŭ alŭ scólelor din Metropolia Kievuluĭ şi tot-o-dată ca omŭ de activitate şi în acéstă ramură, dămŭ aicĭ câte-va ecstracte din actele contimpurane luĭ, care apreciază pro şi contra scólele, fundate de Petru Movilă. La 1640 Metropolitul Petru Movilă scrie frăţieĭ din Minsc, arătândŭ purtarea tiranică a voevoduluĭ de Kiev, Ian Tîşkevicĭ şi decapitarea unuĭ studentŭ al Academieĭ de Kiev, pentru calumnia unuĭ poliţaiŭ, că acestŭ studentŭ ar fi rănitŭ pre unŭ locuitorŭ al oraşuluĭ. Éca cum represintă însuşĭ Petru Movilă colegiul seŭ prin scrisórea menţionată:

„Досадꙋж, что въ моемъ коллегіꙋмѣ обꙋчаетсѧ велико множество молодежи рꙋсской, и опасаѧсь, что іоноши ети, иѕꙋчивъ наꙋки, могꙋтъ покаѕать правдꙋ всемꙋ

„Se supără (uniaţiĭ), că în colegiul meŭ învăţă mare mulţime de tinerĭ ruşĭ şi se temŭ, că aceştĭ tinerĭ, învĕţândŭ sciinţele, vorŭ putea să arate întregeĭ lumĭ dreptatea şi

[a] Scurtă istorisire a ierarchiilor Moldoveĭ. Némţu. pag. 10. Acestŭ lucru trebue să se fi petrecutŭ înainte de 1643; căcĭ la 1640 acéstă tipografie tipăresce o enciclică a Patriarchuluĭ Partenie.

[b] Letop. Ţĕreĭ Moldoveĭ M. Cogălnicénu. T. I, pag. 284.

свѣтꙋ и могꙋщественно оборонѧть Св. Церкви ....“ (a)

cu putere să lupte pentru Biserică“.

Nu numaĭ autoritățile poloneze urau și persecutau scólele luĭ Petru Movilă din Metropolia de Kiev, Gavriil Domețkiĭ, fostŭ studentŭ alŭ Academieĭ de Kiev, printr'o scrisóre către Metropolitul Novgoroduluĭ Iov, ni arată, că kĭar popiĭ luĭ Isaia și căzăcimea erau cumplit de iritațĭ contra colegiurilor din Kiev și Viniț. Éca cum se ecsprimă el:

„Въ то времѧ отъ невѹчныхъ поповъ и отъ казаковъ веліе было негодованіе: на что латинское и польское ѹчилище заводите, чего ѹ насъ дотѹдѹ не бывало, и спасалисѧ? Было хотели самого Петра Могилѹ и ѹчителей до смерти побити; едва ихъ ѹговорили“ (b).

„Pre timpurile acele era mare nemulțemirea popilor ne'nvĕțațĭ și a cazacilor. Pentru ce întroduceți scolĭ latinescĭ și poloneze, lucru ce pĕnĕ acum la noĭ n'a fostŭ, și ne-am mântuitŭ? Aŭ fostŭ timpurĭ, când voiaŭ să bată pĕnĕ la mórte pre însușĭ Petru Movilă și pre profesorĭ. Și abia i-aŭ liniscitŭ.“

Tot clerul Bisericeĭ ruse, care avea maĭ multă séŭ maĭ puțină instrucțiune, sciea să apresieze activitatea luĭ Petru Movilă și ca organizatorŭ al scólelor Bisericeĭ de Kiev. Așa Silvestru Cosov îșĭ iea sarcina de a respunde în 1635 la tóte calumniile, aduse contra scólelor, înființate de Petru Movilă, șĭ scrie pentru acestŭ scopŭ o broșură întrégă, pre carea o intitulézā: «Ecsigisis, séŭ comtŭ despre scólele din Kiev și Viniț, în care învață monachiĭ legeĭ grecescĭ» (c). Dar noĭ pentru scurtime și tot-o-dată importanța mărturieĭ, dămŭ aicĭ o comparațiune a luĭ Casian Sacovicĭ, care trecuse acum la papismŭ, și care găsesce scólele uniaților din Polonia mult maĭ inferióre, decât ale luĭ Petru Movilă:

„Что ваши ѹчилища? Они ничего не значатъ, не только предъ латинскими, но и предъ ѹчилищами отц Могилы Кіевскимъ и Гойскимъ.“ (d)

„Ce suntŭ scólele vóstre? Ele n'aŭ nicĭ o însĕmnătate nu numaĭ înainte celor latine, dar și înaintea scólelor din Kiev și Goițca ale părinteluĭ Movilă“.

[a] Ист. русск. Церкви Макаріе. Т. XI, pag. 499.

(b) Ист. русск. Церкви Макарія Т. XI, pag. 489—490.

(c) Ib. pag. 490—491. Vedĭ aicĭ prefața acesteĭ broșurĭ.

[d] Саковичь. Perspectiva bledov, herezyi i rabobonov cerkvi Russkiei .., Krakov 1642.

Apoi Metropolitul Petru Movilă în opera sa, întitulată «Λίθος», îĭ rĕspunde luĭ Sacovicĭ, ḑicêndŭ:

„Ты воспоминаешъ о школахъ Кіевскихъ и Гойскихъ и признаешъ, что въ нихъ учатъ хорошо; єто ты говоришь правдѹ, ибо по истинѣ, въ нихъ учатъ хорошо“(a)

„Tu amintescĭ de scólele din Kiev și Goițca și recunoscĭ, că în ele se învață bine; tu vorbescĭ acésta cu adevĕratŭ, căcĭ în adevĕrŭ în ele se învață bine.“

Ḑiua de 21 Dekemvrie 1647, când el s'a dusŭ înaintea luĭ D-ḑeŭ, ca o slugă bună și ca unŭ păstorŭ, ce șĭ-a pusŭ sufletul seŭ pentru oĭ, a pusŭ capĕtŭ și activitățeĭ pastorale a Metropolituluĭ Petru Movilă. Noĭ aicĭ supunemŭ la cunoscința lectorilor nostri, că în capitulul următorŭ și celŭ finalŭ vomŭ tracta despre activitatea literară a Metropolituluĭ Petru Movilă, când în modŭ specialŭ vomŭ face istoria cărțeĭ simbolice a Metropolituluĭ Petru Movilă «Mărturisirea ortodocsă», carea a devenitŭ cartea fundamentală a teologieĭ ortodocse moderne și cu care elŭ șĭ-a câștigatŭ titlul de «mântuitorul ortodocsieĭ.»

[Va urma] **Archim. Ghenadie Enăcénu.**

---

[a] Лиѳосъ pag. 376.

SEMINARIUL CENTRAL DIN BUCURESCI.

La 30 Ianuariŭ expirat, Seminariul Central din Capitală a celebrat serbarea patronilor luĭ. Această serbare s'a început cu serviciul divin în biserica S-ta Ecaterina. Eleviĭ Seminariuluĭ, sub conducerea domnilor profesorĭ de muzicele bisericéscă și vocală, St. Popescu și I. Michăilescu, aŭ cântat tot serviciul divin pe note orientale și occidentale. Serviciul divin s'a terminat prin o predică ținută de preotul St. Călinescu unul dintre profesoriĭ de Religiune aĭ Seminariuluĭ. In localul Seminariuluĭ serbarea s'a deschis cu unŭ micŭ discursŭ ținut de P. S. Archiereul Silvestru B. Piteșténu Directorul Seminariuluĭ, pe care 'l publicăm maĭ jos.

Imediat dupĕ discursŭ, choruĭ vocal a cântat mulțĭ anĭ, și D. profesor I. Matheescu a dat citire dissertațiuneĭ séle întitulată «*Sentimentul natureĭ în scrierile S-lor părințĭ*», care deasemineă o publicăm maĭ jos.

Dupĕ terminarea disertațiuneĭ aŭ vorbit: 1) Domnul director al Onor. Minister de Culte și Instrucțiune publică Gr. Tocilescu, despre deosebita aplicare ce trebue a avea seminariștiĭ la studierea obiectelor relative la misiunea preoțieĭ pe care ș'aŭ ales'o; despre modul de apropriare a studiuluĭ ce fac, și despre înființarea Facultățeĭ de Theologie. 2) P. S. Archiereŭ Inocentie M. Ploeșténu Vicarul S-teĭ Mitropoliĭ a Ungro-Vlachieĭ, dupĕ ce maĭ înteiŭ arată că I. P. S. Mitropolit primat e bolnav, vorbesce de asemenea despre necesitatea înființăreĭ Facultățeĭ de Theologie și despre înbunătățirea posițiuneĭ materiale a cleruluĭ, ca stimulent

pentru aplicarea la studiul Theologieĭ. 3) Domnul G. Dem. Theodorescu a vorbit maĭ întâiŭ despre timpul înființăreĭ Seminariuluĭ, ĭar după aceia amintind despre S-ţiĭ Treĭ-ierarchĭ,—patroni Seminariuluĭ, a trecut la treĭ-ierarchĭ naționalĭ: Neofit al Rômniculuĭ, Kesarie al Buseuluĭ și Ilarion al Argeșuluĭ, care câte treĭ aŭ conlucrat la înființarea Seminarielor din Muntenia etc.

In urma tuturor acestora, chorul a întonat, după ambele sisteme de musică, maĭ multe inme de ocasiune-bisericescĭ și naționale, după care óspeții aŭ trecut la dejunul pregătit cu acéstă ocasiune.

Iată și discursul de deschiderea solomneitațeĭ, ținut de directorul Seminaruluĭ.

Prea Sânțițĭ

și

Onorabilă adunare

Acest vechiŭ Seminariŭ din capitală, serbbéză astă-dĭ pe Mariĭ sĕĭ patronĭ—pe S-țiĭ treĭ-ierarchĭ: Vasilie cel Mare, Grigore Theologul și Ioan Chrisostom, sub a cărora protecțiune, Biserica și guvernul nóstru Român aŭ pus de câțĭ-va anĭ, tóte Seminariile din țară

Profesoriĭ și scolariĭ acestuĭ înstitut sunt plinĭ de bucurie și tot-o-dată păstreză o mare recunoscință catre Biserică și Guvernŭ pentru acéstă nemerită idee și realisarea eĭ, fiind-ca prin acésta, pe de o parte aŭ desemnatŭ în persóne Marilor dascălĭ aĭ Bi-sericeĭ ortodocse directiva ce trebue a ține în privința ocupațiunilor lor speciale, ĭar pe de alta, le-a dat ocasiune de a avea asemenea întrunirĭ solemnele, la care, pé lângă desvoltările sciințifice ale unor sujete de care se pot folosi mulțĭ, maĭ aŭ încă și fericirea de afi în contactŭ cu persóne de înnalta considerațiune, în maĭ multe privințĭ.

Asemenea întrunirĭ sunt necesare și de folos pentru tóte scólele; sunt însĕ—după părerea mea—și maĭ necesere în Seminariĭ, pentru ca să se pótă vedea că principiile S-teĭ nóstre Bisericĭ Orthodocse, care se propagă de profesorĭ, aŭ fost și

sunt constituţiunale, naţionale şi în tot d'a-una folositóre pentru statul nostru care de seculĭ le-a păstrat şi le-a avut de normă, a credinţeĭ în D-ḑeŭ şi a propăşireĭ naţionale.

Maĭ departe, fiind-că întreţinerea D-vóstră cu o disertaţiune sciinţifica, are a se face de către D-lŭ Profeşor al cursuluĭ superior I. Matheescu, eŭ profitŭ numaĭ de acéstă ocasiunea pentru a supune cunosciinţeĭ D-vóstre pe scurt : 1) Că acest Seminariŭ s'a înfiinţat la anul 1836, că în urma rea evenimentelor *petrecute* în 1848 s'a întreruptŭ până la aniĭ 1851, când s'a reînfiinţat; 2) că dela reînfiinţare pênĕ la 1864, când reorganisându-se saŭ adâogat încă 3 clase sub numirea de *cursŭ superior*, aŭ absolviţ cursul de patru clase 248 elevĭ; ĭar de la 1864 pênĕ în presentŭ aŭ absolvit cursul de asemenea de 4 clase 1247, ĭar de 7 clase 141.

Actualmente Seminariul este populat numaĭ de 278 elevĭ în tóte clasele.

Cu acestea terminândŭ mulţumescŭ cu multă stimă şi recunoscinţă atâtŭ înaltelor autorităţĭ eclesiastice şi laice, cât şi la tóte onorabilele persóne ce şi astă dată aŭ bine-voit a onora serbarea Seminariuluĭ cu presenţa Domniilor lor.

Trăĭască M. M. L. L. Regele şi Regina !
Trăĭască Inalt Prea Sânţitul Mitropolit Primat !
Trăĭască Guvernul !
Prospere Seminariul.
Trăĭască Regatul Românieĭ !

Iată şi disertaţiunea D-luĭ I. Mateescu, profesor de limba Elină la cursul superior, ţinută cu ocasiunea serbăreĭ patronilor Seminariuluĭ, din acest an.

SENTIMENTUL NATUREI
în
SCRIERILE SÂNŢILOR PĂRINŢĬ

Cuvintele de «sentiment al naturiĭ» însemnând, în accepţiunea lor generalĕ, maĭ mult, dacă nu, une-orĭ, alt-ce-va de cât aceea ce ne propunem a trata, ne vom încerca, maĭ ânteiŭ, să arĕtăm înţelesul ce dăm acestor termenĭ, înţeles pe care un us nu tocmaĭ vechiŭ l'a stabilit. S'ar putea

în adevĕr, crede că intenţiunea nóstră ar fi să discutăm cestiunea îndoită a fonduluĭ şi espresiuniĭ în literatura eclesiastică, să probăm, de exemplu, că, pe de o parte, ideile şi sentimentele ce aŭ agitat ceĭ maĭ vestiţĭ dintre scriitoriĭ creştinĭ sunt ideĭ şi sentimente carĭ respund celor maĭ nobile şi maĭ marĭ trebuinţe ale sufletuluĭ omenesc, iar că, pe de alta, forma în care gustul creştin a învĕluit producţiunile sale e provenită din observaţiunea exactă a lucrurilor şi din studiul pĕtrundĕtor al maestrilor. Nu ne vom arunca însă într'un subiect aşa de întins şi aşa de greŭ, pe care, în cele din urmă, l'am studia, póte, cu maĭ multă bună-voinţă de cât succes. Dacă ne ar fi permis să resumăm gândirea nóstră în acéstă privinţă, ce alt am putea ḑice decât că autoriĭ religioşĭ, cu deosebire ceĭ din vécul al IV-lea, ca toţĭ scriitoriĭ marĭ din tóte timpurile şi din tóte ţĕrile, aŭ avut sentimentul naturiĭ? Ceea ce ne preocupă pe noĭ, e ceea ce de curênd de tot, în ḑilele nóstre, a fost numit sentiment al naturiĭ, ceea ce, după cum observă un poet, uneorĭ critic, V. de Laprade, s'ar putea numi maĭ bine sentiment poetic al naturiĭ. E vorba de impresiunile maĭ mult saŭ maĭ pucin adâncĭ ce produce în sufletul nostru aspectul variat al creaţiuniĭ. Câmpul cu perspectivele sale înflorite saŭ devastate, pădurile cu misterul lor, munţiĭ, tot-déuna maiestoşĭ, fiă că sunt îmbrăcaţĭ cu verdéţă, fiă că sunt încoronaţĭ de zăpadă, marea şi cerul, carĭ în multe spirite meditative aŭ făcut să se nască intuiţiunea imensuluĭ şi infinituluĭ, écă spectacule înaintea cărora nu remân indiferente sufletele înzestrate cu sentimentul naturiĭ. Unora, poeţĭ carĭ s'aŭ devotat cultuluĭ naturiĭ, le place a'şĭ închipui o viéţă ascunsă care circulă prin lucrurĭ. Eĭ întrébă cu Lamartine:

> Objets inanimés, avez-vous donc une âme,
> Qui s'adresse à notre âme et la force d'aimer?

Alţiĭ, maĭ puţin înaintaţĭ în acéstă iubire a firiĭ materiale, dar totuşĭ simţitórĭ de frumuseţele eĭ, o contemplă şi o admiră din timp în timp. Or-ce ar scrie, eĭ nu pot să ascundă urmele ce a lăsat într' ênşiĭ con-

tactul lor cu poezia inimii esteriόre, eĭ nu se pot opri de a fi poeţĭ. Aŭ imaginĭ împrumutate dela obiectele din natură, alegoriĭ tablourĭ pline de sentimentul viŭ al spectacŭlelor de carĭ aŭ fost încântaţĭ, aŭ în fine bucăţĭ pur descriptive, peisagie, unde se reflectă, cu tonurile luĭ, vesele saŭ triste, un fragment όre-care din natură.

Găsi-vom όre acéstă parte poetică în scrierile sacre ale crestinismuluĭ, cu deosebire în scrierile Părinţilor grecĭ din secolul al patrulea? Respunsul nostru afirmativ e oprit îndată prin două obiecţiunĭ. Pentru ce, ni s'ar ḑice, să căutăm a pune în evidenţă înfrumuseţările profane, şi όre-cum materiale de stil din operile autorilor sacri, al căror scop unic a fost să reproducă în tot adevĕrul şi în tόtă simplitatea cuvêntul divin? Şi apoĭ, S-tul Basiliŭ, sfătuind pe tinerĭ să citéscă scrierile anticilor, după o anumită alegere, nu le dă όre îndemnul precis să fugă de strălucirile înşelătόre ale poesieĭ? De altă parte ni s'ar observa că venim prĕ târḑiŭ spre a vorbi de cărţĭ în carĭ abundă manifestaţiunile sentimentuluĭ naturiĭ. Epoca nόstră, care a vĕḑut perfecţiunea în genul descriptiv, a fost martoră şi la decadenţa luĭ. S'aŭ vĕrsat atâtea lacrime pe malurile lacurilor cu apele dorminde, s'aŭ exprimat atâtea extase la vederea regineĭ umbrelor înaintând pe cerurĭ în carul sĕŭ argintiŭ, în cât lumea 'şĭ a pus întrebarea, dacă acest sentimentalism, care s'a usat aşa de repede, nu e în mare parte prefăcut, dacă acéstă poesiă a naturiĭ nu e datorită maĭ mult manieriĭ de cât inspiraţiuniĭ. Să ne gândim puţin, ni s'ar ḑice maĭ departe, la versurile luĭ Musset, un poet inspirat, care, fiind întrebat dacă iubesce natura, respunde:

Oui, j'aime fort aussi les arts et la peinture.
. . . .
Mais je hais les pleurards, les rêveurs à nacelles,
Les amants de la nuit, des lacs, des cascatelles,
Cette engeance sans nom qui ne peut faire un pas,
Sans s'inonder de pleurs, de vers et d'agendas.

Nu trebue cu tόte astea să ne exagerăm temerile, fiă de ordine piόsă, fiă de ordine literară. Precauţiunea ce o rec-

mandă S-tul Basiliŭ tinerilor crestinĭ se esplică atât, póte, prin esemplul luĭ Platone, care, din cuvinte curat filosofice, gonia pe servitoriĭ Muselor din republica sa, cât şi, maĭ cu sémă, prin faptul că poeţiĭ la Grecĭ, comentând şi desvoltând tradiţiunile religióse ale poporuluĭ, eraŭ adevěraţiĭ depositarĭ aĭ teologieĭ păgâne. Când lupta dintre credinţa vechiă şi cea nouă nu era încă terminată, când scólele gentililor tot maĭ înfloriaŭ în diferitele părţĭ ale imperiuluĭ roman, ar fi fost, neapěrat, primejdiósă pentru creştinĭ lipsa de prudenţă în societatea lor cu interpreţiĭ elocinţĭ aĭ unuĭ cult care, în unele privinţe, ofensa castitatea creştină. N'aŭ mers însă Sânţiĭ părinţĭ pěně a interdice imaginaţiuniĭ dreptul sěŭ de a lucra alăturĭ cu cele-lalte facultăţĭ ale sufletuluĭ. Din contra, aşa de bine aŭ sciut să pětrundă secretele formeĭ în cât eĭ, în literatura creştină, sunt poeţiĭ timpuluĭ lor. Cât despre těma că am avea a face iară-şĭ cu invocaţiunĭ la stele, la lună şi la cascade, chiar dacă n'ar fi tocmaĭ deşértă, interesul istoric cel puţin reclamă să fim maĭ răbdătorĭ. Când poesia natureĭ a avut la Grecĭ, în perióda Alexandrină, un representant ilustru ca Teocrit, şi când, la Romanĭ, a inspirat versurĭ aşa de frumóse luĭ Virgiliu, de ce să nu urmărim, măcar pentru un timp fórte scurt, sórta uneĭ forme literare, a căriĭ deplină crescere a fost ajunsă în secolul nostru.

Sórta sentimentuluĭ naturiĭ nu e nicĭ de cum de plâns, când cultura creştină începe a se substitui cultureĭ vechĭ greco-romane. In ceea ce se atinge de artă şi litere, maĭ ales de litere, se póte dice că cea d'ântâiŭ continuă şi completéză pe cea d'a doua. Descripţiunea poetică urméză şi ea mersul eĭ normal, şi'l urméză cu atâta isbândă, în cât producţiunile S-ţilor părinţĭ ne-o presintă cu caractere ale eĭ, bine hotărite. Dar, după ce am făcut partea desvoltăriĭ istorice, trebue să recunóscem că scriitoriĭ eclesiasticĭ din secolul IV aŭ aflat chiar în eĭ şi în împrejurărĭ acel simţ adânc al naturiĭ care pětrunde prin câte-va opere ale lor. In singurătatea lor din Pont, S-tul Basiliŭ maĭ ântâiŭ, S-tul Grigoriŭ din Nazianza maĭ în urmă, n'aŭ putut să nu ob-

serve, să nu simţă şi să nu înţelégă natura, în farmecul eĭ aprópe selbatec, în frumuseţea eĭ la a căreĭ alcătuire n'a luat parte mâna omuluĭ. Priveliştea firiĭ desfăşurându-se înaintea lor cu tot adevĕrul sĕŭ, copia făcută după un a semenea model de către maestriĭ creştinĭ căta neapĕrat să reflecte perfecţiunile originaluluĭ. La aceştĭ doĭ Părinţĭ aĭ Bisericeĭ găsim espresiunea completă a sentimentuluĭ naturiĭ. dela îngânarea luĭ abia înţelésă, pĕnĕ la articulaţiunea luĭ cea maĭ distinctă.

Pe trépta cea maĭ de jos în variata manifestare a simţuluĭ naturiĭ, stă imaginile, comparaţiunile, tablourile indicate numaĭ, saŭ cu óre-care desvoltare, luate din lumea esterióră. In scrierile marilor autorĭ bisericescĭ din secolul IV-lea găsinĭ multe din aceste înfrumuseţărĭ de vorbire, atât de gustate în timpul nostru. Unele din ele vin de se aşédă la locul lor, fĕră să fiă căutate, în mod firesc, altele sunt aduse cu óre-care îngrijire de efect, cu óre-care tendinţă de a da cugetăriĭ forma cea maĭ atrăgĕtóre şi maĭ alésă. Marele Basiliŭ, mare ca scriitor prin claritatea vederilor sale şi prin familiaritatea sublimă a stiluluĭ sĕŭ, scie să ia fără greutate din natură icónele cele maĭ juste şi cele maĭ viĭ. Arĕtândŭ tinerilor, de a căror conducere morală se interesa, că este trebuinciósă creştinuluĭ, pe lângă pĕtrunderea scrierilor sacre, şi cunoscinţa întinsă a literatureĭ păgâne, Episcopul din Cesarea, se esprimă ast-fel:

«După cum e ceva propriŭ uneĭ plante, de a produce fructe la timpul lor, dar în acelaşĭ timp de a purta şi o podóbă óre-care a foilor carĭ se clatină împrejurul ramurilor, tot asemenea pentru suflet fructul e adevĕrul, dar e frumos cu tóte acestea ca sciinţa de din afară să fiă respândită împrejurul luĭ, după cum foile procură fructuluĭ adăpost şi o vedere plăcută.» (1)

Voind apoĭ a precisa pĕnĕ la ce punct un adorator al

(1 Ὁμιλία πρὸς τοὺς νέους c. III. Ἢ που καθάπερ φυτοῦ οἰκεία μὲν ἀρετή etc.

luĭ Christos trebue să se îndeletnicéscă cu citirea autorilor profanĭ, voind adecă a consilia o alegere printre aceştĭ autorĭ, S-tul Basiliŭ 'şĭ lămuresce gândirea întrebuinţând pe rând maĭ multe comparaţiunĭ, parte vechĭ, dar reînoite prin formă, parte noĭ şi de o colóre cu totul modernă.

«Pe când, dice dênsul, cele-alte animale se bucură numaĭ de mirosul bun saŭ de colórea florilor, albinele sciŭ âncă să scótă mierea dintr'ênsele. Tot asemenea, în cestiunea nóstră, e cu putinţă ca ómeniĭ carĭ nu umblă numaĭ după ceea-ce e plăcut şi graţios să găséscă opere din carĭ să dobândéscă un câştig óre-care pentru suflet. Aşa dar trebue să ne împărtăşim din aceste producţiunĭ după întocmaĭ esemplul albinelor; căcĭ ele nicĭ se apropiă fără deosebire de tóte florile, nicĭ încércă de a duce cu dênsele pe acelea pe carĭ s'ar fi aşedat; dar, după ce aŭ cules din ele ceea ce le trebue, lasă la o parte restul.» (1)

Ce să dicem apoĭ de imaginea următóre, care e aşa de graţiósă şi aşa de nouă:

«După cum, culegând trandafirul, ne ferim de ghimpĭ, tot aşa, culegând din opere de felul acesta ceea-ce ne folosesce, ne vom feri de ceea-ce e vătĕmător.» (2)

Dar S-tul Basiliŭ nu e numaĭ delicat şi graţios în partea poetică a scrierilor sale. In omilia: *Observă-te pe tine însu-ţĭ*, în multe paginĭ ale *Exaimeronuluĭ* întêlnim schiţe de tablourĭ carĭ ne zugrăvesc, cu trăsurĭ largĭ, dar admirabile ca adevĕr şi ca viéţă, laturea măréţă şi splendidă a naturiĭ.

«De ce, întrébă el, în *Observă-te pre tine însu-ţĭ*, de ce'ţĭ e sufletul umilit, pentru că n'aĭ un cal cu frêul de argint? Dar tu aĭ sórele care 'ţĭ pórtă făclia în timpul dileĭ printr'o alergare fórte repede. Tu n'aĭ candelabre de aur şĭ de argint, dar aĭ luna care luminéză împrejurul tĕŭ cu lumina eĭ nesfîrşită....... Tu nu te odihnescĭ sub un acopere-

(1) Ὁμιλία π. τ. ν. c. IV Ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν λοιποῖς ἄχρι τῆς εὐωδίας ἢ τῆς χρόας ἐστὶν ἡ ἀπόλαυσις, etc.

(2) Ὁμ. π. τ. ν. c. IV. Καὶ καθάπερ τῆς ῥοδωνιᾶς τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν etc.

mênt de aur, dar aĭ cerul care strălucesce de frumusețile nespuse ale stelelor.» (1)

In *Exaimeron* învĕțătorul creștin, în entusiasmul sĕŭ plin pe pietate și de poesiă, se ridică dela frumusețile peritóre ale lumiĭ visibile la frumusețile lumiĭ eterne și ascunse nouĕ. Dăcă n'ar lipsi musica versurilor, am putea une-orĭ să ne înșelăm și să credem că trec pe dinaintea ochilor noștrĭ strofe limpedĭ din *Armoniele* religióse ale luĭ Lamartine. S-tul Ioan Chrisostom, cu elocuența sa erudită, caută podóbe de stil în genul celor ce constatarăm la contimporanul sĕŭ, dar, din causă, neapĕrat, că n'a trăit multă vreme la țéră, ca S-tul Basiliŭ, care orĭ când revedea cu plăcere singurătatea sa din Pont, el le găsesce maĭ cu anevoință și în mod nu tocmaĭ firesc. Odată însĕ imaginea găsită, ea e tratată cu îngrijirea minuțiósă ce caracterisă pe discipulul luĭ Libaniŭ. In *Omilia pentru Eutropiŭ*, oratorul religios, întrebându-se ce aŭ devenit demnitățile cu carĭ era onorat, și plăcerile cu carĭ se desfăta fostul ministru al luĭ Arcadiŭ, desvoltă următórea alegoriă:

«Totul a dispărut: un vênt care a suflat cu violență a abătut frundele și ne-a arĕtat arborele desfoiat și clătinat chiar din temeliă; căcĭ așa a fost năvălirea suflăriĭ, în cât a amenințat de a'l smulge chiar din rădăcină și a sgudui chiar fibrele luĭ.» (2)

Vorbind de deșertăciunea măririĭ luĭ Eutropiŭ S-tul Chrisostom maĭ dice; «eraŭ florĭ de primă-véră, primăvéra a trecut și tóte s'aŭ vestejit. (3) Când biblia 'ĭ procură figurĭ datorite observațiuniĭ naturiĭ, el nu pregetă ale întrebuința. De ex: «or-ce carne este ca un trunchiŭ, or-ce mărire omenéscă e ca flórea acestuĭ trunchiŭ; și trunchiul

(1) Ὁμιλία εἰς τὸ Πρόσεχε σεαυτῷ c. VI. τί οὖν μικροψυχεῖς, ὅτι ἵππος σοι οὐκ ἔστιν ἀργυροχάλινος etc.

(2) Ὁμιλία εἰς Εὐτρόπιον: πάντα ἐκεῖνα οἴχεται, καὶ ἄνεμος πνεύσας ἀθρόον τὰ μὲν φύλλα κατέβαλε, γυμνὸν δὲ ἡμῖν τὸ δένδρον ἔδειξε etc....

(3) *Ibidem*: ἄνθη ἦν ἐαρινά etc.

s'a uscat, şi flórea a cădut.» Apoĭ: «Se vor usca ĭute ca nisce fire de érbă. (1)

Numĕrul acestuĭ fel de citaţiunĭ s'ar putea înmulţi şi prin pasagie luate dela S-tul Gregoriŭ din Nazianza. Dar cestiunea nóstră nu va fi pe deplin resolvată prin abundanţa unor esemple din carĭ se constată, în adevĕr, că autoriĭ sacri din primele timpurĭ ale creştinismuluĭ aŭ fost adânc impresionaţĭ de asemĕnarea ce observaŭ între unele stărĭ sufletescĭ ale omuluĭ şi óre-carĭ accidente din natură. Se póte óre dice, fĕră de nicĭ o reservă, că poeţiĭ, chiar ceĭ maĭ de demult aĭ Greciĭ, nu aŭ luat şi eĭ séma la potrivirĭ de genul acesta? E, negreşit, în mare parte adevĕrat ceea ce dice V. de Laprade, că Omer se interesézá cu deosebire de om şi de fiinţa luĭ morală, şi că, dacă voesce a găsi termenĭ de comparaţiune pentru acţiunile omenescĭ, alérgă la acele fiinţe ale căror acţiunĭ se apropiă maĭ mult de ale nóstre. De acolo vin comparaţiunile aşa de dese ale eroilor omericĭ cu animale ca taurĭ, mistreţĭ, leĭ etc. Recunoscênd însă că, în cele maĭ multe casurĭ, sunt juste aceste consideraţiunĭ, de câte orĭ cu tóte astea întâlnim, chiar la Omer, imaginĭ nutrite de sentimentul naturiĭ nemişcate, ba âncă avênd în espresiunea lor şi acea nuanţă melancholică de care s'a făcut atâta us şi abus în dilele nóstre? Când Diomede, în Iliada aprópe să se apuce la lupta cu Glauc, 'l întrebă despre familia luĭ, eroul lician respunde:

«Mărinimosule Tidide, pentru ce mĕ întrebĭ despre némul meŭ? Dupĕ cum e némul frundelor, tot aşa e şi al ómenilor. Frundele, vêntul le respândesce pe pămênt; dar produce altele pădurea întinerită, când revine timpul primă-veriĭ; ast-fel şi cu ómeniĭ: uniĭ vin alţiĭ se duc.» (2)

Ceea ce ar stabili, pĕnĕ aci, o deosebire între scriitoriĭ vechĭ profanĭ, şi ceĭ sacri din secolul IV ar fi că, pe când aceştĭ-a sunt maĭ bogaţĭ în icóne poetice isvorîte din natu-

(1) *Ibidem*: πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπων ὡς ἄνθος χόρτου etc etc.

(2) *Iliada c. VI* v. 145 sqq : Τυδείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις; etc.

ră, ceĭ alţĭ, maĭ reservaţĭ în acéstă privinţă, le întrebuinţéză maĭ cu economiă.

In formele însă ce ia sentimentul naturiĭ, e una de un grad superior acelei-a de carĭ vorbirăm. Ea convine maĭ mult poesieĭ, şi în epocha de adĭ a fost folosită de minune de către uniĭ poeţĭ, carĭ prin ea ajung să obţină efectele cele maĭ frumóse. Subiectul e luat tot din comóra nesecată a sufletuluĭ omenesc, dar, de regulă, e precedat de o bucată descriptivă, a căreĭ întindere variază. Atuncĭ partea descriptivă, în armoniă cu natura subiectuluĭ, formézá ca un cadru împrejurul întregiĭ desvoltărĭ, care dobândesce ast-fel un relief puternic. Acéstă introducţiune, acéstă intrare în materiă, dacă termenul, întrebuinţat aci, nu pare cam prosaic, une-orĭ se desparte neted de tema poesieĭ, alte-orĭ pĕtrund printr'ênsa şi parţĭ din espunere. Să luăm pentru aceste două casurĭ câte un exemplu din poesia modernă. Care e data morală în versurile luĭ Lamarteine, întitulate *Le vallon?* Ni se spune chiar dela început: poetul, desgustat de viéţă, de şi tênĕr âncă, revine la valea unde 'şĭ a petrecut copilăria, şi nu 'ĭ cere de cât un adăpost ca să aştepte mórtea. Dar ideea generală care se va desvolta e numaĭ decât luminată, pusă în evidenţă, prin descrierea a două râuleţe, din locul natal, râuleţe carĭ, după ce fac câte-va cotiturĭ, se perd în pământ, nu departe de isvorul lor:

> Là, deux ruisseaux, cachés sous des ponts de verdure
> Tracent en serpentant les contours du vallon;
> Ils mêlent un moment leur onde et leur murmure,
> Et non loin de leur source ils se perdent sans nom.

Trecênd apoĭ la espunerea gândirilor de carĭ e stăpânit, poetul se servesce de acéstă strofă de transiţiune, la care, drept vorbind, noĭ ne aşteptam:

> La source de mes jours comme eux s'est écoulée,
> Elle a passé sans bruit, sans nom, et sans retour;
> Mais leur onde est limpide, et mon âme troublée
> N'aura pas réfléchi les clartés d'un beau jour.

Dar iacă altă inspirațiune poetică, tot a luĭ Lamartine, tratată, cu un desemn mult maĭ precis după normele de composițiune indicate de noĭ: le *Golfe de Baia*. Poetul se găsesce în acest loc încântător. Amintirile ce i se deștéptă în minte se învêrtesc împrejurul a două ruinĭ: mărirea romană, maĭ ântêiŭ, și apoĭ renumele ce 'șĭ câștigase acest golf desfătător în ultimele ḑile ale republiceĭ și în primele timpurĭ ale imperiuluĭ. Se înțelege că autorul nostru nu stă mult ca să admire figurile bărbătescĭ ale unuĭ Catone saŭ unuĭ Brutu. La urechile luĭ sună maĭ armonios numele luĭ Orațiŭ, Properțiŭ și Tibul. Dar o idee generală pĕtrunde prin aceste două părțĭ distincte ale espunerĭĭ, idea fragilitățiĭ lucrurilor omenescĭ, și impresiunea din urmă ce ne remâne din citirea acesteĭ bucățĭ poetice, e a întristărĭĭ, a uneĭ întristărĭ însă fĕrĕ revoltă, resemnate, senine.

Tabloul ce ține loc de întroducere ocupă o întindere fórte mare, maĭ mare chiar de cât a subiectuluĭ propriŭ ḑis. E timpul când ḑiua se îngână cu nóptea. Poetul deslégă o barcă dela țĕrm, se aruncă într'ênsa și alunecă pe apa care scaldă golful. Nóptea sosesce, și mirosurile ce respândesc florile de pe țĕrm îmbălsăméză aerul. Se aud cântece pe valurĭ: pescariĭ apropiându-se de casă, o salută cu cântecele lor. Dar nóptea e acum adâncă și tăcerea e pretutindenea. Ca să populeze acest tabloŭ cu singura ḑeitate ce ar putea să apară la un asemenea ceas, și într'un asemenea loc, autorul aduce Melancholia și o așéḑă cugetătóre pe ruinele de lângă mare:

C'est l'heure où la Mélancolie
S'assied pensive et recueillie
Aux bords silencieux des mers,
Et, méditant sur les ruines,
Contemple au penchant des collines
Ce palais, ces temples déserts.

Complectându-se în felul acesta proemiul, se desfășură apoĭ subiectul în părțile sale.

Poesia luĭ Musset *le Souvenir* al căreĭ cadru e format de

un peisagiŭ frumos de primă-véră are tocmaĭ dispoşiţiunea bucăţiĭ de versurĭ ce analisarăm. Dintre poeţiĭ nostri Alexandrescu dovedesce că nu e lipsit de sentimentul acesteĭ aşeḑĕrĭ poetice, prin cele două strofe carĭ încep poesia sa «*Umbra luĭ Mircea la Cozia.*» In adevĕr mica descripţiune din primele versurĭ e viguros colorată, şi ne întroduce fórte bine în desvoltarea ce urmézā.

In zadar vom resfoi scrierile Grecilor şi Latinilor păgânĭ, trecênd chiar prin Teocrit, Lucreţiŭ şi Virgiliŭ, spre a găsi un decor poetic dispus cu acel meşteşug ce observăm în composiţiunile poetice ale modernilor. Aceştia, după noĭ, aŭ aflat cea maĭ artistică şi maĭ completă espresiune a sentimentuluĭ naturiĭ, când aŭ pus bine în evidenţă, prin descripţiunĭ fericite, reflexiunile saŭ emoţiunile lor într'un moment dat, când aŭ croit un cadru potrivit pentru tablourile moralĭ ce zugrăviaŭ.

Venind acum la întrebarea pe care, póte, cam de mult o aşteptam, să vedem dacă în epoca de aur a literatureĭ pióse ni se presintă exemple de compunerĭ poetice, carĭ să aibă, dacă nu o asemĕnare perfectă, cel puçin o analogiă óre-care cu cele ce deja cunóscem. E hotărâtóre în privinţa acésta una din poesiele pe carĭ S-tul Gregoriŭ din Nazianza le compunea, către sfârşitul vieţiĭ sale, în locuinţa sa retrasă din Pont. Ea nu póte figura sub nicĭ unul din titlurile poeticeĭ vechĭ. Comparaţiunea eĭ cu una din probele citate maĭ adinéorĭ, nu-ĭ e nicĭ de cum nefavorabilă. Substanţa esposiţiuniĭ e acésta : S-tul Gregoriŭ, avênd într'o ḑi mintea încărcată de gândirĭ neliniştitóre, începe a se întreba : Ce am fost? Ce sunt? Ce voiŭ deveni? Două probleme se încércă a deslega : problema corpuluĭ şi acea a sufletuluĭ. Lupta care se nasce într'ênsul e fórte dramatică, şi ne amintesce chinurile sufletescĭ ale luĭ Pascal, când îndoelile raţiuniĭ vin de se ciocnesc într'ênsul cu impulsiunile credinţiĭ. Dar, S-tul Gregoriŭ sfârşesce prin a goni cugetările cari 'ĭ punéŭ credinţa la o încercare aşa de grea, şi adoră Treimea, după cum marele jansenist, spre a regăsi liniştea, se prosterna înaintea cruciĭ. Subiectul fiind

acesta, în liniile luĭ generalĭ, ce speță de întroducere a preferit poetul creștin? Introducerea descriptivă; dar nu tocmaĭ ca în esemplele ce aduserăm din scriitoriĭ modernĭ, la carĭ am vědut o potrivire exactă a nuanțiĭ din descripțiune, cu nuanța generală a corpuluĭ poesieĭ. La S-tul Gregoriŭ constatăm un contrast destul de accentuat între tabloul vesel dela început și tonul așa de posomorît al desvoltăriĭ din urmă.

«Erĭ, dice S-tul Gregoriŭ, chinuit de mâhnirile mele, mě aședasem sub umbra uneĭ pădurĭ dese, singur și frămêntându-mĭ inima; căcĭ, în nefericirĭ, îmĭ place acéstă consolațiune de a vorbi în tăcere cu sufletul meŭ. Adierile aeruluĭ, amestecate cu glasul paserilor, făcéŭ să rěsune, tótă pădurea; o apă limpede 'mĭ scălda piciórele, curgênd încetinel prin pădurea recorită.» Apoĭ, trecênd repede la situațiunea sa interióră: «dar eŭ stam ocupat de durerea mea, și n'avém nicĭ un păs de lucrurile acestea: căcĭ, când suflelul este înpověrat de mâhnire, nu maĭ voesce să ia parte la plăcere.»

Cu drept cuvênt, traducênd versurile Episcopuluĭ din Nazianza, D. Villemain dice: «Există fără îndoélă un farmec deosebit în acest amestec de cugetărĭ abstracte și de emoțiunĭ, în acest contrast al frumuseților naturiĭ cu îngrijirile uneĭ înimĭ muncite de enigma existențiĭ nóstre și căutând a se odihni în credință. Acésta, continuă Villemain, nu e poesia luĭ Omer; e o altă poesiă, ce 'șĭ are adevěrul seŭ, noutatea sa și prin urmare mărirea sa.»

Am putea să ne oprim aci și să conchidem că sentimentul naturiĭ, ca accesoriŭ, fiă că reșede numaĭ în nisce luminĭ trecětóre ale imaginațiuniĭ, fiă că forméză un fel de atmosferă poetică împrejurul creațiunilor mințiĭ omenescĭ, înfrumusețéză, pe o mare întindere, scrierile religióse din secolul al patrulea. Dar un modern nemulțumit numaĭ cu atâta, ne mână înainte cu o întrebare ce nu e ușor a înlătura. Nŭ cum-va lumea materială e condamnată pentru veciă a servi artistuluĭ ca model pentru accesoriĭ, și un colț poetic al naturiĭ nu póte fi luat el singur ca subiect

într'o operă literară? A respunde la acéstă întrebare e a cercela dacă peisagiul, adecă descripţiunea pentru descripţiune a fost cultivat de Părinţiĭ Bisericeĭ, după cum a fost cultivat în timpurile nóstre, când el ocupă un loc de ân-têia ordine în istoria arteĭ. Să nu uĭtăm că în clasicitatea omerică peisagiul are caracterele luĭ propriĭ, deosebite de acelea cu carĭ ni se presintă astă-ḑĭ. La Omer el are importanţă numaĭ întru cât face să se véḑă influenţa activităţiĭ omenescĭ asupra naturiĭ. Cu alte cuvinte, chiar când ne atrage atenţiunea prin întinderea sa, descripţiunea în clasicitatea grécă e tratată tot ca ceva secundar. Ast-fel, e de netăgăduit că Odisea e poemul care ne arétă impresiunile ce dobândiaŭ poeţiĭ Greciei vechĭ din contactul cu frumuseţile naturiĭ. Trecênd peste descrierea insuleĭ stăpânită de Calipso, insulă pe care, ḑice poetul, un ḑeŭ, sosind într'ênsa, ar fi admirat'o, să venim la grădinile luĭ Alcinoŭ, pe carĭ ni le zugrăvesce Omer cu o mare iubire de amĕnunte descriptive. Nu maĭ pucin aceste grădinĭ ar fi provocat admiraţiunea unuĭ ḑeŭ, care ar fi fost ispitit să le visiteze: înconjurate de gardurĭ, ele conţin arborĭ roditorĭ, ca merĭ, perĭ, rodierĭ cu fructe strălucitóre, şi maslinĭ în tot-de-una verḑĭ. Fructele acestor arborĭ nu lipsesc nicĭ érna nicĭ véra, căcĭ zefirul suflând face ca unele să se nască iar altele să se cócă. Para putreḑesce lângă pară, mĕrul lângă mĕr, strugurele lângă strugure şi smochina lângă smochină. Acéstă grădină, încărcată de atâtea minunĭ, era un dar făcut de ḑeĭ virtuosuluĭ Alcinoŭ.

Din aceste câte-va rândurĭ se vede că peisagiul selbatec, peisagiul lipsit de cultură, nu era considerat, în timpurile marĭ ale elenismuluĭ literar, ca demn să fixeze atenţiunea artistuluĭ. Şi lucrul acesta nu póte fi de mirare pentru noĭ, dacă ne gândim că corpul omenesc, la poporul grec, nu era în adevĕr frumos, decât după ce'şĭ desvolta puterile sale firescĭ, şi îşĭ armoniza liniele uneĭ structurĭ imperfecte prin exerciţiele ḑilnice din gimnasiĭ şi din palestre.

E greŭ să se găséscă un peisagiŭ cu desemn corect şi cu tonurĭ juste, un peisagiŭ în care autorul să nu fi pus vre o

intenţiune filosofică saŭ artistică. La Alexandrinĭ, în mare parte dăm peste bucăţĭ descriptive curat technice, carĭ învederéză preocupaţiunĭ necurmate de stil, dar lipsă aprópe completă de sentiment just şi poetic al realităţiĭ. La Teocrit şi la Virgiliŭ copiele făcute după natură, de şi fórte nemerite, nu ocupă un spaţiŭ aşa de însemnat, în cât să li se dea numele de peisagie. Moderniĭ ne procură, negreşit, opere în carĭ natura se reflectă adevĕrată, frumósă, fără să bănuim într'ênsele vre o tendinţă de a ni se proba ceva. Dar adese-orĭ, în descripţiunile unora, şi din ceĭ maĭ celebri, un sentimentalism nestăpânit ne turbură mulţumirea de a privi şi de a admira. Avem atuncĭ contrariul de ceea-ce am vĕḑut la Greciĭ păgânĭ. Pe cât aceştia se siliaŭ să domine natura, pe atât aĭ nostri, în iubirea lór, de altminterĭ sinceră, nebănuită, a lucrurilor ce'ĭ înconjóră, se micşoréză, se nimicesc chiar în faţa fiinţelor infime din creaţiune. Sufletul de carĭ sunt înzestraţĭ eĭ îl trec la aceste fiinţe, cu carĭ se bucură şi se întristéză ca şi cum ar fi egaliĭ lor. Jocelyn, încântat că în ermitagiul dela Valneige, are lângă dênsul necontenit un amic credincios, pe cânele sĕŭ Fido, nu întârḑiă de a'l preferi multor ómenĭ. Tîrît apoĭ de cugetarea sa, acest creştin, care trăesce în mijlocul naturiĭ, strigă.

„De ce qui s'aima tant la tendre sympathie,
„Homme ou plante, jamais ne meurt anéantie."

In adevĕr, admirabil avênt de poet care chiamă la viéţă şi la nemurire existenţele cele maĭ umilite din univers, în timpul când doctrine descuragiătóre condamnă la nimicire completa fiinţa cea maĭ desăvîrşită de pe pământ! Dar nu sciŭ dacă un creştin ca St. Basiliŭ ar fi mers cu iubirea sa de ceĭ micĭ, pĕnĕ a admite coprinsul acestor douĕ versurĭ. De sigur că nu s'ar fi înaintat pĕnĕ acolo. Probă despre acésta, e că ne zugrăvesce el însu-şĭ un peisagiŭ din scóla cea bună, din acea scólă care pretinde ca în descripţiunĭ natura chiar să vorbéscă, iar nu vederile saŭ disposiţiunile nóstre. Impresiunea ce căpătăm când privim repro-

dusă cu tonurile eĭ adevĕrate şi viĭ posiţiunea loculuĭ unde Episcopul nostru voia să trăéscă retras, e tot aşa de linişcită şi de senină ca aceea ce ne remâne, după cetirea unuĭ pastel de Alexandri. Descripţiunea este cam lungă, dar tocmaĭ acéstă lungime este caracteristică; sîntem apoĭ convinşĭ că uniĭ o vor găsi-o neîndestulătóre.

Adresându-se către S-tul Gregoriŭ din Nazianza, amicul sĕŭ, el scrie:..... «Aci D-ḑeŭ 'mĭ-a desemnat un loc fórte potrivit cu caracterul meŭ; aşa încât ceea ce ne-a plăcut adesea să ne închipuim cu mintea, 'mĭ este dat să vĕd acum aevea: un munte înalt înconjurat de o pădure désă, udată din partea despre miază-nópte de isvóre recĭ şi limpeḑĭ. La pólele luĭ se întinde o câmpiă pucin înclinata, pe care o îngraşă neîncetat apele căḑênd de pe munte. O pădure, plantată la intâmplare de jur împrejur cu arborĭ de tóte formele şi de tot némul, stă ca un zid în ocolul luĭ, aşa în cât pucin lucru ar fi pe lângă locul acesta insula Calipsoiĭ, pe care Omer se vede că a admirat'o maĭ mult de cât pe tóte cele-alte, pentru frumuseţea eĭ. Şi în adevĕr nu mult lipsesce de a fi o insulă din causa apĕrărilor ce'l coprind de tóte părţile. Acest loc e despărţit în douĕ văĭ adâncĭ: de o parte fluviul curgênd pe cósta din creştetul munteluĭ formézĕ un fel de hotar continuŭ şi greŭ de trecut; de altă parte o spinare largă de munte comunicând cu văile prin nisce cotiturĭ închide or-ce trecere. O singură intrare esistă, pe care sunt eŭ stăpân. Locuinţa mea e zidită pe piscul cel maĭ înaintat al uneĭ alte culmĭ, aşa că valea se descopere şi se întinde sub vederea mea, şi pot să privesc din înălţime cursul fluviuluĭ, care îmĭ procură o plăcere nu maĭ mică de cât Strimonele locuitorilor din Amfipolis. Căcĭ acesta, înaintând încetinel cu apele sale aprópe stătătóre, d'abia se póte numi un rîŭ, din causa linişti̇ĭ sale; dar cel alt, cu un curs maĭ repede de cât al tutulor pe care le cunosc, se lovesce de o stâncă vecină, de care fiind vĕrsat îndĕrĕt se rostogolesce într'un vârtej adânc, presentându-mĭ, mie şi or-căruĭ privitor, o vedere fórte plăcută, iar in ligenilor o hrană îmbelşugată, căcĭ mulţimea pescilor pe

carĭ 'ĭ coprinde în apele sale e nespusă. De ce să'ţĭ maĭ vorbesc despre aburiĭ ce es din pămênt, saŭ despre recórea ce vine dela rîŭ? Altul ar putea să admire mulţimea florilor şi a paserilor cântătóre; eŭ însĕ n'am timp să ĭaŭ séma la aceste lucrurĭ. Ceea ce am de dis maĭ însemnat despre locul meŭ e că, procurându-mĭ în abundanţă tóte lucrurile mĕ face să gust şi din fructul cel maĭ dulce: liniştea. Nu numaĭ că e scutit de sgomotul oraşelor, dar nu primesce nicĭ măcar călĕtorĭ, afară de numaĭ, din când în când, câţĭ-va vênătorĭ carĭ vin să se amestece printre noĭ; căcĭ avem şi noĭ fiare, nu urşiĭ şi lupiĭ din munţiĭ noştri, dar turme de cerbĭ şi de capre sĕlbatice, epurĭ şi alte asemenĭ animale. Iartă-mĕ dar că alerg către acest adăpost. Chiar Alcmeone se opri, când întâlni în drumul sĕŭ Echinadele.» (1)

Scrisórea luĭ S. Basiliŭ e, credem, de ajuns ca să ne întărim în convingerea că peisagiul, reproducênd cu fidelitate natura necorectată şi necompusă de mâna omuluĭ, nu lipseşte din operile marilor scriitorĭ bisericeştĭ din secolul al patrulea, Cu episcopul din Cesarea suntem la o distanţă enormă de Omer, în ceea ce privesce sentimentul naturiĭ. Sub acest raport suntem în drept a afirma că atât Şt. Basiliŭ cât şi străluciţiĭ sĕĭ contimporanĭ, sunt maĭ aprópe de modernĭ de cât de anticĭ. Frumuseţea şi precisiunea imaginilor datorite naturiĭ, dispoşiţiunea măeastră a cadruluĭ descriptiv, în care trebue să se desfăşure o idee or să se zugrăvéscă o pasiune, adevĕrul peisagielor în fine, iacă atâtea note caracteristice pentru literatura descriptivă din zilele nóstre. Neapărat că mariĭ cuvêntătorĭ, de carĭ am avut ocasiune să vorbim, vor fi tot dea-una veneraţĭ pentru opera măreaţă la a căreĭ săvîrşire aŭ contribuit maĭ mult de cât toţĭ, opera fundăriĭ creştinismuluĭ. Ne este însă permis a dice că trăiniciea acesteĭ fundaţiunĭ câştigă o probă şi în faptul că, producţiunĭ din antiquitatea creştină par a fi de azĭ, şi că nu esităm a numi modernĭ nişte autorĭ carĭ aŭ trăit, sunt acum cincĭspre-zece secole.

I. Mateescu.

(1) Ep. 14 către amicul sĕŭ Gregoriŭ:..... Ἔνθα δή μοι ὁ Θεὸς χωρίον ὑπέδειξεν ἀκριβῶς συμβαῖνον τῷ ἐμῷ τρόπῳ etc.

ISTORIE

pentru

Inceperea, și zidirea, și întemeerea, și înzestrarea Sântei Mănăstirii a Episcopului Pachomie, care, acum, îndeobșce se numésce Skitul Pocrovului, ce éste alŭ Sfinteĭ mônăstirĭ Némțuluĭ în principatul Moldaviei.

(Fine. vedĭ No. 1 an. VIII).

Rugăciunile și ostenelile a acestuĭ prea Sânțitŭ Ierarchŭ, și dorința luĭ ce după Dumnezeŭ nu aŭ rĕmasŭ deșarte, pentru că și după sfârșitulŭ sĕŭ, precum este vederat, prea cu bune și lămurite dovezĭ, skitul acesta, s'aŭ ajutoratŭ și s'aŭ miluitŭ și s'aŭ și întemeiatŭ maĭ bine. Fiind că maĭ întêiŭ prea Sânțitul Metropolitŭ al Moldavieĭ, Kirŭ Georgie, iaŭ datŭ unŭ actŭ fórte întăritoriŭ din partea Mitropolieĭ, pentru tóte dreptățile ce le avea acestŭ Sânt skitŭ. (a) Și după acésta, și

(a) Ѩтѫ, ꙟ то́кма, ꙟ ко́піе шѝ цита́тȣл а́кт : ꙟтрȣ ка́реле, ворбѣ́ще, ӗл, а̂ша̀ : „Геѡ́ргїе, кȣ ми́ла лȣй Дмнезѣ́ȣ, Митрополі́т Молда́вїей : „фа́чем щи́ре, кȣ а̂ча̀стѫ ка́рте а̂ Митрополі́ей но́стре : пе́нтрȣ ȣ̂н „ски́т, че а̂ȣ фѫкȣ́т рѫпосатȣл Пахѡ́мїе, че аȣ фо́ст Ѥпископ ла Ро́ман, „а̂нȣ́ме че сѫ кїа́мѫ Покро́вȣл, ꙟ мȣ́нте, а̂про́апе де монасти́рѣ Нѣ́м- „цȣл, ꙟ мошїа монасти́рїй Нѣ́мцȣлȣй : шѝ а̂ȣ а̂шеза́т а̂коло̀ нище рȣ- „гѫто́рй сихастри : ка̀ сѫ фіе а̂ рȣга́ пре милости́вȣл Дмнезѣ́ȣ, пе́нтрȣ „сѫнѫта́тѣ Мѫрі́ей Са́ле, лȣй Во́дѫ : шѝ пе́нтрȣ па́чѣ цѫрі́й. Шѝ ꙟ- рȣ а̂че́стѣ : а̂ȣ пофти́т пре пѫри́нцїй де ла монасти́рѣ Нѣ́мцȣлȣй, „фїи́нд а̂че́л ски́т, пе мошїа монасти́рїй : сѫ а̂йбѫ деспре пѫри́нцїи „дин Нѣ́мцȣ, па́че. Кѫчй, шѝ рѫпоса́тȣл Пахѡ́мїе, а̂ȣ а̂жȣтора̀т мона- „сти́рѣ Нѣ́мцȣл кȣ мȣ́лте де то́ате : кȣ а̂копереме́нтȣл Сфи́нтей Бисе́- „ричй, кȣ катапитѣ́замѫ, кȣ стра́не ꙟ Бисе́рикѫ, кȣ мо́рй, кȣ віі́, шѝ „кȣ а̂лтеле. Шѝ а̂вѫ́ндȣ а̂че́щй сиха́стри, шѝ кѫ́рцй патрїа́ршещй де „ꙟтѫритȣ́рй, кȣ блесте́мȣрй. Де́чй, шѝ деспре Митрополі́а но́астрѫ, „фа́чем ꙟтѫритȣ́рй ка̀ сѫ на́йбѫ пѫри́нцїй де ла Нѣ́мцȣ, кȣ а̂че́щй си- „ха́стри, ни́чй о̂ трѣ́бѫ. Ꙗрѫ е́й, а̂коли́синдȣсе де дѫ́нщїй, шѝ не лѫ- „синдȣй сѫ трѫ́ѧскѫ : блесте́мȣл че скріе ꙟ ка́ртѣ Патрїаршѣ́скѫ, сѫ „фіе а̂сȣ́пра а̂че́лора, че нȣ̀ а́р лѫса̀ сѫ трѫ́ѧскѫ а̂коло̀. Ѧнȣарзсл̃д, Гѣ- „на́рїе ві̃."

bine-credincĭosulŭ Domnŭ alŭ Moldavieĭ, Grigorie Ghika Voevod, în anul 7249 (1741) la 29 de ḑile ale luniĭ luĭ Dekembrie, prin Domneşcul Chrisovul sĕŭ, aŭ întărit pre acest Sânt skit alŭ Pocrovuluĭ, ca să stăpânéscă în pace doĭ scutelnicĭ, ce îĭ avea şi cincĭ-zecĭ de stupĭ, ca să fie pentru céră la Biserică, şi pentru trebuinţa călugărilor de acolo. Asemenea şi în anul 7255 (1747) la 7 ḑile ale luniĭ luĭ Augustŭ, prin altŭ Domnescŭ Chrisovŭ alŭ sĕŭ, acestaşĭ Domnŭ, aŭ făcutŭ aceiaşĭ întărirê numituluĭ skitŭ. Incă şi bine credincĭosulŭ Domnŭ alŭ Moldavieĭ, Constantin Michail Cehan Racoviţă Voevod, la 11 ḑile ale luniĭ luĭ Iulie, în anul 7259 (1758) prin Domnescŭ Chrisovul sĕŭ aŭ făcut aceeaşĭ întărirę skituluĭ Pocrovuluĭ, precum şi Grigorie Ghika Voevod.

Osebitŭ încă, să se scie şi acésta, cum că după prea cuvioşiea sa părintele Teodosie, s'aŭ pus Igumen skituluĭ Pocrovuluĭ, părintele Spiridon duchovniculŭ, şi după acésta, s'aŭ pus stareţ acestuiaşĭ skit al Pocrovuluĭ părintele Natanail Şaptelicĭ. Carele în anul 7262 (1754) la 25 de ḑile ale luniĭ luĭ Martie, aŭ cumpĕratŭ cu preţŭ patru-zecĭ de leĭ de la unŭ jidov Iakob din Têrgul Romanuluĭ o móră cu tóte cele trebuitóre eĭ, care este din sus de metochulŭ moşieĭ Blebiĭ, pe apa Topoliţa. Şi în zapisul celŭ de cumpĕrare este iscălitŭ şi prea Sânţitul Ioannikie Episcopulŭ Romanuluĭ, apoĭ după părintele Natanail, s'aŭ pus Igumen skituluĭ Pocrovuluĭ, părintele Nicolae Şaptelicĭ.

S'aŭ maĭ făcutŭ încă, întărirĭ acestuĭ Sânt şi Dumnezeescŭ lăcaşŭ, şi din partea prea Sânţituluĭ Ioanikie, Episcopul Romanuluĭ, prin actulŭ sĕŭ celŭ dat skituluĭ, la ḑi 1 a luniĭ luĭ Septembriŭ, în anulŭ 7263 (1755) (a) Asemenea, şi din par-

(a) Ѩтъ, ꙟ тóкма, ꙟ копїе, ши цитáтꙋл архїерéск акт „Іωаннікїи „кꙋ мила лꙋй Дмнезеꙋ Епіскоп Рωманꙋлꙋи. Фачем щире, кꙋ ачаста „карте а нόстръ, пентрꙋ ꙋн скит че аꙋ фъкꙋт рꙋпосáтꙋл фрателе Па„хωмїе, че аꙋ фост Епіскоп ла Рωман: анꙋме, Покрóвꙋл, ꙟ мꙋнтеле „Кѵріакꙋл, апроапе де мънастиреа Нѣмцꙋлꙋи, пре мошїа мънастирїи „Нѣмцꙋлꙋи. Ши аꙋ ашезат аколѡ, ши рꙋгъторй, сихастри, ка съ ажꙋнгъ „а рꙋга пре милостивꙋл Дмнезеꙋ, пентрꙋ сънътатѣ Мърїей Сале лꙋй „Водъ; ши пентрꙋ пачѣ ... ши пентрꙋ рꙋпосацїй ктиторй. Ши ꙟ-

credincosuluï Domn alŭ Moldavieï, Scarlat Ghika Voevod, prin Chrisovul sĕŭ, celŭ din 5 ḑile ale luniï luï Iulie, anul 7265 (1757). După acésta în anul 1765, la 11 ḑile ale luniï luï Noembrie, bine credinciosulŭ Domnŭ Grigorie Alecsandru Ghika Voevod, prin Domnescŭ chrisovul sĕŭ, întărindŭ pre tóte chrisóvele Domnilor celor maï dinainte, çhotărasce, ca să aibă a scuti acestŭ Sânt skitŭ, al Pocrovuluï, cincï-zecï de stupï şi treï-zecï de oï.

Hotărându-se însĕ, maï pre urmă după acésta, cu judecăţile luï Dumnezeŭ, cele necuprinse de mintea omenéscă, ca prea cuviosul pĕrintele nostru stareţul Paisie Velicïcovskie, să ocârmuéscă atât Sântele monastirï Némţul şi Secul cu tóte averile lor, precum şi skiturile lor, atuncea şi acest Sânt skit, aŭ rĕmas supt aceléşï hotărârï şi supt povĕţuirea prea fericituluï părinteluï nostru, şi aşa după părintele Nicolae Şapteliciï, puindu-se Igumen acestuï Sânt skit, prea cuvioşiea sa, părintele Ieroschimonachul Gerasim, s'aŭ întêmplatŭ o mare nedumirire, pentru aşezĕmêntul cel trimisŭ skituluï Pocrovuluï, de Episcopul Pahomie, fiind că s'aŭ aflatŭ o óreşïcare adăogire în elŭ, scrisă de mâna altuia cuïva, cu altŭ condeiŭ ca, cum arŭ ḑice Episcopul Pahomie, că toţï ceï ce vor voi a petrece în skitul Pocrovuluï să nu mănânce nimicŭ de fruptŭ, ci să vieţuéscă curat pustnicesce. Decï, prea cuviosul părintele nostru, stareţul Paisie, vĕḑênd nepacea, ce era

---

„тра ꙟчѣстѣа : аȣ пофтит пре пъринцїи де ла монастирѣ Нѣмцȣлȣи,
„фїинд ꙟчел скит пре мошїа монастирїи : сѫ аибѫ деспре пъринцїи
„монастирїи Нѣмцȣлȣи, паче. Кѫчи, ши ръпосатȣл фрателе Пахѡмїе,
„аȣ ꙟжȣторат монастирѣ Нѣмцȣлȣи, кȣ мȣлте де тоте. Кȣ акопере-
„мѫнтȣл монастирїи, кȣ катапитѣзма, кȣ страие, кȣ мори кȣ вїи, ши
„кȣ алтеле. Ши ѡбѫнд ꙟчеши сихастри, ши кѫрци Патрїаршеши, де
„ꙟтъритȣри : кȣ блестемȣри : ши де ла ръпосатȣл пърителе Геѡргїе
„Митрополїтȣл Молдавїеи, че аȣ фост кȣ метанїа дин монастирѣ
„Нѣмцȣлȣи : ѡаръши, карте де ꙟтъритȣрѫ, кȣ блестем : ши де ла
„нои, ѡаръши, ꙟтърим, ка сѫ нȣ аибѫ пъринцїи де ла монастирѣ
„Нѣмцȣлȣи, ничи ѻтрѣбѫ кȣ ачеи сихастри, де ла скитȣл Покро-
„вȣлȣи. Іаръ кареле сар ꙟколи де дѫншїи, ѻри кȣ че сȣпъраре : бле-
„стемȣл чел скрис ꙟ карте Патрїаршаскѫ, сѫ фїе асȣпра ачелора.
„҂зсог, Септемврїе а.“

a părinților viețuitori acolo, și cercetêndu-o bine pre acéstă pricină și luând încă împreună, și o mărturie a Ieroschimonachuluĭ Gerasim, Igumenuluĭ Skituluĭ Pocrovuluĭ, cătrĕ Metropolitul Gavriil, ca în kipŭ de jalobă în acéstă privire, scrisă la 7 ḑile ale luniĭ luĭ Fevruarie, în anul 1785 (a) aŭ

(a) Іатъ, ꙟ то́кма, ꙟ ко́піе, ши жа́лоба Іеросхимона́хȣлȣй Гера́сим, „чѣ цита́тъ май сȣс: ꙟтрȣ ка́рѣ, зи́че є́л, аша: „адекъ, єȣ, Іеросхи-„мона́хȣл Гера́сим, ка́реле ꙟкъ, дин тѫнъръ вѫрста мѣ, де кѫнд „єрам мирѣн, ам лъкȣит, ла ачест Ѕфнт скит, а акоперемѫнтȣлȣй „Ма́йчій Дмнȣлȣй: адекъ, ла Покро́в. Оунде єра атȣнчеа ꙟтрȣ ачѣ „врѣме, ста́рец, сфнціѧ са, чинститȣл пъринте Ніко́лае Іеросхимона́х „Шептелнчю. Ла ка́реле віинд єȣ, ши рȣгѫндȣмъ ка съ мъ пріимѣскъ, „ши съ мъ факъ кълȣгър: Ѕфнціѧ са мау пріимит, ши мау фъкȣт „кълȣгър ꙟ ма́нтіе: ши ѩръшй, діакон, ши пре́wт, тот прин Ѕфнціѧ „Са, мам хиротонисит атȣнчѣ. Апой, дȣпъ че, ам тръит кѫтъва врѣ-„ме, аичѣ ла ачест скит: май пре оурмъ мам дȣс ла Ѕфѣтагора: „ши афлѫнд аколѡ, пре Ѕфнціѧ Са пъринтеле міеȣ ста́рецȣл Паісіи „Іеросхимона́х: мам дат сȣпт аскȣлтарѣ Ѕфнціей Сале, аколѡ ла „Ѕфѣтагора. Ши тръинд пȣцинъ врѣме аколѡ, кȣ тоцій: май пре „оурмъ ам венит ла Молдова. Оунде, дин мила прѣ о Ѕфнціей тале „ни сау фост дат, сфнта монастире Драгомирна, спре лъкȣинцъ. Ши „дȣпъ че ам лъкȣит аколѡ пȣцинъ врѣме: апой, кȣ благословеніѧ „Ѕфнціей Сале пъринтелȣй старецȣлȣй, ам мерс ла Агапіа Вѣке-„ꙟ дѣл. Ши мъкар къ єрам аколѡ ла пȣстіетате: ꙟсъ, тоте ле фъ-„чѣм кȣ благословеніѧ ши кȣ сфътȣирѣ пъринтелȣй старецȣлȣй міеȣ „Паісіе Іеросхимонах. Апой, май пре оурмъ, дȣпъ че милостивȣл Дм-„незеȣ, кȣ жȣдекъциле сале чѣле не причепȣте де нимене, аȣ вестит „ꙟ инима прѣ о Ѕфнціей тале: ши аȣ дат пъринтелȣй старецȣлȣй „Паісіе Іеросхимонах, сфнта монастире Нѣмцȣл, ка съ лъкȣѧскъ „ꙟтрѫнса, ꙟпреȣнъ кȣ соборȣл Ѕфнціей Сале. Дечй, Ѕфнціѧ Са „дȣпъ че аȣ ꙟчепȣт а лъкȣи ꙟ сфнта монастирѣ ачаста, ши а ши „рѫндȣи пре але монастирій требй, пре кѫт Дмнезеȣ ꙟй ажȣтъ: дȣпъ „скопосȣл ꙟвъцътȣрилор сфнцилор пъринцй: апой, ꙟпреȣнъ кȣ собо-„рȣл Ѕфнціей Сале, аȣ сокотит Ѕфнціѧ Са, ши пентрȣ ачест сфнт „скитишѡр де май сȣс нȣмит. Ши фіинд къ єȣ мъ афлам лъкȣиторю „ла Агапіа Вѣке, ла пȣстіетате: ꙟсъ кȣм ам зис май сȣс, ціиндȣмъ „тот де аскȣлтарѣ Ѕфнціей Сале: ши фіинд къ єȣ сѫнт де метаніи „де аичѣ, дин ꙟчепȣтȣл кълȣгъріей мѣле: дрепт ачѣѧ аȣ сокотит Ѕфн-„ціѧ Са, къ єсте кȣ кале, ка съ фіȣ єȣ ла скит ла Пострігȣл міеȣ: ши „ꙟпреȣнъ кȣ соборȣл Ѕфнціей Сале, мау рѫндȣит ка съ фіȣ началник „аичѣ, ꙟ Покров, адекъ. Дечй, кȣ сфътȣирѣ ши кȣ благословеніѧ

trimisŭ la prea sânţitul Metropolitul Gavril, întrebându-l prin osebit înscrisŭ, şi rugându-l, ca să-ĭ rĕspunză, în ce kipŭ să urmeze în privirea acesteĭ nepăcĭ sufletescĭ, şi prea Sânţitul Metropolitŭ, i-aŭ scris rĕspunsŭ la 25 de ḑile ale luniĭ luĭ Fevruarie, prea cuviosuluĭ părinteluĭ nostru, stareţuluĭ Paisie, trimiţênd tótă blagoslovenìea, «ca în ḑilele slobode «să se înpărtăşéscă fără de nicĭ o îndoélă, de fruptul cel rân«duitŭ părţiĭ călugărescĭ, vieţuitoriĭ din skitul Pocrovuluĭ.» Şi aşa, prin acéstă înţeléptă iconomie, saŭ făcut pace sufletéscă tuturor vieţuitorilor din acest Sânt Skit.

Istorisitórele acte, care să află încă în păstrare, pentru acest Sânt Dumneḑeescŭ lăcăşŭ, ne maĭ daŭ şi aceste şciinţĭ,

---

„пъри́нтелꙋй Стáрецꙋлꙋй мїéꙋ, къѕи́нд ла ми́ла прѣ̀ ѽ Сфи̃нцїилор воа-„стре, вестéск, шѝ ꙟрът ꙟчесте причи́ний але ꙟчестꙋй сфи̃т скитишóрꙋ; „фїи́нд, къ де кѫнд мам кълꙋгърит, ꙟтѫю. ꙟичѣ, ла скит, сѫнт „трéизечй де ани. Шѝ щїꙋ пе кѫцй вà пъри́нцй бътрѫний дин чé и вéкий: „шѝ ворби́нд кꙋ сфи́нцїа лóр, мѣꙋ адеверит тóате рѫндꙋѧ́леле чѣле че „лѣꙋ авꙋт скитꙋл Динтрꙋ кáрїи пъри́нцй, ѥсте шѝ ꙋнꙋл бътрѫн, „анꙋме Ѳеѡдóсїе, кáреле аꙋ апꙋкат тóкма пе чéл динтѫю старец, „ал Покрóвꙋлꙋй, анꙋ́ме Мардáрїе Їеросхимонáх. Шѝ алтꙋл търъшй „бътрѫн, анꙋ́ме Спѷрїдон: шѝ дин копиларїе тръѧ́ще ꙟ монастире, „шѝ нꙋ̀ арáтъ, кꙋ́м къ сар фѝ пъѕи́т ꙟчéст кондéю, че ѥсте пꙋ́е, „ꙟ дїата ферничитꙋлꙋй ꙟтрꙋ помени́ре, прѣ̀ ѽ сфи̃нцитꙋлꙋй Прóин „Епі́скоп Ромáнꙋлꙋй Кѷр Пахѡ́мїе. Кáреле фїи́нд дꙋс ла цара Рꙋсѣскъ, „ла Кїев: де аколѡ̀ аꙋ скрис кꙋ мѫна прѣ̀ ѽ Сфи̃нцїей Сале, ꙟчáстъ „дїáтъ. Ꙟтрꙋ кáрѣ, дꙋпъ алте рѫндꙋѧ́ле але прѣ̀ ѽ Сфи̃нцїей Сале: „съ афлъ ла сфѫршит, ꙟчéл кондéю: шѝ кꙋ слóвъ, шѝ кꙋ чернѣ́лъ „стреи́н. кáреле порꙋнчѣще, съ нꙋ̀ мънѫ́нче фрꙋпт ꙟ скит. Ла кáрѣ „причи́нъ, кꙋ́м ѕик: нꙋ съ афлъ довáдъ, нимени ничй де кꙋм, къ сар „фѝ цинꙋт ꙟчѣ рѫндꙋѧ́лъ, вре ѡдáтъ. Ничй сингꙋр ѥꙋ нáм апꙋкáт, „кѫнд тръѧ́ поменитꙋл пъринтеле Нїкóлае Шáптеличй ничи ворбъ нꙋ̀ „ѥрà, де ꙋна ка ꙟчáстъ причи́нъ: чѝ деѕлегáре ѥрò ла тóате чѣле кꙋ-„вїинчóасе кълꙋгърилор. Шѝ нóи, пéнтрꙋ ꙟчáста: къѕи́нд ла ми́ла прѣ̀ „ѽ Сфи́нцїилор вóастре, не рꙋгъ́м, кà съ афлъ́м ꙟндрептáре: къ не а-„флъ́м ла лóк липсит де чѣле де требꙋинцъ шѝ де нꙋ̀ вом авѣ деѕле-„гáре, ла пꙋцин лапте шѝ брѫнѕъ: апой, нꙋ̀ авéм кꙋ чѐ не ꙟтъри кѫт „пꙋцин. Къчй, пе аичѣ, нꙋ нꙋмай ѡлóюл, чѝ шѝ пѫинѣ, шѝ алтеле „тóате, съ афлъ скꙋ́мпе пе ла нои: шѝ нꙋ̀ авéм пе чѐ кꙋмпърà — 1785, Феврꙋáрїе 7.“

cum că, după părintele Gerasim, s'aŭ pus nacïalnicŭ acestuï Sânt skit, prea cuvioşia Sa Părintele Ieromonachul Nifont. Şi acestuï nacïalnic i-aŭ dat o scrisóre, prea cuviosul părintele nostru stareţul Paisie, prin care să pótă el, a aduna milostenie, ca să înoïéscă skitul, fiind fórte dărămat. Şi în anul 1786, la înseşï ḑioa praḑniculuï Pocrovuluï, un monach anume Teodosie dela skitul Fătăciunii aŭ dăruit prin documentul sĕŭ, acestuï Sânt Skit al Pocrovuluï, doĕ-spre-ḑece minee, tipărite în limba Moldovenéscă, dând şi acest pomenníc, monachiï Teodosie, Gerasim, Profira, Ioanna, Ecaterina şi Paraskevi. Şi apoï, după părintele Nifont, s'aŭ pus nacïalnic skituluï Pocrovuluï prea-cuvioşiea sa părintele duchovnicul Innokentie. Şi în vremea Igumenieï acestuia, în anul 1801, s'aŭ prădat din Biserica skituluï, un Sânt potirŭ, cu stéua şi linguriţa de argint, şi discosu, şi treï părechï paftale tot de argint, şi treï crucï ferecate cu argint, şi un capac de aramă dela Cristelniţă, şi treï pólo de Icóne, şi una pólă pentru Evangelie cusută cu fir. Şi tóte aceste s'aŭ aflat date de prădătorul la un jidov, anume Solomon din Têrgul Némţuluï, în anul 1801, la 22 de ḑile ale luniï luï Fevruarie, şi tot odată s'aŭ descoperit şi prădătorul, şi s'aŭ şi pedepsit de cătrĕ Isprăvnicie. Decï, spre înoire a acestuï Sânt şi Dumneḑeescŭ lăcaşŭ, între alţiï, aŭ dat ajutoriul cel maï mult, Prea Sânţitul Metropolit al Moldavieï, Kir Iakov, dupre cum se vede fórte lămurit, dintru un înscris al sĕŭ, din 6 ḑile ale luniï luï Aprilie, anul 1802, întru carele arată el părinteluï nostru Archimandrituluï şi stareţuluï Sfintelor monastirï Némţul şi Secul, Kir Doroteiŭ: «cum că aŭ încredinţat în mâna Ieromonachuluï şi duchovni«culuï Innokentie, nacïalnicul Skituluï Pocrovuluï, o mie doĕ «sute de leï, ajutoriŭ, ca săse înoïéscă numitul skit.» Şi tot odată, prin acelaşï înscris chotărasce stareţuluï, «ca spre o ó«reşï care mângâere a părinţilor călugărï, ce se află la skitul «Pocrovul, să lese pentru dênşiï, şi pentru stupiï skituluï Pri«saca de supt Muncea, şi prisaca Pocroveniï.» Apoï după acésta, şi Cluceriul Nicolae Cerkèz aŭ dăruit numituluï skit doï gonitorï, ca să fie de jug, pentru trebuinţa skituluï, pre,

cum arată, el însuşĭ întru o scrisore către prea cuviosiea sa părintele Innokentie, nacĭalnicul Skitului Pocrovuluĭ din 14 dile ale luniĭ luĭ Maiŭ, anul 1805, întru care arată el, cum că tot acum și părinţiĭ din Sânta monastire Némţuluĭ, aŭ adunat multe vite cu milosteniea. pentru monastire.

AL TREILEA DISCURSU

Sântuluĭ Ión Chrisóstom

contra

Adversarilor vieţeĭ monastice

TRADUCŢIUNE DE PROTOSYNCELUL GHERASIM SAFFIRIN

(Urmare. Vedĭ No. 1 anul al VII-lea pag. 49).

7. Décă tu pretindĭ că lucrurile se vorŭ petrece într'altŭfelŭ, că se póte practica, în midloculŭ lumeĭ, cu exactitate virtutea; şi décă acestŭ limbagiŭ este în gura ta expresiunea uneĭ cugetărĭ serióse şi sincere, bine-voiesce a nu te înspăĭmênta de doctrina singulară şi nouă ce noĭ o profesămŭ. Pre de o parte, mĭ-ar veni cu greŭ de a mĕ însărcina fŏrĕ motivŭ cu o datoriă atâtŭ de osteniciósă; pre de alta, m'ar costa multŭ de 'ĭ aşŭ sacrifica numerósele avantagie. Şi cu tóte acestea nu mĕ potŭ pĕtrunde de acéstă doctrină; voĭ nu mĭ-o permiteţĭ, voĭ carĭ, prin cuvintele şi faptele vóstre nu încetaţĭ de a o respinge şi de a învĕţa contrariulŭ. Ca şi cumŭ aţĭ fi format resoluţiunea seriósă de a perde pre copiiĭ voştri, voĭ le impuneţĭ o liniă de purtare care neapĕratŭ le compromite mântuirea. Examinéḑă lucrulŭ de susŭ. «Vaĭ vouĕ carĭ râdeţĭ», ḑice Mântuitorĭulŭ (Luc., VI, 24). Dar tocmaĭ rîsulŭ 'lŭ provocaţĭ voĭ la dênşiĭ fŏrĕ încetare. «Vaĭ celorŭ bogaţĭ,» este încŏ scrisŭ; şi tóte silinţele vóstre aŭ de scopŭ de a 'ĭ duce la avuţiă. «Vaĭ vouĕ pre carĭ ómeniĭ vĕ bine-cuvintéḑă», şi voĭ consumaţĭ adesea tótă averea părintéscă pentru a captiva favórea populară. Orĭ-cine necinsteşce pre fratele sĕŭ este ameninţatŭ cu foculŭ infernuluĭ; şi voĭ socotiţĭ laşĭ şi micĭ de sufletŭ, pre aceia carĭ suferŭ în tăcere injuriele aprópeluĭ. Christos

ne ordonă de a dispreţui certele şi procesele; şi tocmaĭ în acéstă atmosferă nesănĕtósă aruncaţĭ voĭ pre fiiĭ vostri. Christos voiesce ca să scótemŭ ochiulŭ care ne scandalisédă; şi voĭ cultivaţĭ de preferinţă amiciţia ómenilorŭ capabilĭ de a vĕ înavuţi, atuncĭ chiarŭ cândŭ eĭ v'arŭ învĕţa corupţiunea cea maĭ dispreţuitóre. Christos opresce de a lăpĕda omulŭ pre socia sa, fĕrĕ numaĭ pentru crima de adulteriŭ; şi voĭ pretindeţĭ că trebue călcată în picióre acéstă oprire de îndată ce este vorba despre unŭ profitŭ considerabilŭ. Christos aŭ proscrisŭ orĭ-ce jurămêntŭ; şi voĭ luaţĭ în rîsŭ pre aceia chiarŭ carĭ 'lŭ-ţinŭ. «Celŭ ce 'şĭ-iubesce sufletulŭ sĕŭ, adauge Mântuitoriulŭ, perde-lŭ-va pre elŭ». (Ioan., XII, 25). Şi tocmaĭ o asemenea iubire voĭ nu încetaţĭ de a o recomanda. «Décă voĭ nu iertaţĭ ómenilorŭ greşélele lorŭ, maĭ dice elŭ, nicĭ tatălŭ vostru celŭ din cerurĭ nu va ierta greşélele vóstre» (Matt., VI, 14). Şi voĭ vĕ porniţĭ cu ocărĭ contra acelora carĭ refusă de a'şĭ-resbuna asupra inimicilorŭ lorŭ, şi 'ĭ-doriţĭ de a o face câtŭ se póte maĭ de grabă. Mântuitoriulŭ ne declară că gloria deşértă face pre tóte faptele nóstre nefolositóre, pre postŭ ca şi pre rugăciune şi pre milostenia; şi către deşérta gloria îndemnaţĭ voĭ prin tóte midlócele. Pentru ce să maĭ urmedŭ cu acéstă enumeraţiune; când sûntŭ destule aceste diverse greşéle spre a ne da la miĭ de turmente; cândŭ, una singură dintre ele e de ajunsŭ spre a le merita, departe de a fi tóte necesariĭ. Astŭ felŭ, pentru că voĭ le întruniţĭ pre tóte, agravândŭ prin acéstă grămădire de crime sarcina copiilorŭ voştri, voĭ 'ĭ prăpăstuiţĭ într'unŭ fluviŭ de focŭ. Şi cumŭ vorŭ putea săse mântuéscă, flacărele infernuluĭ reclamându-ĭ pentru atâtea cuvinte, ca alimente? Ceea-ce este acolea teribil, nu sûntŭ numaĭ învĕţămintele opuse învĕţămintelorŭ luĭ Christos pre carĭ voĭ le respândiţĭ; ci sûntŭ âncŏ şi numirile pompóse cu carĭ potciţĭ viţiulŭ. A frecuenta circurile şi tétrele, este, dupŏ voĭ, urbanitate; avuţia, este libertate; iubirea de gloria, mărime de sufletŭ; insolenţa, curăţenia a ânimeĭ; nedreptatea, curagiŭ; risipa, umanitate. Ca şi cumŭ o asemenea ipocrisia de vorbire

n'ar fi îndestulătóre, voĭ dațĭ virtuțeĭ numaĭ carĭ nu 'ĭ convinŭ: înfrînarea va fi pentru voĭ selbăticia; modestia, slăbiciune; dreptatea, micime de sufletŭ; disprețiulŭ luxuluĭ, micșorare; suferirea injurielorŭ, lipsă de curagiŭ. Voĭ vĕ temețĭ, ar ḑice cine-va, că nu auḑindŭ copiiĭ vostri numindu-se aceste lucrurĭ pre adevĕratulŭ lorŭ nume, să se apuce a le trata dupŏ cumŭ merită.

Nu este nicĭ de cumŭ lucru indiferinte, de a inspira oróre pentru vițiŭ, de alŭ numi cu propriulŭ și adevĕratulŭ sĕŭ nume. Acéstă procedare impresionéḑă atâtŭ de vioiŭ pre pĕcătoșĭ, încâtŭ fórte adesea ómenĭ perduțĭ cu moravurile, departe de a suferi ca să fiă numițĭ cu numirile corespunḑĕtóre desfrênăreĭ lorŭ, se înfuriéḑă în modulŭ celŭ maĭ selbaticŭ, ca și cumŭ li s'ar fi făcutŭ o necinste fórte grea. Dă femeielorŭ și tinerilorŭ cunoscuțĭ prin purtarea lorŭ rușinósă, calificațiunile carĭ sûntŭ expresiunea naturalĕ a acesteĭ purtărĭ; acésta este o supremă injuriă, care 'țĭ atrage din parte-le o ură de mórte. Pórtă-te totŭ asemenea, nu numaĭ către acéstă clasă de ómenĭ, déră âncă cu unŭ avarŭ, cu unŭ necumpĕtatŭ, cu unŭ fanfaronŭ, și cu toțĭ aceia, cu unŭ cuvêntŭ, ale cărorŭ obiceiurĭ suntŭ cu totulŭ depravate, 'ĭ veĭ vedea pre toțĭ simțindŭ multŭ maĭ puținŭ rușinea faptelorŭ lorŭ și veștejirea opiniuneĭ, decâtŭ ocara nedespărțită de óre-carĭ denominațiunĭ. Cunoscŭ câte-va persóne pe carĭ acestŭ mijlocŭ le-aŭ readusŭ în cărările înțelepciuneĭ, și pre carĭ acestŭ genŭ de rușine aŭ vindecatŭ de excesele lorŭ. Dar, pre acéstă speranță consolătóre, voĭ o răpițĭ; și ceea-ce este și maĭ deplorabil, confirmațĭ tristele vóstre maxime prin exemplele vóstre, construindŭ splendide edificiĭ, cumpĕrândŭ fertile câmpiĭ, încongiurându-vĕ de o pompă falnică, și întunecândŭ astŭ-felŭ sufletulŭ lorŭ ca cu unŭ norŭ grosŭ. Cum mĕ va convinge cine-va că vorŭ putea eĭ să mântuéscă pre aceștĭ copiĭ ce sûnt silițĭ să apuce într'o cale care, după declararea însășĭ a luĭ Christos, conduce neapĕratŭ la perḑare, când eŭ vĕ vĕdŭ negligindŭ sufletulŭ lorŭ, ca unŭ obiectŭ fórĕ valóre, și ocupându-vĕ de lucrurĭ cu adevĕratŭ nefolositóre, ca și

cumŭ acelea arŭ fi singurele importanțĭ și necesariĭ? Nu este de sigurŭ greșéla ta, décă unŭ servitorŭ, unŭ calŭ, o haină prețiósă lipsesce fiiuluĭ tĕŭ; déră a 'lŭ face virtuosŭ, nicĭ nu bine-voiescĭ măcar a te gândĭ. Când este vorba de pietre și de lemne, tu le daĭ cea maĭ seriósă atențiune; câtŭ pentru sufletŭ, elŭ nu merită, după socotéla ta, nicĭ cea maĭ mică parte din acéstă solicitudine. Cândŭ este vorba ca să ridicĭ în locuința ta o statuă măréță, să construescĭ unŭ acoperișŭ strălucindŭ de aurŭ, tu 'țĭ-daĭ tóte grijile necesariĭ; déră cândŭ trebue să acoperĭ cu aurŭ pre cea maĭ frumósă dintre statuĭ, pre însușĭ sufletulŭ, tu nicĭ în visŭ nu voiescĭ să te gândescĭ la acésta.

(Va urma)

Actŭ de Donaţiune

Sub semnaţiĭ locuitorĭ şi proprietarĭ micĭ, din Comuna Orzeşti, Plaiul Cloşanĭ, Judeţul Mehedinţĭ, vĕdêndŭ că Biserica acesteĭ Comune, cu hramul Sf. George, încă de maĭ mult timp se află vacantă de Preot, din causă că nu are pogónele legiuite de pământ şi ca să ne putem face Preot, dăm de danie menţionateĭ Bisericĭ pentru tot d'a una, şépte-spre-ḑece (No. 17) pogóne pământ din proprietăţile nóstre, dupe cum urméză la numele fie-căruia; care pogóne costă suma de treĭ-sute douĕ-ḑecĭ (320) Leĭ, şi că să fie valabil acest actŭ 'l-am legalizat de Primăria respectivă, precum şi de Onor. Tribunal local trecêndu-se în registre.

Ceĭ-ce am ştiut carte 'l-am subscris cu mânele nóstre, iar ceĭ-ce nu am ştiut ne am subscris prin scriitor,

Plecaţĭ:

Constantin Bărbulescu, treĭ pogóne în Zanóga Gârdomanŭluĭ din hotarul Orzeştĭ.

Mihaĭ Popescu, douĕ pogóne în locul numit Gârdomanu din hotaru Orzeştĭ.

Nicolae Borcu, am dat un (1) pogon pămênt în hotarul Orzeştĭ de alăturea loculuĭ numit Vadu-Rĕŭ.

Pătru B. Balaiu, am dat douĕ pogóne în Olanu din hotarul Orzeştĭ.

George Bălaiu, am dat un pogon pămêntîn locul numit Zănóga Gardomanuluĭ, hotarul Orzeştĭ.

Dumitraşcu Ivaşcŭ, am dat două pogóne pămênt în locul numit Vadu-Rĕŭ, din hotaru Orzeştĭ.

Ioan Ivaşcu, am dat patru pogóne pămênt în locul numit Vadu-Rĕŭ, din hotarul Orzeştĭ.

Mihaiŭ Semenescu, idem două pogóne din Zanóga-Gârdomanuluĭ, din hotarul Orzeştĭ.

Constantin Bărbulescu, am primit.

ROMÂNIA

Primăria Comuneĭ Orzeştĭ.

Semnăturile din façia acestuĭ actŭ, fiind ale celor iscăliţĭ se atestă şi de Primărie, după cererea ce s'aŭ făcut prin Suplica inregistrată la No. 320.

1883, Maiŭ 29.
No. 382.

P. Primar (S). *Adj. G. Popescu.*

(L, S.)

Tribunalul Mehedinţĭ Sex, I.

No. 521. Audinţa din 31 Maiŭ.

Înaintea Tribunaluluĭ s'aŭ presentat astăzĭ donatoriĭ: Const. Bărbulescu, Mihaĭ Popescu, Nicola Borcu, Petru B. Bălaiŭ, G. Bălaiŭ, Mitraşcu Ivaşcu, Ioan Ivaşcu, Mihaĭ Semenescu cu D-nul Constantin Bărbulescu ca representant al Bisericeĭ donatare, toţĭ în persónă; în presenţă-le s'a cetit acest actŭ de donaţiune, depus cu suplica inreg. la No. 4529/83, şi numiţiĭ 'l-a susţinut în totul, declarând că este al lor, făcut din liberile voinţe, aŭ cerut a se autentifica.

TRIBUNALUL

Avênd în vedere, declaraţiunile părţilor.

Avênd în vedere, că actul fiind format numaĭ pe timbru de 2 leĭ, pentru complectarea timbruluĭ s'a perceput de D-nul Casier General, cu recipisa No. 1059/83 leĭ 8;

Avend în vedere, că şi taxa de inregistrare s'a incasat cu recipisa No. 1060/83.

Avênd în vedere şi dispozițiele Art. 1171 cod. civil, dă autenticitatea legală acestuĭ Actŭ de donație.

Semnațĭ). { *N. Cutcudache.*
I. G. Isvoranu.

[L. S.]

p. Gref. *I. M. Jirovénu.*

Grefa. Trib. Mehedințĭ Sex. I.

Acest Act de donațiune, s'a trecut în registru de trascripțiunĭ sub No. 290/83. fila 36. vol. 2 lit. B. I. P. S. astăzĭ 31 Maiŭ 1883. — Severin.

Gref. (S) *D. Alexandrescu.*

(L. S.)

p. Conform. *Diacon. Nedelescu.*

ROMANIA

Direcția Cancel. Sf. Episcopiĭ Rîmnicul Noul-Severin.

Acéstă copie fiind conformă cu originalul se atestă.

p. Directore, *C. Olănescu.*

(L. S.) 1883, Decembre 5.

ACTŬ DE DONAȚIUNE

Snb semnațiĭ locuitorĭ şi proprietarĭ micĭ, din Cătunul Marița, Comuna Recea, Plasa Horezu, Județul Vâlcea, vĕdênd că Biserica din acest Cătun cu patronagiul Sf. Ión Botezătorul, încă de maĭ multŭ timp se află vacantă de preot, din causă că nu are pogónele legiuite de pământ şi ca să ne putem face preot, dăm de dane menționateĭ Bisericĭ pentru tot-dé-una şépte-spre-dece (No. 17) pogóne pămênt din proprietățile nóstre după cum urméză la numele fie-că-

ruia, care pogóne ne costă suma de leĭ treĭ sute (300), din care pământ să se întreție preotul ce va servi la acéstă biserică cu adjutórele séle.

Și ca să fie valabil acest actŭ 'l-am legalisat atât de primăria respectivă, precum și de Onor. Tribunal Județén trecându-se în registru și de conformitate am iscălit cu propriele nóstre mâinĭ.

Semnațĭ { D. Mălénu, cedez dece pogóne pământ numit în funduri ce mi se cuvine din curéua Brănéscă, din pârâŭ până în Zăvoiană.
F. Gogoescu, cedez cincĭ pogóne pământ din locul mare din apa Mariți, până în Zăvoiana și două pogóne pământ din curéua Mircéscă din plopiși partea mea.

Primăria Comuneĭ Recea.

Cu acest Actŭ de Donațiune, s'aŭ presentat în localul Primărieĭ, locuitori iscăliți în față și în basa supliceĭ înreg. la No. 900.

Se atestă că numițiĭ locuitor aŭ declarat că acéstă donațiune o fac din liberă voință.

1883, Decembre.
No. 739.

(L. S.)

Primar (Semnat) Indescifrabil.

Notar (SS) *C. Ionescu.*

Casieria Generală Vâlcea.

În conformitatea Art. 34 al. 2 din Legea Timbruluĭ și înregistrăreĭ s'a perceput taxa de 3% în sumă de leĭ 12, banĭ 75, cuvenită la suma de leĭ 425 preciul pogónelor din act, calculat fie-care pogon a 25 fr. — Pentru care s'a liberat recipisa No. 4988 din 8 Decembrie 1883.

Casier G-le (SS) *A. D. Măciucénu.*

Verif. (SS) *I. Ionescu.*

Tribunalul Districtuluĭ Vâlcea.

No. 921.

Astă-dĭ opt Decembrie 1883. s'a presentat în Tribunal, donatari Dimitrie Mălénu şi Florea Gogoescu în persónă, cărora citinduli-se în întregul luĭ acest actŭ de donaţie, aŭ declarat că este al D-lor propriŭ făcut din libera voinţă, că conţine adevĕrul şi că sunt subscrişĭ prin propriile D-lor Semnăturĭ.

TRIBUNALUL

În façia acestor declaraţiunĭ şi în basa Art. 1171 Cod. Civil.

Dă autenticitatea legală acestuĭ Actŭ de Donaţiune.

(Semnat) *Pârvulescu.*

[L. S.]

I. St. Budărescu.

Grefier (SS) *C. Băbénu.*

Grefa Trib. Districtuluĭ Vâlcea.

Acest actŭ de donaţiune transcriindu-se întocmaĭ pe registru de transcripţiunĭ al acestuĭ Tribunal la No. de ordine 771 Vol. III. cu data de adĭ opt Decembrie 1883 se atestă :

Grefier (SS) *C. Băbénu.*

[L. S.]

Pentru Conformitate, *Pr. N. Ionescu.*

ROMANIA

Direcţia Cancelarieĭ S-teĭ Episcopiĭ Rîmnicu Noul-Severin.

Acéstă copie find conformă cu originalul. Se atestă.

1884, Ianuarie, 18.

Directore, *N. Protopopescu.*

[L. S.]

ACTŬ DE DONAȚIUNE

Sub-semnați locuitorĭ moșnenĭ din Comuna Cacalețĭ, plasa Ocolul, Jud. Romanațĭ, vĕdênd că Biserica acesteĭ Comune cu hramul Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, încă de maĭ mult timp se află vacantă de Preot, pentru că cel care 'l aŭ avut, aŭ încetat din viață, și în urma cerereĭ ce am făcut Prea Sânțituluĭ Episcop al Eparchieĭ Rîmnicul Noul Severin de a ne permuta la acéstă Biserică pe preotul Ilie Cacalicénu aflat actualmente Preot la Cât. Timbureștĭ, Comuna Murta, Jud. Doljiu, Prea Sânția Sa de și ne-a admis cererea însă cu condiție ca să facem óre care venit Bisericiĭ și în scop ca Prea Sânțitul Episcop se aprobe definitiv permutarea Preotuluĭ Ilie Cacalicénu la Biserica numită maĭ sus.

Donăm în mod irevocabil Bicericeĭ cu hramul Adormirea Maicĭ Domnuluĭ pogónele de pămênt însemnate la numele fie-căruia, care în total însuméză suma de șépte-spré dece (No. 17) pogóne prețuite cu leĭ una mie (No. 1000.)

Din venitul acestor pogóne se vor bucura Preoți ce după vremĭ vor servi la numita sântă Biserică cu obligațiune ca să se pominéscă numele donatorilor.

Si ca să fie valabil acest actŭ 'l-am legalisat de Onor. Tribunal local, ceĭ ce am știut carte 'l-am subscris cu mâinile nóstre, iar ceĭ carĭ nu am știut carte, ne-am subscris prin scriitor, trecându-se în registrele respectivè.

1883, Decembrie 22.

Marin Păun, am dat un pogon în cureaua de la Podugelu la hotarul Rogișteĭ.

Nică Michăescu idem un pogon tot în curéua de maĭ sus.

Dinu Leónu, o jumătate pogon la drumul Mărilor.

Ion Iancu Tuță, un pogon în curéua de la podu Gheli.

Ion Antonie, un pogon Idem.

Gabriel I. Chirea, uă jumătate pogon idem.

George Marin Terlea, un pogon idem.

Ion Panu, o jumătate pogon idem.

Marin Gabriel Măcescu, un pogn idem.

Radu S. Măceşanu, un pogon în curéua de la podu Gheli, la hotarul Rojiştea.

Vasile Gănuci, o jumătate pogon la drumul Mărilor la Tutunăteştĭ.

George Ghiţă Măceşanŭ, o jumătate pogon în curéua podulu Gheli, la hotarul Rojişteĭ.

Niţă Radu, un pogon din hotarul Rojişte, spre méză-nópte în cureaua de la Recea Mare.

I. Rădulescu, una jumătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre miază-nópte în curéua de cumpărătura de la Ion Vasilache Popescu, cu acte prin Tripunal.

Eŭ Ilinca, soţia decedatuluĭ Ion Fl. Miaĭ un pogon în curéua din Cernicĭ din Calnicu, Puţurenilor spre méză-zi.

Eŭ Ilie Marin Canea, o jumătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre méză-nópte.

Ilie Popa Nicolae, am dat oj umătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre miază-nópte alăturĭ cu Ion Păun.

Theodor G. Constantin o jumătate pogon din hotarul Rojiştea, spre méză-nópte.

Preotul Ilie Cacalicénu, un pogon din hotarul Rojişteĭ, spre miază-nópte.

Ilie P. Cacalicénu una jumătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre miză-nópte.

Stan Anghel, una jumătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre méză-nópte.

R. Rădulescu, una jumătate pogon din hotarul Rojişteĭ, spre méză-nópte.

Radu Ilie Marin Popescu, un pogon din hotarul Rojişteĭ, spre méză-nópte.

Sub-semnaţiĭ Epitropĭ aĭ Bisericeĭ cu hramu Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ, declarăm că asceptăm donaţiunea făcută de locuitoriĭ coprinşĭ în acest act.

(SS) Epitropi { Marin Păun.
Răduţ Mihăilénŭ.

Se atestă de noĭ Primarul Comuneĭ Cacaleţi, că în acéstă comună nu se găsesce cólă timbrată de ḑece leĭ, spre care finit se alătură încă una de cincĭ, spre a se anula conform Art. 7 din Legea timbruluĭ.

[L. S.]

Primar (SS) *I. Răduléscu.*

Preşedintele Trib. Romanaţĭ.

Se va respunde la Casieria Generală, suma de leĭ treĭ-ḑecĭ taxa cuvenită statuluĭ la suma din acest actŭ.

]L. S. T.]

Preşedinte (SS) *I. Brabeţénu.*

Grefier. (SS) *C. Radovicĭ.*

Casieria G-le Romanaţĭ.

No. 3872.

Conform Art. 32 al. 2. din Lege, s'aŭ perceput pentru acest actŭ leĭ treĭ-ḑecĭ drept taxa de înregistrare cuvenită fisculuĭ şi s'aŭ liberat recipisa No. 3872 din 23 Decembrie 1883.

Casier G-le (SS) *C. Jianu.*

Tribunalul Districtuluĭ Romanaţĭ.

No. 1370.

1883, Decembrie 23.

Astă-ḑĭ s'a presentat înaintea Tribunaluluĭ, donatori toţĭ în număr de-două-ḑecĭ şi treĭ şi Epitropi Biséricei cu patronagiu Adormirea Maici Domnuluĭ, din Comuna Cacaleţu, în presenţa şi auḑul cărora citindu-se acest act de danie, numiţi aŭ mărturisit şi oral că conţinutul sĕŭ este espresiunea libereĭ lor voinţe, adăogând Gavrilă Ion Chirea, George Marin Ţârlea, Ilinca soţia decedatuluĭ Ión Fl. Miroiu, Ilie Marin Canea, Theodor Marin Constantin, Vasile Canuci şi Rada Ilie Marin că nu ştiŭ carte, iar Epitropi Biséricei că ascéptă acéstă donaţie.

TRIBUNALUL

Pe basa acestor declarațiunĭ.

Vĕdênd că s'a respuns taxa înregistrăreĭ cuvenită statuluĭ.

Declară autentic acest act de danie, conform Art. 1171 C. Civil.

(Semnațĭ) { *I. Brabețénu.* / *G. Ionescu.* }

(L. S.)

Grefier (SS) *C. Radovicĭ.*

p. Conformitate *Pr. N. Ionescu.*

ROMÂNIA

Direcția Cancelarieĭ S-teĭ Episcopiĭ Rîmnicu Noul-Severin.

Copia acéstă fiind conformă cu originalul se atestă.

1884, Ianuarie 24.

p. Directore *C. Olănescu.*

NOTIȚE ISTORICE

de D. Advocat G. Stratilat.

Biserica și azilul Domniții Bălașĭ fiica luĭ Constantin Vodă Brâncovénu, s'a zidit de acéstă pomniță la anul 1751; iar Biserica Sf. Spiridon cel noŭ, s'a zidit în a doua domnie a luĭ Scarlat Ghica la anul 1765.

Ipsilant la anul 1780 construi palatul din Délul-Spiri, ridica orfanotrofia, bisericeĭ tutulor sfinților înzestrând'o cu prăvăliile din strada Radu-Vodă. Edifică maĭ multe fântânĭ cu apă, fondă și școla din Sf. Sava, unde astăḑĭ se află academia.

Monastirea Bistrița din Vâlcea este clădită pe la anul 1497 de Banul Barbu Basarab, (căruia i s'a zis și Craiovescul după reședința Băniei sale) cu frațiĭ seĭ Pârvu Vornicul, Danciul Vornicul și Radu Postelnicul, fiĭ luĭ Neagoe.

Monăstirea Radu-Vodă zidită și înzestrată de Alexandru Vodă II apoĭ închinată la muntele Athos la anul 1613 de Radu-Vodă Mihnea.

Monăstirea Cotrocenĭ zidită și închinată de Șerban-Cantacuzino tot la muntele Athos în anul 1682.

Monăstirea Mărgineni închinată la Muntele Sinaĭ în anul 1731 de Nicolae Alexandru.

Monăstirea Văcărești ridicată de Nicolae Mavrocordat înzestrată de dênsul ilegal cu moșiile domneștilor monastirĭ Tânganul și Drăgăneștĭ, prenoită acéstă închinare la Sf. Mormânt la aniĭ 1798 și 1813 de DomniĭGheorghe Hangerli și Ión Gheorghe Caragea.

Constantin unul din ceĭ patru fiĭ aĭ luĭ Enache Văcărescu care, împreună cu Constantin Vodă Brâncovénu și cu patru fiĭ aĭ acestuia, aŭ fost ucișĭ la 15 August 1716 prin tăerea capetelor la palatul după mare Geali-Kioșcu dinaintea ochilor Sultanuluĭ Achmed II. Acest Constantin Văcărescu a dăruit moșia pe care la 1726 Nicolae Vodă Mavrocordat a cladit Monăstirea Văcăreșcĭ.

Stefan cel d'al patrulea fiŭ al luĭ Enache Văcărescu din căsătoria sa născu la 1740 un fiŭ care fu botezat cu numele moșuluĭ seŭ de Enache Văcărescu.

(Binele Public.)